ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

11 Nr. 1932 m. lapkričio mėn. XXI

Adventas

Korinto miestas, laukdamas atvykstant Nerono, jo atvykimui pagerbti nukaldino monetą su parašu *Adventus Augusti Corinthi* — ciesoriaus atsilankymas Korinte, — o Patro miestas ta pačia proga savo monetoje išrašė *Adventus Augusti* — ciesoriaus atsilankymas. Taigi *advento* žodžiu lotyniškai jau seniausiais laikais žymėta didžio asmens atėjimas. Šis žodis ir krikščionių terminijoje įvairiausiose kalbose prigijo reikšdamas trejopą Kristaus atėjimą.

Advento laikas pirmiausia skiriamas prisiminti aną pirmąjį, *praeities*, Kristaus atėjimą, kada, įvykus laikų pilnybei, Jis įsikūnijo Nekalčiausioje Mergelėje. Norėdami išsiauklėti sąmoningais katalikais, per šį laikotarpį turime susipažinti su tų laikų istorija, mesti žvilgsnį į tą šiurpų dvasios skurdą, kuris su visu išoriniu blizgėjimu ir su sutrunijusiu vidumi neatsispiriamai stumė žmogų į galutinį žuvimą. Tada mums paaiškės, kodėl Kristaus gimimas yra laikomas centriniu žmonijos istorijos įvykiu ir naujosios eros pradžia. — Juk ir bolševikai metus skaičiuoja *nuo Kristaus gimimo!* — Vykusi šiuo klausimu paskaita mums turi nušviesti kas buvo toji šv. Rašto minima laikų pilnybė — *plenitudo temporis.*

Antrasis Kristaus atėjimas, kuriam pasirengti taip pat skiriamas Advento laikas, yra *dabarties* atėjimas. Kiekvienas krikščionis tuo laiku turi atnaujinti savo dvasią ir širdį, kad ji būtų tinkamai parengta Didžiajam Svečiui priimti. Toli gražu mums neužtenka paprasto, šeimyniško pasirengimo Kalėdų šventėms. Pasiūdint ar bent išprosyti drabužius, sutvarkyti kambarius, išvirti kisielių ir iškepti žąsį, aišku, dar per maža, kad jau galėtume priimti į savo namus Kristų. Tai būtų tik pagoniškas cezario priėmimas. Ir išpuošto Korinto gatvėse skambėjo šūkiai „dieviškojo“ imperatoriaus garbei, nors toje pačioje minioje tūlas graikas, taip pat pasipuošęs cezariui sutikti, šnabždėjo į sieksninę ausį savo asilui — džiaukis, Bombai, matai kaip puikiai atrodo tavo brolis Neronas. Tuo tarpu mūsų išorinis pasirengimas Kalėdoms turi būti ne pagoniškas „išsičiustrijimas“, bet tik atspindis tos vidujinės ramybės ir džiaugsmo, kurį atneša Kristus visiems geros valios žmonėms.

Šis antrasis Kristaus atėjimas ligi aukščiausio laipsnio iškelia žmogaus asmens vertę. Čia Jis ateina ne kaip visos žmonijos Mokytojas, bet kaip tavo Draugas, kuriam nesvarbu tavo turtai, padėtis visuomenėje ar išsilavinimas. Jis ateina ir siūlo tau pajusti tą džiaugsmą, kurį gali duoti žmogaus bendravimas su Dievu. Todėl sakramentalinė praktika ir malda turi charakterizuoti mumyse šį laikotarpį ir parengti mus krikščioniškoms Kalėdoms. Nuo seniausių laikų mūsų tėvai ir seneliai kiekvieną Advento sekmadienį kuoanksčiausia atsikėlę skubino į rarotas. Ir tik tas, kam yra pavykę nugalėti šilto patalo malonumą, gali suprasti tą žvaigždėto advento ryto poeziją. Rarotų mišios, gavusios savo vardą nuo pirmųjų tų mišių įžangos žodžių — *Rorate coeli desuper...* — rasokite dangūs iš aukštybių, — yra skiriamos Marijos garbei. Bažnyčia jas įvedė norėdama pabrėžti Marijos vaidmenį didžiajame žmonijos atpirkimo darbe. Kokias vertybes mes susikrautume savo sielose, jei išlaikytume tas gražias mūsų tėvų tradicijas ir kiekvienose rarotų mišiose dalyvautų susikaupusių moksleivių būrelis. O kad Marijos pagerbimas nebūtų tik jausminga poezija pašvęskime porą Advento vakarų paskaityti iš Försterio knygos „*Kristus ir žmogaus gyvenimas*“ 123 pusl. skyrelį „Marija“ ir atsiminkime, jog tai rašo žmogus, kuris iš savo motinos lūpų nebuvo nieko girdėjęs apie Mariją ir kuris šitai rašo dar oficijaliai netapęs kataliku.

Susipažinę su Kristaus praeities atėjimu ir tuo sustiprinę savo krikščioniškąją sąmonę, pasirengę Jo dabarties atėjimui mūsų sielosna, galime suprasti ir tretįjį Advento minimą Kristaus atėjimą — tai Jo paskutinysis *ateities* atėjimas. Apie šį atėjimą kalba pirmajam Advento sekmadieniui skiriama evangilija. Joje būtinai įžvelgsime du priešingumu. Pradžioje kalbama apie baisų kosminio kataklizmo vaizdą, kada „dangaus galybės bus pajudintos“ ir sakoma, kad „žmonės džius iš baimės, belaukdami to, kas turi užeiti ant viso pasaulio“. Tačiau toliau sakoma: „O tiems dalykams pradėjus vykti, pažvelkite aukštyn ir pakelkite savo galvas, nes jūsų atpirkimas artinasi“. Nuo Kalėdų švenčių ir nuo tylios vidaus ramybės čia mūsų žvilgsnis staiga metamas į tą nepermaldaujamą, visokiausių pažiūrų žmonėms aiškią tiesą, kad tiek mūsų planeta visatoje, tiek kiekvienas iš mūsų visuomenėje esame tik svečiai. Galime užsimerkti, galime kaip strausai kišti galvas į smėlį, bet toji eschatologinė valanda ateis. O tada, paskutinį mūsų viešėjimo momentą, ir iškils tų dviejų priešingų šios evangelijos vaizdų prasmė. Adventas, trumpas didesnio susikaupimo laikas, ne tam primena šią tiesą, kad pradėtume drebėti ir džiūti iš baimės, bet, primindamas šį trečią, eschatologiškąjį, Kristaus atėjimą, nori padėti įstatyti mūsų gyvenimą į paprastą, tvirtais principais ir vertingais darbais pagrįstą kelią, kad tą kai kam labai siaubingą valandą galėtume pakelti savo galvas ir išvysti prisiartinusį atpirkimą.

Kazys Zupka

Dubysai be poeto

Maironiui

Sidabro vilnimis sruvens laukų Dubysa
Ir Nemunu suduš į Baltijos Palangą.
Tik nelydės jos —kūdikio — graudus pasiilgimas,
Tik nešnekės širdis į žiedakvapę bangą.

Žydės lanka, žydės palangėse žemčiūgai,
Bet kas sakys tau, kaip žiedai pražydo?
Dainuos laukai, dainuos laukų padangė,
Bet ko paklausi, kas dainuoj už skardžių šydo? —

Paūkosi, pašauksi giedrų vakarą,
Kaip skaidrių lazdynuos maža mergytė;
Paverksi rudeniais, paklydus tamsią naktį, --
Jis nesugrįš, jis neateis tavęs lankyti. — —

Ateisim mes — nauji, iš naujo ryto, —
Su nauja lyrika, nauja širdim mes einam.
Bet ar suprasi tu skliautų kugždėjimus,
Bet ar suprasi mūsų dainą? —

Sidabro vilnimis sruvensi, klonių upe,
Ir Nemunu suduši Baltijos Palangon, —
Tik ar lydės tave graudus pasiilgimas,
Tik ar šnekės širdis į žiedakvapę bangą? —

A. Tyruolis

Adventas

(Iš R. M. Rilke)

Ei, gena štai vėjas per mišką,
lyg piemens snieguolių pulkus,
ir mena sustoję eglaitės
sulauksią tuoj dieviškus, šviesius laikus.

Ir klausos ir laukia. Štai baltąjį kelią
vis gaubia jų šakos platyn,
ir vėją sulaiko ir dieviškai nakčiai
beaugdamos kyla aukštyn.

P. Ovidius Naso

Dėdalas ir Ikaras*)

(Pirmieji lakūnai)

Tuo metu Dėdalas, išsiilgęs žemės gimtosios
Ir neapkęsdams ištrėmimo ilgo ir Kretos,
Apsuptas jūromis buvo. „Žemę tegul sau ir jūras“,
Tarė, „uždaro, dangus tuščias atviras yr': tenai eisim.
Viską tevaldo sau Minas, tačiau nevaldo jis oro“.
Pratarė ir į nežinomą meną atkreipė sielą,
Ir gamtos dėsnius pakeičia, nes plunksnas tvarkingai dėlioja:
Nuo mažiausios pradėjęs, vis toliau dėdams ilgesnę,
Kad manytumei, jog kalnelis išaugo. Taip kartais
Piemenio dūda kaimietiška keliasi vamzdžiais nelygiais.
Vidurius ir galus jų linais ir vašku jis sujungia,
Ir taip sudėtas plunksnas mažu riestumu išlenkia
Taip, kad būtų kaip tikras paukštis. Ikaras, jojo
Sūnus, kartu stovėjo ir nušvitusiu veidu,
Nežinodams visai, kad savo pavojumi žaidžia,
Ar tai plunksnas, užklydusio vėjo nešiojamas, gaudė,
Ar tai minkštino savo nykščiu geltonąjį vašką,
Ir savo žaislu trukdė tėvo nuostabų darbą.
O kai darbas baigtas jau buvo, meistras pakilo
Ant dviejų sparnų ir sujudintam ore pakibo.
Mokė ir sūnų. „Ikarai“, sakė, „liepiu, kad lėktum
Viduriniuoju keliu, kad vanduo neapsunkintų plunksnų,
Jei per žimai skrisi; jei peraukštai, — kad ugnis neuždegtų:
Lėk pačiu viduriu. Tau aš neleidžiu žiūrėt į Bootą,
Ir Helikoną ir į Orijono nuogąjį kardą.
Man vadovaujant skrisk“. Drauge skridimo taisykles
Perduoda ir pritaiko pečiams nežinomus sparnus.
Seniui tuo tarpu ašaros per skruostus nuriedėjo
Ir sudrebėjo tėviška jojo ranka. Pabučiavo
Sūnų paskutinį jau kartą gyvenime savo
Ir, pakilęs į orą, skrenda pirmyn ir prižiūri
Sūnų, kaip paukštis, kurs išveda vaiką iš aukštojo lizdo,
Ragina sekti paskui, ir meno žalingojo moko,
Ir į sūnaus pažvelgia ir pats savo judina sparnus.
Šiuos ne vienas, žuvis kai virpančia meškere gaudė,
Ar tai lazda pasirėmęs, ar arklu artojas,
Matė ir nustebo; tikėjo, kad tie, kurie oru

---

*) Dėdalas, garsus senovės inžinierius, užmušęs savo sesers sūnų Perdiksą, pavydėdamas jam garbės, už tai, kad jis išradęs pjūklą ir skriestuvą, pabėgo pas Miną, Kretos karalių. Ir čia, sakoma, jis pastatęs labirintą, kuriame buvęs patsai sulaikytas.

Kun. A. Grauslys

Kun. Karolis Sonnenschein'as

Svarbu mums pažinti didžiąsias asmenybes, kurios vadovavo socijaliniam katalikų veikimui. Svarbu įsigilinti į jų darbų ir pastangų intencijas. Didžiosios asmenybės turi savyje daug ko žavinga, turi tai, kas ir mumyse sukursto didingumo troškimą. Šiandien, esant tokiam susmulkėjimui, didžiųjų idealų krizei daugelio širdyse, kad nesusmulkėtume, reikalinga gaivintis didžių siekimų troškimu. Viena tokių didingų asmenybių buvo kun. Karolis Sonnenschein'as. Tai didelis katalikiškosios Vokietijos visuomenininkas, asmuo, kurio dvasia šiandien gyvena šimtai tūkstančių Vokietijos katalikiškojo jaunimo. Tai didžiai asmenybei pagerbti jaučiu tikrai malonią pareigą pastatyti jam nors kuklų paminklėlį «Ateities» puslapiuose.

Pažvelkime tad visų pirma į kun. Sonnenschein'o gyvenimo ir jo nuveiktų darbų istoriją, o paskui, jo paties dideliu dienoraščiu vadovaudamies, peržvelgsime jo turtingas ir originalias mintis, kurias jis įvairiais gyvenimo klausimais yra pareiškęs.

KUN. SONNENSCHEINO GYVENIMAS.

Jaunystės laikotarpis iki kunigavimo parapijoje. Kun. Karolis Sonnenschein gimė 1876 m. liepos mėn. 15 d. Düsseldorfe. Gimė jis tais laikais, kuomet Vokietija, ką tik nugalėjusi Prancūziją, smarkiai kilo visais žvilgsniais. Vis labiau auganti prekyba ir pramonė Vokietiją pastatė didžiųjų Europos valstybių priekyje. Nugalėjimo ir materijalės pažangos apsvai-

---

38 Lekia, dievai esą. Junonija buvo kairėje
Samos jau pusėj, praskridę jau buvo ir Delą ir Garą,
Iš dešinės jau Lebintas ir medaus išteklinga
Buvo Kalimna, drąsiu skridimu, kai džiaugtis berniukas
Ėmė, ir, vadą apleidęs, dangaus troškimo pagautas,
43 Peraukštai pakilo. Karštosios saulės artumas
Vašką suminkštino kvepiantį, plunksnas kurs laikė sujungęs.
Vaškas ištirpo, o jis rankas gi nuogas plasnoja,
Bet sparnų netekęs, nebepagauna jau oro;
Ir berniuką, šaukiantį tėvo vardą, žydrioji
48 Priima jūra, kuri savo vardą paskum nuo jo gavo.
O nelaimingas tėvas, dabar nebe tėvas, kalbėjo:
„Ikarai, kur gi esi? Kurioje šalyje ieškoti
Reiks tavęs?“ Pastebėjo plunksnas jūros bangose,
Ir prakeikė jis savo menus ir palaidojo kūną
53 Ir ši žemė nuo vardo palaidoto vaiko vadinas.

Laisvai vertė *Br. A. Vaitiekūnas*

Stebi jų vargą, mokosi juos suprasti, kad galėtų jiems pagelbėti. Kas savaitė, porą valandų jis kalbasi su rinktiniais parapijos asmenimis, rengdamas tuo būdu katalikybei elitą.

1906 m. jis keliamas į pramonės centrą Elberfeldą, kur darbininkų tarpe jis parodo didelį veiklumą juos organizuodamas, skaitydamas jiems paskaitas, steigdamas šv. Vincento konferencijas. Jo aiškus pasisakymas už socijaliai nuskriaustuosius duoda jam daug draugų.

Taip turtingai besireiškiančiai dvasiai, tokiam darbingumui parapijų sienos buvo persiauros. Jis jautė turįs padėti visur, kur tik yra vargo, — visur ten yra jo parapija. Jame jau formavosi būsimas, laisvas, jokių ribų nevaržomas didmiesčio socijalinio gyvenimo apaštalas.

Kun. Sonnenschein'as — visuomenininkas. 1906 m. rudenį kun. Sonnenschein'as išsikelia į M. Gladbach'ą ir ten darbuojasi garsioje Liaudies Sąjungoje (Volksverein) įkurtoje ir vadovaujamoj Franz'o Brandt'o. Brandt, žymus fabrikantas ir katalikų visuomenininkas, norėjo ir galvojo apie tai, kaip į pramonės gyvenimą įnešti daugiau krikščioniškosios dvasios. Sąjungos tikslas buvo parengti liaudį socijalėms reformoms krikščionybės dvasioje. Sąjungos vadas stengėsi visus, kurie tik socijaliai galvojo, jautė ir norėjo šioje srityje dirbti, įtraukti į šią Sąjungą. Nenuostabu tad, kad jis pastebėjo jauną, energingą kunigą Sonnenscheiną. Brandt padaro jam didžios įtakos, tampa jo vadas socijalinių darbų srityje. Atsidavęs tos Sąjungos darbams, Sonnenschein'as važinėja po Kölno ir gretimas vyskupijas, lankydamas Sąjungos skyrius, juose kalbėdamas, socijaliniai sąmonindamas jos narius. Jo žavi, suprantama kalba visus įtikina.

Taip vaisingos jo darbuotės negalėjo nepastebėti Centras. Ir štai mes matome jį tapus Centro nariu, uoliai dirbančiu priešrinkiminėje reichstago kompanijoje. 1906, 1912, 1919, 1924 ir 1928 metais jis važinėja visur įtikinančiai įrodinėdamas Centro nuopelnus įvedant socijalinių reformų, įrodinėdamas krikščioniškos minties, įneštos į viešąjį gyvenimą, vaisingumą. Jį gerbia net socijaldemokratai. Visi klausosi jo žodžių, kylančių iš įsitikinusios širdies, reiškiamų su tokiu entuzijazmu.

Būdamas M. Gladbache, Sonnenschein'as atkreipia savo dėmesį į studentiją. Jis žino, kad ji apleista, neturinti tikrų draugų. Jis mato, kaip studentija nutolus nuo liaudies ir gyvenimo. Matė, kaip mažai jie socijalinius mokslus ir socijalinį gyvenimą įsisąmoninę. Jų korporacijos buvo tik savy užsidariusios aristokratų kastos. Jis nutaria įeiti į jų tarpą ir čia pasidarbuoti. Pirmajame savo straipsnyje « Soziales Studententum », patalpintame «Akademische Monatsblätter» žurnale, jis skelbia studentijai naują darbo programos kryptį. 1908 m. jis išleidžia brošiūrėlę «Kann der moderne Student sozial arbeiten?», kuria stengiasi sužadinti socijalinį judėjimą studentijoje Tiesa, studentija in eresavosi politika, bet Sonnenschein'as rei-

kalavo suprasti socijalinę politiką. Sonnenschein'as puikiai numanė, kad studentija, būsimoji inteligentija, turės įvairių savo profesijų plotmėje susidurti su darbininkais. Jiems reikalinga tad socijalinės nuotaikos, kad jie, susidurdami su gyvenimu, ir nesuprasdami šių dalykų ne tik nedidintų socijalinių žaizdų, o jas gydytų. Panašios rūšies straipsnių, studentijai jis gana daug rašė.

Savo dėstomuoju socijaliniu mokslu jis sudomino studentiją ir, įsteigdamas įvairiuose miestuose šv. Vincento konferencijas, jis įtraukė studentiją į praktinį socijalinį darbą. Gausiomis konferencijomis jis tapo tikras Vokietijos Ozanamas. Darbas konferencijose, su kuriuo teko jam susidurti, jam turėjo gilios, socijaliniai auklėjamos reikšmės. Nenuostabu, kad Son-

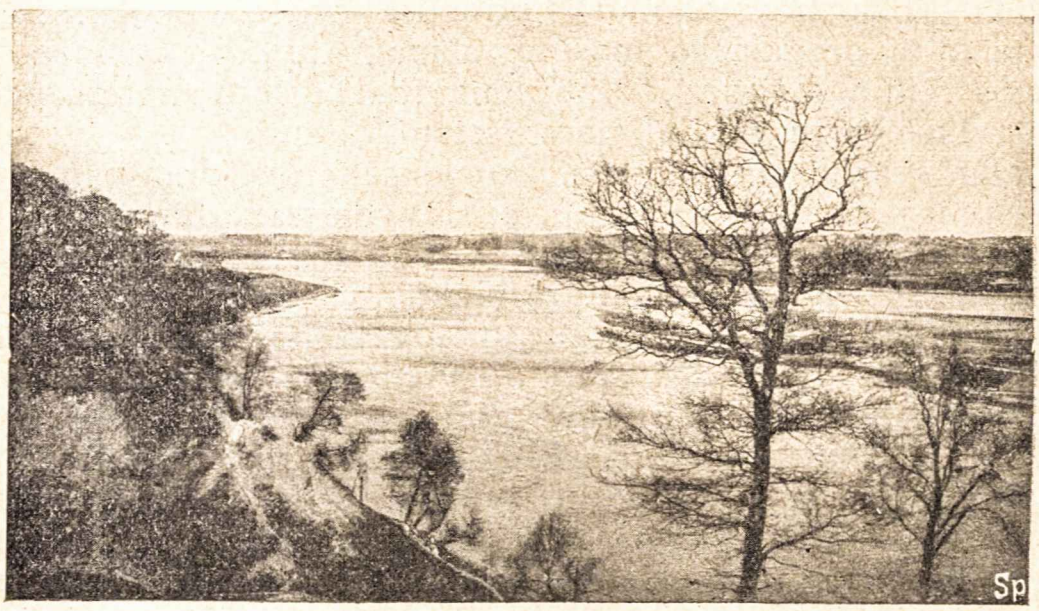

Ruduo jau atėjo — Klišė L. Š. S.

nenschein'as įvairiuose suvažiavimuose ir Vokietijos katalikų dienose (Katholikentag) iškalbingais žodžiais gyrė šv. Vincento konferencijų darbą ir jų vaidinamą socijalinį vaidmenį.

Tačiau viso studentų socijalinio judėjimo centras tapo Sonnenschein'o prie Liaudies Sąjungos įkurtas Socijalinių Studentų darbų Sekretorijatas — Sekretariat Sozialer Studentenarbeit, arba S. S. S. Apie Sekretorijatą pradėjo spiestis visi socijališkai mastą žmonės ir net gimnazijos moksleivija. Labiau šiam judėjimui sustiprinti, nugalėti studentijos izoliavimuisi nuo gyvenimo ir sujungti ją su visuomene, 1909 m. Sonnenschein'as įsteigia «Soziale Studentenblätter» žurnalą, ėjusį iki pat Didžiojo karo. 1912 m. jis išleidžia naują «Die Volksgenossen» žurnalą. Šio tikslas pačiuose darbo žmonėse kelti socijalines mintis. Abu žurnalai skelbia studentijos ir darbininkijos brolybę, kovojant už didžiąsias krikščionybės socijalines mintis. Nenuilstamam socijalinio gyvenimo mokytojui visa to dar ne-

gana. Jis žino, kad nepasiruošiusiam sprendžiant socijalinius klausimus, gali nukentėti visas judėjimas. Todėl jis įkuria «Studentenbibliotek», kuri išleidžia visą seriją socijaliniams klausimams nagrinėti brošiūrų. Pirmą šios bibliotekos brošiūrą «Die sozialstudentische Bewegung», jis pats parašė.

Sonnenschein'ui vadovaujant S. S. S. vaisingai plečia toliau socijalinį veikimą. Daugely vietų steigiami kursai darbo žmonėms lavinti. Tokie kursai, tik kiek kitoje plotmėje, veikia ir vasarą. Išsivažinėję po visą kraštą studentai visur ima organizuoti 6-10 žmonių kuopeles, kuriose įvairiais pasikalbėjimais ir paskaitomis buvo stengiamasi socijalinei krikščionybei laimėti kuodaugiausia simpatikų.

Sužadinti susidomėjimui socijaliniais klausimais Sonnenschein'as laiko labai svarbiu dalyku pramonės darbų ir įstaigų lankymą. Jisai norėjo, kad studentija pažintų sunkias darbo sąlygas ir tą pragarišką mašinų ūžimą, dulkes, kuriose darbininkams reikia dirbti. Tokie lankymai turėjo nepaprastai didžios reikšmės jų socijaliniam išsiauklėjimui.

Dar svarbesnis dalykas, Sonnenschein'o manymu, yra apsigyvenimas darbininkų tarpe, apsigyvenimas darbininkų gyvenamose sąlygose (Residenzarbeit). Tuo būdu jauni visuomeninkai turi geriau pažinti darbininką, jo kūno vargą ir sielos pergyvenimus. Jis gerai suprato, jog tarp luomų ir profesijų atsiranda bedugnė todėl, kad jie vieni kitus per mažai pažįsta. Susiartinus luomams sugriūna daugybė prietarų, išnyksta bedugnės. Geriau supratę darbininką jauni visuomenininkai pradėjo suprasti, kad daugelio įvairių prasikaltimų darbininkų tarpe priežastis — blogos gyvenimo sąlygos. Tuo būdu, juose ėmė nykti neprotingo teisimo dvasia, augti noras juos gelbėti. Daugelis šiandieninės Vokietijos katalikų visuomenininkų, Sonnenschein'o nurodomi ir patariami, gyveno su darbininkais, ir ne vienas iš jų vėliau savo brošiūrose aprašė tokio gyvenimo socijalinę reikšmę ir naudą; ne vienam toks gyvenimas atidarė akis: jis pradėjo visai kitaip žiūrėti į darbo žmogų. Tie visi S. S. S darbai žadino jaunojoj inteligentijoj ir darbininkuose pasitikėjimo dvasią.

Sonnenschein'o darbai ir jo idėjos plėtėsi Vokietijoje ir už jos ribų. Savo draugų būrius jis turėjo visuose Europos kraštuose. Jo skelbiamos idėjos, vis labiau ėmė įgyti tarptautinės reikšmės.

Studentai, kurie buvo uoliausi jo idėjų skleidėjai, gyveno labai vargingai. Jis žinojo, kad daugelio studentų darbingumą ir net dorą sugriauna netinkamos gyvenimo apystovos, o ypač netinkami butai. Šį klausimą jis iškelia viešumon savo brošiūroje «Wie Studenten wohnen?» (1910). Į tai atsiliepdami, kiti socijalai taip pat šį tą parašo. Iškeltas jo klausimas nelieka be atgarsio. Prie daugelio universitetų pradėta statyti tinkami studentams ir studentėms bendrabučiai. Šiuo klausimu susirūpina daugelis katalikiškų organizacijų.

A. Maceina

Iš Vakarų Europos

Pastaba skaitytojams

Mano mielas draugas Kazys — «Ateities» redaktorius prašė mane aprašyti savo kelionės *įspūdžius*. Taigi *įspūdžius*. Ne skaičius, ne vietų vardus, ne datas, bet *įspūdžius*. Tad ar aš galėčiau taip pradėti: «Pervažiavus sieną, vaizdas tuoj keičiasi. Aplinkui raudonuoja mūro namai. Laukai dirbami mašinomis ir t. t....» Žinoma, tai būtų taip pat įspūdžių aprašymas — geriau fotografavimas, bet įspūdžių dar neperėjusių per dvasios prizmę, dar nenumedžiagintų, sausų ir šaltų, kaip ir patys juos sukėlę daiktai. Ką duotų jūsų dvasiai toji žaliava? Todėl jau iš anksto pasisakau, kad mano rašiny maža bus ir miestų vardų, ir statistinių žinių, ir geografinių aprašymų, ir apskritai matytų daiktų smulkios charakteristikos. Aš rašysiu tik tai, kas man atėjo į galvą žiūrint pro traukinio langą, arba vaikščiojant vieno kito Vakarų Europos miesto gatvėmis. Tai bus greičiau net ne įspūdžių, o mano kelionės minčių aprašymas, bet minčių kaip tik ir kilusių iš įspūdžių. Kitaip tuo tarpu aš nė padaryti negaliu. Juk juokinga būtų aprašinėti Berlyną, kuriame aš buvau tik 4 val. ir tai vakare, arba Kölno katedrą, kurią mačiau tik pro vagono langą. Iš kitos pusės, ką gali duoti plazdančiai jaunuolio dvasiai toki dalykai, kaip kad Briuselio stotis turi 16 peronų, arba kad Belgijoj paštą, pieną, duoną vežioja šunimis. Keliaudamas visiškai neskaitau nei pravažiuotų kilometrų, neklausinėju net nė miestų vardų. Juk ką padės šitie šalti faktai? Aš noriu atspėti gilesnę prasmę visa to, kas bėga pro akis. Argi visi šitie regimieji daiktai nėra tik pagraužta trupmena, tik netikusiai išpildytas pažadas, tik šešėlių karalystė, po kuria slepiasi kažkas kita, ko neslegia medžia-

---

Iškilus Didžiajam Karui, Sonnenschein'o darbo žymi dalis buvo sustabdyta. Tuomet jis ima leisti «Der Weltkrieg», naują socijalinės srities knygučių seriją. Tos knygutės buvo skiriamos kariuomenės, fronte esančios, dvasiai kelti. Jis pats didžiąją laiko dalį praleidžia fronte. Ten paskaitomis, pasikalbėjimais, dovanomis jis stiprina kareivius. Ir čia jis turėjo progos visus sąmoninti socijologijoj, nes visokių luomų ir profesijų žmonės vargo čia bendrą vargą.

Karui baigiantis jis išsikelia į Berlyną ir čia dirbdamas iki gyvenimo galo, plačiausiai išskleidžia savo veikimą, tapdamas tikruoju šio didmiesčio apaštalu. Berlyno vardas tapo neatjungiamai surištas su Sonnenschein'o vardu.

(Tęsinys bus At. Nr. 12)

gos sunkumas? Ir kai viena diena perskrodi tūkstančius kilometrų, kai pro akis prabėga milijonai šitų pagraužtų trupmenų, kurias žmonės daiktais vadina, tada lyg ir suvoki tąjį «kažką», bet labai ūkanotai, labai netikrai, ir mūsų sprendimas lieka labai neaiškus. Vis dėlto kelionė gal labiau atskleidžia dvasios akims tąją neregimąją pasaulio pusę, kurią šiaip gauname patirti tik retomis minties pakilimo valandėlėmis. Ir šitam rašiny aš bandysiu atvaizduoti tai, kas man atrodė glūdi po tais matytais daiktais, po tuo žmonių judėjimu, po tuo didmiesčių bildesiu su jo kurtumu ir nesidomėjimu. Tad atleiskite, geografai, gamtininkai ir visi kiti faktų ir vardų šalininkai, kad aš, jūsų nuomone, aprašinėsiu nekonkrečius dalykus. Bet jūs stabtelkite šitoj vietoj ir pagalvokite, kas galų gale yra konkretu.

«Paverkite žemę ir viešpataukite!»

Visuomet mėgstu žiūrėti į pravažiuojantį traukinį. Ir kai vieną vasarą man teko gyventi tokiam bute, kur traukiniai eidavo pro pat langus, visuomet su dideliu malonumu kiekvieną jų pasitikdavau ir išlydėdavau. Kažkoks liūdnas jausmas kyla dvasioje, kai sutvarkyto gamtos šėlimo stumiamas ekspresas dunda į nežinomą ateitį. Atrodo, kad jis kažką pagrobia, kas buvo sava, ir kas nebegrįžtamai ir nebeatgaunamai pranyko kartu su juodais anglių dūmais.

Dar labiau mėgstu važiuoti traukiniu. Todėl su kažkokiu lyg šventu pasveikinimu sutikau tą garvežį, kuris turėjo mane nugabenti į tolimą kraštą. Juk kas gi yra traukinys? Šitas klausimas rodos, duodamas kiekvienam, norinčiam tarnauti prie geležinkelių. Bet jų atsakymas neišeina iš ribų tų trupmenų, tos šešėlių karalystės. Man ateina į galvą pasakojimas, kad vienam žmogui, išbuvusiam kalėjime kelias dešimtis metų, buvo parodytas praūžiąs pro šalį ekspresas. Jis bėgo nuo jo su didžiausia baime. *Traukinys yra pažabota gamta.* Argi nekelia kiek baimės putotais žąslais valdomas žirgas? Ar nesuvirpa mūsų nervai, matant narve besidaužantį tigrą? Tai pažabota gamta. Taip ir traukinys. Bet kaip kartu didinga, kai šitas geležinis milžinas pagrobia tave ir neša, geriau, sviedžia proto nustatyta kryptimi. Kai per keletą valandų perskrodi didžiausius plotus, kai reta žalia tvora virsta vientisu žaliu kaspinu — tada pajunti žmogaus didybę ir tari sau: «Mes apgalėjome erdvę!»

Mes esame sukaustyti erdvės ir laiko varžtų. Bet amžių glūdumoj gimusi technika centimetras po centimetro dilina šitas grandines ir laisvina pavergtąjį žmogų. Bet ar šiandieninis susisiekimas jau patenkina mus? Anaiptol! Juk mes norime, kad nebūtų nė mažiausio tarpo tarp kilusio noro ir jo įvykdymo. Tuo tarpu dar šiandien šitas tarpas yra toks didelis, jog žmogaus dvasia negali jo pakęsti. Štai kodėl šiandien svajojama apie stratosferinį susisiekimą, kur bus galima išvystyti milžinišką orlaivių greitį. Taigi technika, giliausia prasme, nėra tau-

pymas jėgų ir laiko kaip kad dabar manoma. Nebūkime pirkliai ir nesvarstykime visko pirkliškai. Šitoks technikos supratimas pažemina ją pačią. Nejaugi žmonijos genijai savo gyvenimą ir dvasios pastangas pašventė tik tam, kad koks ten Fordas ar Rockfelleris sutaupytų jų išradimais jėgas, laiką ir tuo būdu susikrautų milijonus. Argi nerimstančiuose jų siekimuose neglūdėjo kita, daug gilesnė mintis, išreikšta Kūrėjo žodžiais, pasakytais dar Rojuje: «*Paverkite žemę ir viešpatauhite!*» Žmonės suprato šituos Dievo žodžius, gal būt, geriau, negu kuriuos kitus. Ir šiandien tie dundą ekspresai, tie staigūs elektriniai traukiniai, tie dviaukščiai autobusai, tas visas žibąs didmiesčių asfaltas, tos žėrinčios šviesos, tie stiklo ir betono namai—visa tai yra žmogaus viešpatavimo, žmogaus trijumfo pasaulyje išraiška.

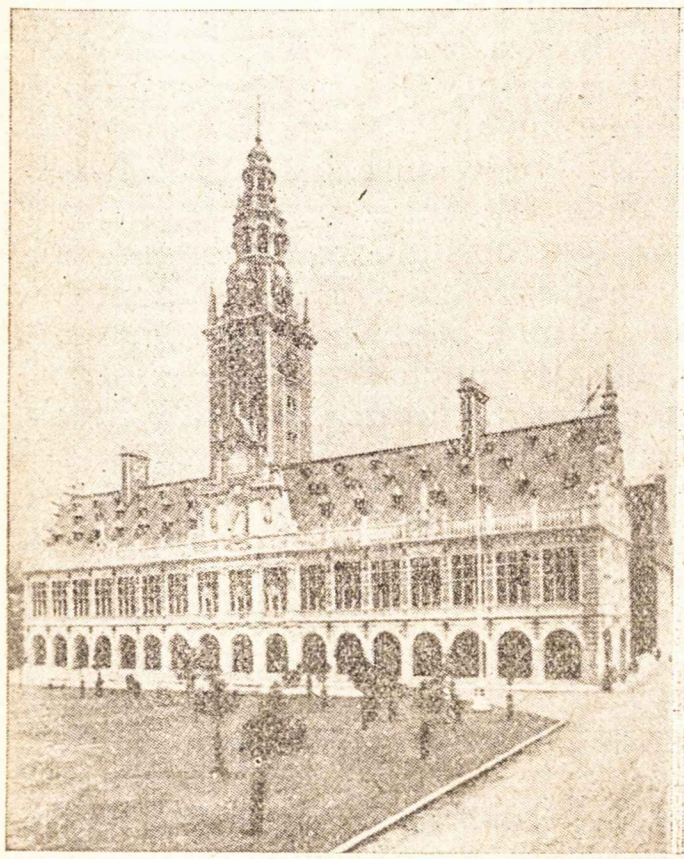

Liuveno katalikų universiteto biblioteka.

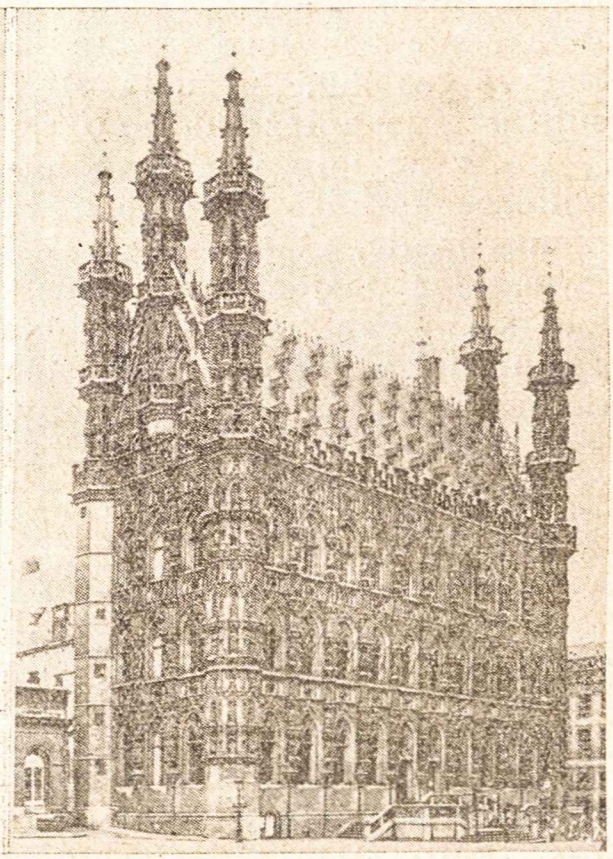

Liuveno rotušė.

Bet girdėjote jūs, girdėjau ir aš, kad moderniškasis žmogus pavergtas mašinos, kad dabartinis amžius — sumašinėjusios civilizacijos amžius. Ir negalėčiau neigti, kad tai netiesa. Tad ar reikia sudaužyti mašinos, išardyti geležinkeliai, įsikinkyti į nekaustytą vežimą trejetas porų jaučių ir vėl pradėti «prigimtąjį» gyvenimą? Tai būtų vaiko darbas, kuris muša peilį už tai, kad juo įsipiovė pirštą. Jau iš pat pradžių reikia pastebėti, kad *ne mašina pavergia žmogų, bet žmogus pats save pavergia mašinai.* Pasakykite, kuris yra geresnis jojikas: ar tas, kuris nuolat muša savo žirgą, ar tas, kuris jį glosto? Man rodos, atsakymas aiškus. Žiaurusis visados su baime artinasi prie gamtos,

nes nežino, kurią valandą ji šoks ir jį sumins. Tuo tarpu malonus elgesys su gamtos padarais pririša juos prie žmogaus — ir tik čia pasirodo tikrasis jo viešpatavimas. Baimė yra vergija. Bijoti yra justi aukštesnes bei stipresnes jėgas ir joms pasiduoti. Žiaurumas žadina baimę, o baimė pavergia. Meilė pririša, o prisirišimas iškelia. Štai kodėl šv. Pranciškus galėjo net be lazdos vaikščioti po Asyžiaus apylinkės miškus, nes ir vilkas buvo jojo brolis. Tai nėra panteizmas. Tai yra tik jutimas, kad už kiekvieną patarnavimą reikia atsilyginti meile. Kaip turtingieji, iš aukšto ir su panieka žiūrėdami į jiems dirbančius, rengia sau teismą komunizmo pavidale, taip ir kiekvienas, žiauriai elgiąsis su gamta, sulauks savo valandos, kaip toji moteris, kuri buvo sudraskyta jos pačios išalkintų kačių. Man ateina į galvą kažkur skaityti žodžiai: «Mylėk gamtą, meilingai tyrinėk josios dėsnius — ir galėsi viską su ja daryti. Augalai apibers tave žiedais ir vaisiais, laukiniai žvėrys suguls prie tavo kojų. Bet vargas tau, jei su ja elgsiesi žiauriai. Ji šoks ant tavęs ir sutrins tave geležiniu savo dėsningumu».

Ar ne taip yra ir su moderniškuoju amžiumi? Dabartinės kultūros kūrimas eina pasiremdamas tik jėga, visiškai užmiršdamas meilę. Gamtos gaivalai vaitoja civilizuoto žmogaus rankose. Mes pasidarėme baisūs pasaulio priešai. Tad ar nuostabu, kad kiekvieną kartą vis labiau bijome net ir negyvos, mūsų pačių suorganizuotos materijos, nes ji mums skelbia nepermaldaujamą karą už josios neapykantą ir trypimą. Ir tik tą dieną, kai mašinistas paglostys šaltą garvežio plieną, tik tada jis išsilaisvins iš mašinos vergijos.

«Kiekviena dvasia tegarbina Viešpatį»

Dar būdamas Lietuvoj, visuomet domėjausi Katalikų Bažnyčios liturgija, nes joje mačiau simbolį to, ką religija pažada padaryti visam pasauliui. Daug buvau girdėjęs ir apie tai, kad mūsų laikais prasideda naujas liturginis sąjūdis, kuriam vadovauja benediktinai. Toki garsūs benediktinų vienuolynai Vokietijoj, kaip Beuron arba Maria-Laach, yra tapę gausių kelionių vietomis — net ir netikinčiųjų, kurie čia žavisi klasišką ja katalikų liturgija. Todėl su dideliu malonumu patyriau, kad ir Liuvenę ant vieno kalnelio taip pat esama benediktinų vienuolyno. Žinoma, tai nėra nei Beuron nei Maria-Laach; vis dėlto jau ir čia galima patirti, ko siekia tasai liturginis sąjūdis, kas jame yra mūsų laikams naujo, ką benediktinai nori dabartinėj liturgijoj pakeisti.

Jei man tų įspūdžių, kurių patyriau atlankydamas Liuveno benediktinų bažnyčią, įtakoje reiktų trumpai apibūdinti šitąjį liturginį sąjūdį, tai pasakyčiau, kad *jis liturgijoj nori pabrėžti žmogų, kaip bendruomenės narį*. Kaip tai suprasti?

Jau galėjote ir jūs pastebėti, kad visose bažnytinėse apeigose galima atskirti du dalyku: *garsus* ir *veiksmus*. Įvairūs gie-

dojimai ir muzika, dar įvairesni veiksmai galima ryškiai įžiūrėti kiekvienose, bent kiek iškilmingesnėse, apeigose. Štai šitom dviem kryptim, man atrodo, ir eina tasai liturginis sąjūdis.

Visų pirma apie *garsus*. Jei pasiklausysime jų mūsų bažnyčiose, tuoj pastebėsime, kad beveik visur ir visus viršijąs instrumentas yra *vargonai*. Jie dažnai atstoja chorą, jie užpildo tarpus tarp kunigo giedojimų, jie galop tarnauja vargonininko poilsiui, kai šis arba nenori arba negali giedoti. Savo balsų galingumu jie žmogaus balsą pastato antroj vietoj, dažnai užrėkdami net ir visą chorą. Pasakojama, kad kurioj tai parapijoj buvęs vargonininkas, kuris šiaip dienomis grodavęs tik dviem pirštais, o iškilmingais momentais užguldavęs klavijatūrą alkūnėmis ir įspausdavęs tiek pedalų, kiek galima abiem kojom įspausti. (Vargšui, matyt, neatėjo į galvą ant pedalų patiesti lentą ir ją priminti). Tai juokai. Bet jie rodo, kad *mūsų bažnyčiose pirmoji vieta yra atiduota instrumento balsui*. Tuo tarpu benediktinai šitą vietą nori sugrąžinti žmogui. Juk ne instrumentas garbina Dievą žmogaus padedamas, o žmogus — instrumento padedamas. Pasivergimas mašinai žymu net ir liturgijoj. Užtat benediktinų bažnyčiose tuoj pastebi, kad vargonai pritaria chorui, o ne choras vargonams. Čia vargonininkas nedemonstruoja dūdų stiprumo pamaldų metu. Žinoma, tas dar nesako, kad čia vargonai vos girdėti. Visai ne! Įeinant asistai ir vienuoliams į bažnyčią ir išeinant, vargonininkas parodo kadais net ir labai didelį savo pirštų miklumą. Bet ir tai turi savo prasmę. Tai lyg džiaugsmo himnas, žmogaus dvasios ištrauktas iš neprotingo instrumento, kad netrukus žmogaus rankomis bus aukojama vienintelė Dievui maloni ir Dievo verta Auka. Bet kai, maldos žodžiais tariant, «jau prasideda tosios stebinančios paslaptys» (iam incipiunt illa tremenda mysteria), tuomet žmonių balsai tuoj paima viršų, ir jauste jauti, kaip instrumentas darosi klusnus žmogaus tarnas.

Antras dalykas — *gregorijaniškojo giedojimo atgaivinimas*. Benediktinai liturgijoj nežino kitokio giedojimo būdo, kaip tik gregorijaniškąjį. Ne čia vieta dėstyti muzikos teorijai ir aiškinti, kuo gregorijaniškasis giedojimas skiriasi nuo kitokio. Ryškiausia jo žymė yra ta, kad jis yra vienbalsinis (unisoninis) giedojimas. Ir tuo jis darosi priešginybė daugbalsiniam (polifoniniam) giedojimui. Čia nėr nei sopranų, nei altų, tenorų ar basų. Čia tik žmogaus balsas, ir tiek. Šitoks giedojimo būdas geras tuo, kad leidžia giedoti beveik visiems, kas tik turi klausą ir šiokį tokį balsą. Tuo tarpu daugbalsinis giedojimas yra išimtinai specijaliai paruošto choro dalykas ir kitiems yra neprieinamas. Gregorijaniškasis giedojimas dar turi vieną gerą žymę, kad, būdamas muzikos atžvilgiu ne toks sudėtingas ir ne toks painus, leidžia giedotojui sekti bažnytinius veiksmus ir taip labai nepririša jo dėmesio prie pastangų išpildyt melodijas, kaip daro daugbalsinis giedojimas. Žinoma, mano galva, būtų liturgijos skurdinimas visiškai išmetant iš bažnyčios daugbalsinį

M. Krupavičius

Vidurinieji amžiai

Vidurinieji amžiai priklauso tai klausimų grupei, kuri yra priežastis tokios daugybės ginčų dėl jų vertės ir reikšmės ne tik mokslininkų, istorikų tarpe, bet ir politikų bei agitatorių. Vieni vertina vidurinius amžius, kaipo tamsiausį, atžagariškiausį, žiauriausį krikščioniškos eros laikotarpį, sukliudžiusį civilizacijos ir progreso eigą, įšaknijusį daug kenksmingų papročių ir prietarų, dėl kurių ir šiandien naujajai žmonijai tenka kovoti ir gaišti brangus laikas.

Kitiems gi viduriniai amžiai — šviesus laikotarpis, didelės kūrybos ir vaisingo darbo tarpsnis, padėjęs stiprius pamatus moderniškai kultūrai, kurios vaisiais minta ir mūsų laikai. Jų manymu, naujieji amžiai tęsia viduriniųjų amžių pradėtą darbą, tik jam suteikę kitokią kryptį ar atspalvį.

Kas yra tokių griežtai priešingų viduriniųjų amžių įvertinimų priežastys? Reikalinga ir naudinga šis klausimas pagvildenti. Ir antra, svarbu pažinti tikroji šių amžių vertė.

Viduriniuose amžiuose į istoriją įeina du nauju veiksniu, kurie juos griežtai skiria nuo senovės amžių: nauja tikyba — krikščionybė ir nauja tauta — germanai. Krikščionybė stoja į stabmeldystės, germanai — į sugriautos Rymo imperijos vietą. Šalia šių dviejų veiksnių iškyla dar ir trečias : senovės kultūra, Rymo imperijai sugriuvus, patenka į Bažnyčios globą. Bažnyčia išaugino naują krikščionių kultūrą. Šioje kultūroj išaugo ir subrendo naujos valstybės, naujos tautos, nauji miestai, nauji mokslo ir švietimo centrai. Vienintelė tos kultūros nešėja ir kūrėja buvo Bažnyčia. Bet Bažnyčia ne tik ūgdė kultūrą, ji vadovavo ir Europos tautoms. Ši viduriniųjų amžių išūgdyta kultūra buvo tiek stipri, kad ji perėjo į naujuosius amžius ir, vis beaugdama, išsiplatino po visą pasaulį. Tuo būdu dabartinė kultūra savo pradus turi viduriniųjų amžių kultūroje, o per juos siekia net senovės graikų ir romėnų kultūrų. Čia ir yra pagrindinė viduriniųjų amžių reikšmė istorijai.[1])

Tuo būdu Bažnyčia viduriniuose amžiuose buvo centrinis veiksnys, ašis, apie kurią sukosi visas anų laikų gyvenimas. Ji buvo uždėjusi ant viso gyvenimo savo antspaudą, davė jam savo krikščionišką atspalvį ir turinį. (To turinio laipsnis priklausė nuo to, kur ir kiek ji buvo turėjusi įtakos ir galios). Visa, kas buvo daroma ir padaryta, bent kultūros srity, daugiau ar mažiau jos įtakoj. Ar bent ji stengdavosi, kad visa būtų daroma krikščioniškoj dvasioj. To ji labai dažnai ir pasiekdavo, nors nevisuomet. Atsižvelgdami į tą faktą kaikurie istorikai nu-

---

[1]) Prof. J. Totoraitis. Vidurinių amžių istorija. Marijampolė. 1930 m. 5 — 6 pusl.

stato visai kitas šių amžių ribas, negu kad istorikų didžiumos yra nustatyta. Didžiumos nuomone, vidurinieji amžiai prasideda su vakarų Rymo imperijos žlugimu ir tęsias ligi Amerikos atradimo, t. y. nuo 476 m. ligi 1492 m. Kiti gi jų pradžia laiko pirmosios krikščioniškosios valstybės pradžią, būtent Frankų *(Clovis)*. o pabaiga — religinei vienybei suirus, t. y. paskelbus Liuteriui savo tezes, vadinasi, nuo 481 m. ligi 1517 m. Toks šių amžių ribų nustatymas, išeinant iš pagrindinio jų charakterio — krikščionybės, yra visai pagrįstas ir teisingas.

Jau minėtasai viduriniųjų amžių charakteris mums visai pakankamai išaiškina, kodėl vienai mokslininkų daliai šie amžiai atrodo ne ką geresni už pragarą. Tas faktas mums paaiškina ir tai, kurių pažiūrų žmonėms taip tamsūs jie atrodo. Prie šių vertintojų priklauso tie, kurie apskritai Bažnyčią ir religiją neigiamai vertina, kurie Bažnyčios gyvenime ir darbuos nemato nė vieno šviesesnio taško. Dėl tokios jų neapykantos Bažnyčiai tenka nukentėti ir teisingam ir objektingam šių amžių įvertinimui, nes taip vertinant pikta tendencija istorinius faktus aptemdo, nuslepia ar iškraipo.

Nesitenkindami tik tvirtinimais, leiskime kalbėti faktams.

Vidurinieji amžiai, nepaisant tokio jų vardo, nėra tarpinė tarp senųjų ir naujųjų amžių epocha, bet *yra naujųjų amžių jaunystė.* Ši epocha, būdama moderniškųjų laikų jaunyste, turi ir visus jaunystės pažymius — teigiamuosius ir neigiamuosius. Naujoji civilizacija gimė iš antikinės civilizacijos griuvėsių. Šis civilizacijos gemalas formavosi *didžiulėj Bažnyčios įtakoj,* pasisavindamas iš vienos pusės antikinės kultūros, iš antros — barbarų pasaulio atneštuosius elementus. Rymo imperijai žlugus, žlugo ir politinė vienybė. Pradėjo formuotis naujos valstybės. Vienos jų pasirėmė Bažnyčia (Frankai, Anglo-Saksai) ir išaugo stipriomis, pastoviomis ir atspariomis valstybėmis, kitos, pasirėmusios sektomis (Arijaus), žlugo, nepasiekusios net reikiamo ūgio. Politinę vienybę pakeitė religinė vienybė. Per visą viduriniųjų amžių 1000 metų vakarų tautas jungė viena religija, vienas jos šefas — popiežius. Tą religinę vienybę jos labai brangino, ja didžiavosi. Ir, kai kildavo jai pavojų, jiems prašalinti jos reikalaudavo imtis priemonių, dažnai žiaurių, bet anų laikų psichologijai ir papročiams visai tinkamų. Valstybės jų ir imdavosi, kadangi religijos (Bažnyčios) priešininkai buvo laikomi kartu ir valstybės priešininkais. Tuo būdu valstybės, kovodamos su įvairiais eretikais, ėmė vartoti laužus, tortūras ir kitas panašias priemones kur kas anksčiau, negu buvo įsteigta inkvizicija (1239 m.), kuri lygiai taip pat ne Bažnyčios o valstybės duktė. Susikūrė Europos krikščioniškoji respublika, kuri savo civilinius įstatymus pagrindė katalikiškąja morale Ji iškėlė Bažnyčią labai aukštai. Popiežių ir daugelį vyskupų apdovanojo ji plačiomis teritorijomis, kuriose jie buvo nepriklausomi valdovai. Šios rūšies valstybės žuvo jau naujaisiais amžiais. Reik pasakyti, kad

ilgiausiai išgyveno popiežių valstybė. Vyskupų valstybėms žuvus, popiežiaus valstybė išgyveno dar visą amžių. Popiežius, kaip Bažnyčios galva, buvo kartu ir imperatoriaus vainiko koliatorius. Jis buvo daugelio valstybių, kurios pačios jam pasidavė, suverenas (Aragonijos, Anglijos, Abiejų Sicilijų).

Griuvus Rymo imperijai, vidurinieji amžiai neatsisakė nuo tos spinduliuojančios, patraukiančios ir imponuojančios politinės vienybės instituto idėjos, t. y. imperijos. Imperija pasiliko viliojanti kaip maloni ir žavinti svajonė. Tą idėją pradėjo gaivinti Karlemanas. Ypač energingai ją rėmė Ottonas I, Fridrikas Barbrosa ir Henrikas. III. Šiame reikale per visus viduriniuosius amžius popiežiai su tos idėjos reprezentantais niekaip negalėjo susitaikinti. Popiežių mokslu jie galėję skirti ir nuvainikuoti imperatorius. Imperijalistų gi galvomis, imperatorių galia ir autoritetas jokiu būdu nėra kilęs iš popiežių galios, o patys imperatoriai turį tiesos skirti ir paleisti pačius popiežius. Ši teorija praktikoj davė visą eilę antipopiežių. *Nesugebėjimas pravesti aiškios ribos tarp pasaulinės ir religinės valdžios — juodas vidur. amžių taškas.* Tas faktas brangiai kaštavo ir vienai ir kitai pusei.

Antikinė imperijos idėja prasiskverbė į viduriniuosius amžius ne tik iš istorijos ir tradicijos. Ją labai stiprino ir intelektualiniai šaltiniai. Aristotelis su Virgilijum viduriniųjų amžių inteligentijai turėjo labai daug įtakos, kuone antgamtiškos. Dantė, kuris geriausiai reprezentuoja (atstovauja) vidur. amžių inteligentiją, Aristotelį vadina inteligentų, apšviestų žmonių mokytoju, o save Virgilijaus mokiniu. Suprantama, kad tų dviejų antikinės kultūros šulų idėjos veikė vidur. amžių inteligentiją ir jai tiekė antikinių idėjų. XI amž. šalia Aristotelio ir Virgiliaus ištryško dar vienas sraunus šaltinis, Justinijono Korpus Juris Civilis, kurio vaidmuo viduriniųjų amžių politinės visuomenės evoliucijai labai kenksmingas. Nepaisant taip galingos antikinių idėjų įtakos, krikščioniškoji mintis viduriniuosiuose amžiuose sugebėjo išsaugoti savo originalumą ir čielumą. Vidurinieji amžiai mielai ieškojo stabmeldžių šaltiniuose žinių ir tyrimo metodų. Bet visa tai sunaudojo jie statyti krikščioniškajai civilizacijai, kuriai planą buvo patiekusi Evangelija. Ir tik humanistai, užmiršę, kad sau jėgų yra sėmęsi iš Evangelijos, apsvaigo nuo pagoniškosios senovės ir įsuko į pagonizmo šunkelius. Tuo jie ir parengė vidur. amžiams galą, nutiesdami pamatus jau naujiesiems amžiams.

Pažvelkime dabar į anų amžių visuomenės širdį ir įsižiūrėkime, kas joje naujo, kuo ši visuomenė skiriasi nuo senoviškosios. Lengvai įžvelgsime, kad Bažnyčios įtakoj ji visai pakitėjo, individualinio gyvenimo orijentacija ir socijalinio gyvenimo tikslas iš pagrindų transformavosi. Vidur. amžių vadai gyvenimą žemėje vertino kaip pereinamąjį tarpsnį į laimingesnį gyvenimą, kurį vadiname Dangaus Karalyste. Dangaus karalystė tampa kiekvieno žmogaus aktyviai siekiamu tikslu. Jis galima pasiek-

ti gyvendinant naujuosius *Dievo ir artimo meilės* įsakymus. Įsisunkę šie idealai į visuomenės širdį vidur. amžių istorijai teikia specifinį foną. Naujųjų įsakymų rezultatai nesuskaičiuojami. Svarbesniuosius čia suminėsime. Jie mums ir duos tą vidur. amžių charakteristiką, iš kurios mes pažinsime ir jų vertę.

1. Senųjų amžių visuomenė nežinojo nei iš kur ji atėjo, nei kur eina. Jos pašaukimas, uždaviniai ir tikslas baigėsi čia, pasauly. Jos praeitį ir ateitį dengė tiršti nepermatomi debesys. Tų laikų žmogus pažinojo ir mylėjo tik savo tėvynę, o tėvynėje tik sau lygius žmones. Svetimšalis ir vergas buvo be teisių. Žmogui tobulumo teikė tik intelektualinis išlavinimas. Tų laikų moralės pagrinde buvo egojizmas. Vidur. amžių visuomenė į tas problemas, kurias senieji amžiai paliko neišspręstas, turėjo aiškų ir tikslų atsakymą. Jos tėvynė buvo Bažnyčia, kitaip pasa-

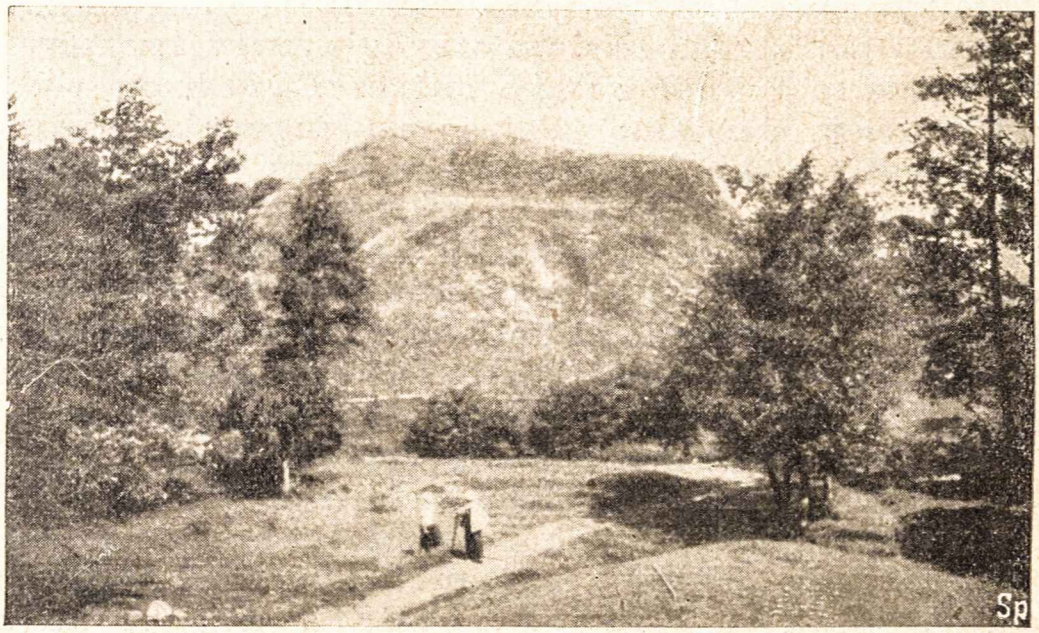

Pataronių piliakalnis (Alovės v.) Klišė L. Š. S.

kius, visa žmonija. Ji rūpinosi visais žmonėmis, ypač pavargėliais, apleistais. Tobulybę žmogui teikė moralė. Antikine civilizacija siekė kitas civilizacijas įsiurbt, paglemžt, gi viduriniųjų amžių — pripažino teisę ir kitoms gyvuoti šalia jos; be to, jas jungė taikiu būdu į aukštesnės rūšies vienybę, kuri vadinasi — šventųjų bendravimu. Toks anų amžių visuomenės širdies kilnumas plėtė intelektualinį horizontą, žadino žmoniškumą, broliškumą tarp visų žmonių, kilusių iš vieno Tėvo, broliškumą visų tautų, kaip atskirų vienetų rinkinio ar kolektyvo. Krikščioniškoji istorijografija, kurios autoriai yra Eusebijus ir šv. Augustinas, pirmieji įvedė visuotinės istorijos idėją.

2. Šalia žmoniškumo idėjos ir civilizacijos vidur. amžiai turėjo dar vieną charakteringą bruožą, kuris tarp viduriniųjų ir senųjų amžių nutiesė griežtą demarkacijos liniją; tai bruožas, kuriuo griežtai atskyrė dvasios ir žemės reikalus, kuris kilo iš

Evangelijos dėsnio: „Kas cezario — cezariui, kas Dievo — Dievui“ (Mat. 22. 21). Buvo vidur. amžiuos ir bus, kol žmonija gyvuos, dvi visuomenės: *religinė ir politinė*. Iš visų vidur. amžių pastatytų problemų šių dviejų visuomenių santykių problema buvo svarbiausia, plačiausia ir pastoviausia. Ji keliama mūsų laikais ir bus gyva, kol egzistuos pasaulis. Vidur. amžiai šios problemos neišsprendė, kadangi turėjo du, griežtai vienas kitam priešingu, sprendimo būdu. Protestantizmas šią problemą norėjo visai pašalinti, iškeldamas principą *cuius regio eius religio*. Modernioji civilizacija ne tik neįstengė šią problemą išspręsti, net nerado tinkamo jai spręsti būdo. Bet kaip ten bebūtų, svarbu jau ir tai, kad šis religinių ir politinių reikalų atskyrimas iškėlė svarbią sąžinės laisvės idėją.

3. *Bažnyčia naikina vergiją*. Vergijos su krikščionybės dvasia nesutaikysi, nes krikščionybė reikalauja daugiau klausyti Dievo, negu žmonių. Tad teisiniu atžvilgiu krikščionybė vergiją panaikino iškarto (šv. Povilo laiškas Filemonui); faktiškai gi griovė ją ir naikino palaipsniui: lengvindama vergų gyvenimo sąlygas, išpirkinėdama juos, įsakydama krikščionims juos išlaisvint, išpirkti ir pan. Viso to pasėkoj — IX a. vergija jau pakeičiama baudžiava. X a. daugely vietų griuvo ir baudžiava. O jei dar ilgus laikus ir išliko taip vadinamoji kolonijalinė vergija, t. y. negrų pardavinėjimas, tai jį buvo prieš popiežių norą ir aiškius jų reikalavimus panaikinti tą „žmonių gėdą“. Aišku, kad ir netiesioginiai vergiją *panaikino Bažnyčia*

4. *Bažnyčia duoda konstitucinę valdžią*. Senieji amžiai to nežinojo. Vidur. amžiai sugebėjo suderinti stiprią valdžią ir laisvą visuomenę. Tai pavyko padaryti konstitucinės valdžios keliu. Ji gimė vidur. amžiuos ir išsiplėtė po visą Europą.

Anglijos Magna Charta Libertatum yra tik vienas iš daugybės tos srities dokumentų, kuriais buvo suteikiama valstybės piliečiams politinių laisvių ir teisių dalyvauti valstybės tvarkymo darbe. Tokių dokumentų turėjo Prancūzija, Ispanija, Vokietija ir kitos Europos krikščioniškosios valstybės. Tais dodokumentais buvo susiaurinamos suverenų ir praplečiamos piliečių teisės. Popiežiai gavo teisę rinkti savo atstovus į valstybės tarybas, kurioms buvo pavedama spręsti tam tikri valstybės reikalai. Tai ir vidur. amžių vaisius. . Renesanso atneštos idėjos kontinente panaikino tuos svarbius žmonių laimėjimus, vėl leido įsigalėti karalių despotizmui. Pasiektos laisvės pasiliko tik Anglijoj.

5. *Bažnyčia šviečia ir auklėja*. Vidur. amžiai pasauliui davė svarbiausią civilizacijos ir kultūros veiksnį — *universitetus*. Juose gimė modernusis mokslas ir mokslo bei mokymo tarptautiškumas. Universitetai kūrėsi be valstybės intervencijos (įsikišimo). Pirmas universitetas tapo įkurtas 1111 m. Bolonijoj, 1200 m. Paryžiuj, 1224 — Neapoly. Per kelis šimtmečius universitetai gana tirštai nusėjo Prancūziją, Angliją, Vokietiją, Italiją, Čekiją ir kitus kraštus. Senieji amžiai universitetų nežinojo. Tuo-

met kiekvienas filosofas turėjo savą mokyklą. O tai yra kaip tik uiversiteto antitezė. Naujais amžiais i universitetų steigimą ir gyvenimą įsikišo valstybė. Dėl jos biurokratiškumo universitetai nustojo dalies savo vaisingumo. Bet tai, kas mūsų laikų universitetuose pasiliko esminga ir pastovu, yra kilę iš vidur. amžių universitetų.

Pradžios ir aukštesnysis mokslas. Rymo imperijai žlugus, švietimo darbo ėmėsi Bažnyčia. Šį darbą ji varė per savo institucijas—vyskupijas, vienuolynus, parapijas. Pradžios mokyklos nusėjo visus krikščioniškuosius kraštus. Jų buvo ne tik miestuose, bet miesteliuose ir net kaimuose — kur buvo bažnyčia ar vienuolynas. Už mokslą mokėti nereikėjo: jis buvo prieinamas visų luomų žmonėms. Vyskupijų ir vienuolynų pradžios mokyklos savo auklėtinius rengė į aukštesniąsias mokyklas. Toks buvo jų tiesioginis uždavinys. Aukštesnėse mokyklose buvo du kursu: t r i v i u m ir q u a d r i v i u m. Pirmajame mokė gramatikos retorikos ir dijalektikos. Antrajam — aritmetikos, geometrijos, astronomijos ir muzikos. Šios mokyklos teikė bendrąjį išsilavinimą. Specijalaus mokslo teikė specijalinės aukštosios mokyklos.

Šis mokslas buvo prieinamas ir *moterims*. Mokslo srity vidur. amžiais moterų stovėta labai aukštai. Jų būta net universiteto profesorių. Kitos yra parašiusios nemaža mokslo veikalų. Neturtingoms liaudies mergaitėms taip pat buvo galima išmokt skaityt ir rašyt, nes šių dalykų mokė kartu su religija.

Kad gausingiau liaudis galėtų lankyti mokyklas, prie įvairių mokyklų steigta bendrabučiai, kur nemokamai buvo išlaikoma neturtingi moksleiviai ir studentai.

Tad Bažnyčios vadovaujamus vidur. amžius drąsiai galima laikyti mūsų laikų mokyklų kūrėjais. Jie savo darbą išplėtė taikindamiesi ne tiek prie aukštos kilmės, bet ypač prie liaudies jaunimo. Mokslo visuotinumas ir nemokamumas — dvi būtinos sąlygos, įvestos viduriniųjų amžių, pakelti masių kultūrai.

Turint tokius faktus prieš akis, argi protinga kalbėti apie vidur. amžių tamsybes bei politiką stumti liaudį nuo mokyklos.

Vidur. amžių kultūrą ir civilizaciją mums įrodo lig šiol išlikę literatūros, mokslo, plastinio meno ir architektūros paminklai. Naujieji amžiai kaikuriose srityse net neįstengia su vidur. amžiais susilyginti. Visa kita, kas naujųjų amžių sukurta, yra ne kas kita, kaip tik vidur. amžių darbo tęsinys. Mūsų civilizacijai pagrindus padėjo vidur. amžiai. Modernioji civilizacija yra vidur. amžių civilizacijos duktė.

6. *Medžiaginė žmonių gerovė*. Vidur. amžių cechų sistema buvo visai pakenčiamai išsprendusi luomų klausimą ir jų medžiaginę būklę žymiai pagerinusi. Skurdas vargino mazesnį žmonių skaičių, negu kad mūsų laikais. Įdomus faktas, kad būtiniausi maisto produktai, kaip duona, mėsa, buvo pigesni, negu mūsų laikais, o dar įdomiau, kad vidur. amžiais žmonės sunaudodavo mėsos daugiau, negu kad mūsų dienomis.

Tektų dar ilgai gvildenti atskirus vidur. amžių gyvenimo reiškinius, kad galėtumėm tinkamai suprasti jų reikšmę, jų kultūrą, tendencijas bei charakterį. Pasitenkinsim tuo, kas pasakyta. Vidur. amžių charakteriui suprasti pakaks ir to.

Bendrai vidur. amžių charakteristikai nupiešti duosime žodį gal aršiausiems jų ir bažnyčios priešininkams socijalistams. Žymus vokiečių socijalistų vadas ir mokslininkas Karolis Kautskis[1]), kalbėdamas apie anų laikų svarbiausio faktoriaus — katalikų Bažnyčios nuopelnus, taip charakterizuoja vidur. amžius:

„Bažnyčia išmokė germanus geriausių žemės dirbimo būdų, ir dar ilgai vidur. amžiais vienuolynai buvo pavyzdingi žemės ūkiai. Dvasininkai išmokė germanus meno ir aukštesnių amatų. Bažnyčios globoje buvo ne vieni tik ūkininkai. Ji globojo ir gynė daugelį miestų. Ypač atsidėjusi ji rėmė prekybą. Didelės rinkos dažniausiai buvo steigiamos prie bažnyčių. Bažnyčia įvairiais būdais stengdavosi patraukti į tas rinkas prekybininkų. Ji buvo taip pat vienatinė visuomeninė organizacija, kuri rūpinosi gerinti kelius; tik vienuolynų svetingumas anais laikais darydavo keliones galimas. Daugelis vienuolynų, vadinamų Hospices, Alpių kalnuose tarnavo beveik išimtinai prekybos santykiams palengvinti. Tiems santykiams Bažnyčia tiek duodavo reikšmės, kad jiems plėsti ir stiprinti, palaikė gyvą prekybos faktorių... žydus.

Visi žinome, kad visi vidur. amžių mokslai galima buvo rasti tik Bažnyčioje, kad tik ji viena tuomet duodavo architektorius, inžinierius, gydytojus, istorikus, diplomatus. *Visas medžiaginis, o kartu su juo ir dvasinis tų laikų gyvenimas ėjo tik iš Bažnyčios*".

O žinomas Lietuvos socijalistas, dabartinis Universiteto rektorius prof. Čepinskis[2]), polemizuodamas su kun. Krupavičium, St. Seime taip kalbėjo:

„Kas iš žmonių bent kiek išsilavinusių sakys, kad Bažnyčia neturi didelių nuopelnų tikybos ir doros srityje... Be abejonės, vienuoliai vaidino taip pat didelę rolę; aš pasakysiu, kad rašyba, literatūra, pats mokslas, mokyklos, o ekonominėj srityje žemės dirbimas, kelių pravedimas išėjo iš jų. Tai, sakau, čia jokios abejonės nėra, kad Bažnyčia turi didelių nuopelnų visose srityse". (Iš turinio matyti, kad prof. Čepinskis šiuo atveju galvojo kaip tik apie vidur. amžius).

Po šitų liudijimų klausimas visai aiškus. Ir priešai prieš tiesą nulenkė galvas.

Vidur. amžiai, kaip mūsų laikų civilizacijos jaunystė, turėjo visus jaunystės amžiaus charakterio bruožus. Be klaidų apseiti

---

1) Očerki i etiudy. S. Peterburg. 1907 m. pusl. 154—155.

2) „Steig. Seimo Darbai" 32 sąsiuvinis. 1921 m.

J. Mikulevičius

Maironis—dailiosios literatūros kūrėjas

MAIRONIO POEMOS.

Poemų 1. — turinys, 2. — siužetas, 3. — fabula, 4. — kompozicija, 5. — idėjos, 6. — epiškumas ir lyrizmas.

Kadais ėjusių literatūros ir kritikos „Skaitymų" XVII knygose pomaironinės literatūros atstovas prof. Balys Sruoga taip kalbėjo: „Jei spręsime apie lietuvių literatūros kelius ir esamuosius kūrinius, tai tenka konstatuoti, kad pas mus vyrauja lyrika, ir jeigu lemta jai (literatūrai — *J. M.)* pasižymėti, tai tik lyrikos keliu einant... Ir nelengva būtų mūsų literatūroj surasti epinį veikalą, liuosą nuo lyrinių elementų".

Peržvelgę mūsų literatūros istoriją, liaudies kūrybą, norėsim nenorėsim, o su šia mintimi turėsime sutikti. Mūsų literatūroje teįžvelgsim dvi svarbiąsias sroves, išsiveržiusias iš paties gyvenimo: romantiškai socijalinę ir individualinę. Pirmoji atūžė su „Aušra" ir „Varpu", antroji — su kylančia laisve. Tai visai naturalu: ideališkai nusiteikę mūsų rašytojai argi galėjo priespaudos metu rūpesnio, o ir dainos, objektu imti žmogų, kaip tokį, kada reikėjo sielotis visos tautos vargais. Kas kita švintant ir nušvitus laisvei: atsikvėpė laisviau krūtinė, ir lietuvis pasijuto esąs žmogus, kuriam privalo rūpėti ir rūpi pati žmogaus individualybė; šitą individualybę reiks pareikšti prieš visą pasaulį, reiks pateisinti lietuviško individo egzistavimą, įrodyti, kad lietuvis privalo būti lietuvis, o ne lenkas, rusas ar vokietis. Gal nesąmoningai šį reikalą pajutome ir tapome kūrėjais individualistais, kurių šios kūrybos bruožų jau randame ir Maironyje, ir kurie taip skaisčiai sušvito Putino ir jo mokyklos kūryboje. Mūsų visuomenė, pripratusi skaityti tik romantiškai visuomeninę literatūrą, nes kitokios savos neturėjome, prieš indi-

negalėjo. Juose randama ir neigiamų reiškinių. Bet, apskritai imant, tai būta simpatingų laikų. Jie parodė daug kūrybinės galios, daug idealizmo, daug plačių užsimojimų, daug didingų tikslų ir milžiniškų planų, daug pasiaukojimo ir didelių darbų. Tik dėka šiai vidur. amžių jaunystei, jie padėjo tuos stiprius pamatus, ant kurių išaugo mūsų civilizacijos rūmai. Jei nebūtų pasireiškusi moderniųjų laikų destrukcinė dvasia ir būtų gyvenama vadovaujamuoju vidur. amžių idealu, tuose rūmuose mums būtų jaukiau ir geriau gyventi. Būtų išvengta tų visų krizių, kurie taip kankina naujuosius amžius.

vidualinę kūrybą kelia triukšmą, o nesupranta, kad užteks jau anos, užteks raginimų ir praeities garbinimo: mums rūpi ši diena ir ateitis, mums rūpi pozityviai atskleisti lietuvio dvasios turtus, buvusius ligi šiol piktos rankos paslėptus. Ir vėl reikia džiaugsmingai pasakyti, kad ir ši literatūra... lyriška.

O liaudies kūryba? Kuri tauta turi taip didingą ir taip didingai tragingą praeitį? O kur mūsų tautos epas — Odisėja, Ilijada, Eneida, Nibelungenlied, Kalevala... Bet už tat kokia skaisti, kokia simboliška, nuoširdi mūsų liaudies lyrika! Ir kažin ar ir paties Maironio poemų nevertinsim tik dėl jų lyriškumo.

Minėsime tris Maironio poemas „Raseinių Magdę“ (bene 1907 m.), „Jaunąją Lietuvą“ ir „Mūsų vargus“ (1920 m.).

1.

Maironio poemų turiniai viens į kitą labai panašūs. *„Raseinių Magdės“: lietuvė* bajoraitė *Magdė* Buividaitė išteka už *lenkų* bajoro Zbignievo. Vestuvės susilaukia daug didesnių, negu kieno nors buvo manyta, pasėkų: lietuviai turi rinktis bendrą su lenkais karalių, pati nutautusi Zbignievienė svetimais rūbais, kalba ir elgesiu demoralizuoja Raseinių ir apylinkės gyventojus, ypač bajorus — jie plačiai gyvena, prašvilpia turtą, o jam atgauti įveda baudžiavą. Tai *visuomeninės* nelaimės, sulaužius skaisčią lietuvių bajorų tradiciją. Pati Magdė lieka nelaiminga ir šiame ir aname pasauliuose. Bet ji prisikelsianti po 300 metų ir, pamačius senus savo paklydimus, mylės savo kraštą.

Nepaprastai daug vietos autorius paaukoja pavaizduoti šių dienų nutautėliams — Magdėms, paraginti lietuviams neišsižadėti savo kalbos, papročių, mylėti kalbą, tėvynę, rinkti padavimus, pasakas.

„Jaunosios Lietuvos“ didvyris valstiečių kilmės Juozas Rainys, tėvų skirtas būti kunigu, įsimyli nutautusią lietuvių bajoraitę Jadvygą Goštautaitę, tačiau — veltui: juos skiria luomų bedugnė. Iš Juozo neišeina nei kunigas, nei šeimos tėvas: jis pasiaukoja tėvynei, patenka į kalėjimą, suserga džiova ir miršta tautos laisvės priešaušry. Juozo Rainio veikimo pasėkos didžiulės: save išmainė į tautos laisvę; jis miršta, bet tauta renkasi pagerbti Vytauto Didžiojo. Gi moką savo didvyrius gerbti — ne vergai: jų laisvės dienos čia pat.

Šią trumpą fabulą lydi puikūs gamtos aprašymai, partijų kovos, skaudūs Juozo pergyvenimai.

„Mūsų vargai“ — kažkas panašu į nubudimo laikotarpio „Raseinių Magdę“. Poemoj akcentuojamasis Jonas Sutkus Maskvoje patenka į lenkiškos dvasios sferas, iš čia veda žmoną ir miršta savo mylėtinei lietuvaitei Danutei ir tėvynei. Nors aplink jį didžiausias tautinis judėjimas, bet ko jis, Jono galva, pasieks: juk nesutrupinsi Rusijos milžino. Negalima tvirtinti, kad

Sutkus tėvynės nemyli: jis tik nusivylęs menkomis lietuvių jėgomis ir tais metodais, kuriuos vartoja lietuvių veikėjai kovoje su Rusų imperija. Jis vis tiki kuo kita Lietuvai pasitarnauti. Bet ir šiai paskutinei vilčiai išnykus, Sutkus beprasmiškai žūva per sukilimą Maskvoje, tarsi, pats būtų tos mirties ieškojęs. Tuo tarpu kiti veikėjai — Brazda, Smetona, Alšauskas, Basanis, Danutė, — naudodamiesi dėl pasaulinių įvykių susidariusia situacija, iškovoja nepriklausomybę; antroje poemos pusėje iškilęs

Čia taip ramu. Klišė L. Š. S.

veikėjas Brazda tampa net ministeriu, o Jono mylėtinė Danutė jo žmona.

2.

Visose penkiose Maironio poemose pastebime bendrą bruožą: jose leidžiama susidurti savo metu vyraujančiom, viena kitai priešingom srovėm: „R. M.“ — lietuviams su lenkais, o kitose — valstiečių luomui su bajorais, taip pat kuone lietuviams su lenkais, nes valstiečiai — chamai lietuviai, o bajorai — šlėchtiški lenkai, dažnai gente — lithuani, natione — poloni. Šių srovių atstovams — poemų herojams, suėjus į koliziją, vyksta persiformavimų ar vienoje iš tų srovių, ar abiejose. Tada gaunama du lygiagrečiai asmenų ir srovių gyvenime vykstančius reiškinius, nevisada ankštai vienas nuo kitų priklausančius. Antai, susidūrus lietuviškajai liaudžiai Sutkaus asmenyje su lenkiškąja aristokratija jo žmonos asmenyje, nieko nuostabaus neįvyksta: Jonas — ne vadas, jis neiššauks toje ar kitoje sro-

vėje judėjimo, o jo žmona — perdaug moteriška, kad be savo vyro kuo kitu rūpintųs, imtųs kitos kurios akcijos. Tačiau Jonas iššaukė judėjimą visai nesąmoningai, netiesioginiai: jis, pažadinęs Danutę Staugailytę mylėti tėvynę (ir Sutkų), o paskui ją palikęs ir nuėjęs kitais keliais, paskatino ją įsivelti į tautinį judėjimą, jį kurstyti, palaikyti, paruošti vadų, patvaresnių ir energingesnių už Sutkų. Asmenų sukeltas judėjimas toliau vyksta kuone savaime, veikdamas tuos pačius asmenis, juos arba iškeldamas (Brazda, Danutė, Rainys), arba sutriuškindamas (Sutkus, Raseinių Magdė). Čia labai gerai tinka to paties Maironio žodžiai:

Nesulaikysi naujo kilimo,
Nors jį pasveikint tau ir baisu. (Jo raštų I t. 57 psl).

Čia galima konstatuoti dar vieną įdomią Maironio poemų siužeto ypatybę: susidūrę asmens ir iššaukę naują judėjimą, tuoj vienas nuo kito nutolsta, ir tada autoriui tenka vaizduoti trys sritys: atskiri gyvenimai susidūrusių asmenų ir srovės gyvenimas. Sakysime, „J. L-oj" autoriui tenka atskirai vaizduoti Juozo Rainio, atskirai Jadvygos Goštautytės ir dar atskirai visuomeninį gyvenimą. Dėl šių priežasčių Maironiui labai sunkiai vyksta sudaryti kokia nors poemos fabula.

Herojams išsiskyrus, kartais autorius nė nesiima toliau jų gyvenimą vaizduoti: mums į nežinomybę nužengia Zbignievo asmuo, Buividaitė užsisklendžia savo rūmuose ir nesirodo, Sutkus beprasmiškai žūva prie barikadų. Autorius tenkinasi aprašinėdamas šių asmenų pažadintą judėjimą, kurio aprašymai vyrauja „Mūsų varguose" ir „Raseinių Magdėje", turi tendencijos vyrauti ir „Jaunojoj Lietuvoj".

3.

Kas kas, o fabula sumegzti Maironiui mažiausiai vyksta. Aišku, be asmenų neturėsim fabulos. O Maironio poemos kaip tik ir pretenduoja, jei taip būtų galima pasakyti, į beasmenes poemas. Ir ne tik jo vieno. Kad ir Duonelaičio „Metai". Pasakykite, kokia jų fabula! Tai tik gyvenamos buities aprašymas. Panašiai galėtumėm Maironio poemas pavadinti kovų dėl laisvės, ir tai idėjinių kovų, aprašymu. Sakysime, išmetę trumpus iš „Mūsų Vargų" Sutkaus, Brazdos ir Danutės santykių epizodus, gautume gryną istoriškų faktų registraciją, eiliuotą idėjinių kovų kroniką. Štai pripažįsta net didis Maironio gerbėjas kritikas Jakštas. „Raseinių Magdės" fabula? Štai: senelis pasakoja savo anūkučiui šitą pasaką. Lietuviai, negalėdami atsikratyti vienybės reikalaujančių lenkų, Daugirdo lūpomis jiems pareiškė: „Mus surišo Jogailos vestuvės. Tegul antros vestuvės pribaigs". Jei bent viena lietuvaitė ištekės už lenko, teisikūnys jūsų troškimai. Zbignievas, lenkų bajoras, atjojo į Lietuvą, kiek paieškojęs surado bajoro Buivodo dukterį,

nutolusią nuo senų, gražių tradicijų, pavergė jos širdį ir vedė. Žmonės stebėjos jos kalba, rūbais, plačiu gyvenimu ir kaip į atlaidus vyko į Raseinius pamatyti tos nepaprastos retenybės. Dauguma juokėsi, bet atsirado ir pritariančių. Amžina pašaipa (taip bent galima manyti) Zbignievą išvijo iš Lietuvos, o Magdę užsklendė į rūmus. Visa. Kas gali būti nesudėtingesnio, ištisesnio, paprastesnio. Ir tai, mano galva, geriausiai nusisekusi fabula: trumpa, nekomplikuota, naturali, visi jos faktai organingai tarpusavy susiję. Ne tai randame kitose poemose. Imkim „Mūsų Vargus". Vyriausiąja veikėja, poemą pradedančia ir užbaigiančia, skaitysime bene Danutę. O ar daug poemoje randame jos interesus susiduriant su jos dvasios formuotoju Sutkum? Kuo mezgasi poemoje Sutkaus buvusios mylimosios santykiai su jo žmona? Kodėl galutinai atsimezga ir jau nesusimezga pirmosios poemos dalies didvyrio Sutkaus gyvenimas su antrosios dalies didvyrio Brazdos buitimi? Ar nebuvo galima jų gyvenimai supinti į įdomią, intriguojančią apysaką, kuri būtų išsirišus tragišku pozityvisto Sutkaus žuvimu ir trijumfišku revoliucininko Brazdos laimėjimu? Kodėl autorius nepanaudojo visų galimumų? Kodėl mums neparodė autorius mirtinai dėl savo klaidų nusiminusio Sutkaus, klajojančio sukilusios Maskvos gatvėmis ir nusivylusiai žūstančio? Juk jis galėjo — ir taip norėtųs — sukaupęs visas savo jėgas, protestuodamas prieš bevalę savo prigimtį, prieš visus žiaurumus ir savo klaidas, žūti sukilimui jei ne vadovaudamas, tai bent sukilėlius įžiebdamas, kas psichologiškai būtų visai pateisinama. Ir savo klaidas būtų išpirkęs.

Tuo tarpu autorius į fabulą įdeda atsitikimų, kurie lieka fabulai visai be pasėkų, arba duoda ne tai, ko norėtum laukti. Pav.: Danutės susitikimas su Sutkum Kaune ir Maskvoj, traukinio katastrofa, susitikimas Sutkaus su Svajonu ir kt. Kuo galėtumėm paaiškinti išmintingo žmogaus (o Brazda toks ir yra) šitokį elgesį: Brazda pasiduoda vokiečiams, kad jį išvežtų į Vokietijos belaisvių liogerius dirbti tik tam, kad susitiktų su Danute. Kasgi tikėtų tokį galimumą įvyksiant (juk tų liogerių Vokietijos imperijoj buvę tiek ir tiek), kasgi drįstų taip neapgalvotai savo kailį kišti? Bet autoriui tatai galima: vokiečių žiaurumams parodyti išvešim į Vokietiją Danutę ir kaip tik pas ją nusiųsim Brazdą. Aišku, toki kurijozai fabulą silpnina, pačiam veikalui pakenkia. Neįtikina skaitytojo Brazdos audijencija pas popiežių, gausios šio malonės lietuvių veikėjui, neįtikina amžina Danutės ir Brazdos jaunatvė ir jos romantiškumas.

O kokia *„Jaunosios Lietuvos"* fabula? Taip, šios poemos fabula įvairesnė, įdomesnė, bet nemaža tų pačių trūkumų, kurių randame ir „Mūsų Varguose".

Turtingo žemaičio, kurio žilam plaukui lenkės „giminystė plati", kurį „ponai godojo ir už stalo sodino", kuris buvo tiek žemaitiškai atkaklus, kad net ponų vaišėse lenkiškai nekalbė-

jo, — sūnus Juozas, „sulyg būdo ir veido, gyvas tėvo paveikslas“, sajoja būsiąs kunigas. Staiga jis atsiduria kryžkelėj: „Tai angelas, rodos, iš apskričio kito, kurs veidu aušros netikėtai užšvito ir naują parodė man šalį“. Kurią šalį Juozui pasirinkti: svajotąją kunigystę ar moterystę, kuri taip gaiviališkai pareiškė savo teises? Pirmas Juozo pralaimėjimas — jis nebus kunigas. Tada jis ves? Ne! Jo „angelas“ Jadvyga — bajoraitė. O tradicijų atstovas Goštautas argi leis taip greit sulaužyti tradicijas! Nors sunku tikėti, kad Goštautas leistų savo dukterį už valstiečio, vis dėlto laukiama, kad kietas žemaitis, jau kunigystės išsižadėjęs, šios tikrai neišsižadės. Bet mes matome Rainį tik nusiminusiai dūsaujantį, svajojantį (net ne protaujantį), o ne veikiantį. Šitai mūs taip pat neįtikina. Per maža čia vietos smulkiau suminėti visa, kas pirmon galvon stoja neišaiškinamu klausimu. Įdomu surasti, kodėl Maironiui taip nevyksta sudaryti fabula.

Literatūros kritikai šio priežastis randa pačioje Dainiaus kūrybos prigimtyje. Maironio žanras — lyrika, ne epas; jis pastabus analitikas, bet ne logingas, aštrios vaizduotės sintetikas. Jis suregistruos jums šimtus faktų faktelių, bet nesustatys jų į organingą vienetą. Tatai galime pasakyti ir apie jo lyriką: toki jo eilėraščiai, kaip Rigi-Kulm, sklandūs, muzikalūs, bet paskirų vaizdų sudėstymas be kūrybiško inžinieriaus plano. *Kūrybiško sintetiškumo* pasigendame ko ne visoje jo kūryboje. Dėl to jo poemose taip maža veiksmo, o tiek daug svajonių, didžiausieji laimėjmai pasiekti ne darbais, o kalbomis. Autorius dėl tų pačių priežasčių bijo arčiau prieiti prie paskirų asmenų ir atskleisti komplikuotą jų vidaus gyvenimą: kaipgi suderinsi ir suvesi juos visus į organingą visumą, atskleidžiančią vedamąją veikalo idėją.

4.

Maironis, komponuodamas pasirinktąją medžiagą į visumą, kažin kokių gabumų neparodė. Čia jis ėjo pramintais mūsų romantikų keliais: vaizduojama garbinga praeitis, skaudi dabartis ir karštai tikima sulauksiant laimingos ateities. Galima būtų sakyti, kad Maironis visuomeninius kelių srovių santykius derina laiko tysoje. Vienaip jis elgiasi „Raseinių Magdėje“, o kitaip „Jaunojoj Lietuvoj“ ir „Mūsų Varguos“.

„Raseinių Magdėje“, imant turinio, o ne fabulos atžvilgiu, Maironis išeina iš dabarties. Pirmiausia jis duoda savo gyvenamojo laikotarpio — *dabarties* — vaizdą. Jaunimas eina mokslus svetur, svetur ir pasilieka. Mūsų kraštui iš tokių jokios naudos. Tai tamsus artojas, neturėdamas kuo akių pašviesti, ir nieko neišmano apie garbingą tautos praeitį. Didikai, kurių prabočiai narsiai kariavo, už garbę skaito kitiems tarnauti. Davęs šiems Raseinių Magdės epitetą, Maironis leidžia-

si į gilią praeitį ir jos fone sumezga jau minėtą „Raseinių Magdės“ fabulą, šios poemos branduolį. Susintetinęs dabartį ir praeitį, autorius mintimi nusikelia į ateitį: ji tokia šviesi, žadina tiek vilčių!

„... kai metų praeis trys šimtai,
Prisikelsianti Magdė atgimus,
O pametus senus paklydimus,
Savo kraštą mylėsiant karštai“ (M. rašt. II t. 150 ps.).

Šios kelios eilutės duoda mums progos suprasti, kaip Maironis vertino gyvenamąjį laikotarpį. Jo laikotarpis kaip tik yra tas, kuriame turėjo atgimti Raseinių Magdė — sulenkėjusi bajorija: Valiua išrinktas karalium 1573 m.; pridėkime 300 metų ir turėsim 1873 m., po kurių tuoj prasidėjo tautinis nubudimas.

Iš šios ekskursijėlės grįžkime prie „R. M.“ kompozicijos. Autorius poemą pradeda skambiais patrijotiškais eilėraščiais „Mylėk lietuvi, tą brangią žemę... kalbą, senovės būdą, girių kvapą, žaliąsias pievas... prabočių kapus garbingus ir amžius vardais garsingus“. Romantizmu kvepiančią tėvynės meilę jis pina per visą poemą, piktai pajuokdamas visus Raseinių Magdės sekėjus:

„... tai Magdės — beždžionės,
Prisigėrę maskolių rūkšties;
.....
Užsigynę tėvų praeities“.
„Ne tokių pasipūtusių povų!..
Ne beždžionių mums reikia vadovų“..., (II t. 155 p.).

Skaudančią širdį autorius ramina, apeliuodamas į skaisčią ateitį.

„Mūsų moterų luomas atbudęs
Bus lietuvės, ne lenkės, ar gudės;
Joms ne mados tada berūpės:
Laisvę nešančiai auštant gadynei,
Naują kartą išauklės tėvynei;
Apsišvietusios mokslu žibės“ (II t. 157 p.).

Taip ir, deja, ne...

Vadinasi, autorius, komponuodamas lietuvių ir lenkų santykių faktus laiko tysoje, šiame veikale senovę ima branduoline veikalui medžiaga, *dabartį* — medžiaga, performuotina, pasimokius iš praeities klaidų, į skaisčią ateitį. Aišku, sunku intriguojančiai surišti į visumą tokį didį laikotarpį, todėl ir „Raseinių Magdė“ atrodo daugiau kaip dabartį būdinąs veikalas, o jos branduolys — pati fabula — panaši į nedidutę ekskursijėlę, padarytą tarp kitko. Ypač dėl šito „Raseinių Magdės“ kompoziciją turime laikyti silpną esant.

Panaši, tik daug tobulesnė, yra „Jaunosios Lietuvos“ kompozicija. Tik čia išeinamasis poemos taškas ir jos branduolys yra dabartis. Pro jos akinius kūrėjas žiūri į praeitį ir ateitį. Ir čia dabartis yra performuotina į skaisčią ateitį, o praeitis eina šiam tikslui pasitarnauti tik ne savo klaidomis, o garbe. Maironis „Jaunojoj Lietuvoj“ — romantikas visoj savo didybėj, romantikas par exellence.

Suspiesdamas visą savo dėmesį į dabartį, kurią Maironis taip gerai pažįsta, jis pavaizduoja ją labai realią, komplikuotą, tokią, kokia ji tada buvo. Per devynias giesmes jis vaizduoja ūkininkų ir bajorų kasdieninę buitį, jų idėjas, idėjų susikirtimus, tėvų ir vaikų santykius, jaunuomenės nešamą aušrą, vidaus kančias, meilės svajones. Nors visa tai ir nesukomponuota į griežtai vieningą visumą, bet čia jauste jauti, kad visuomeninio judėjimo likimas pareina *tik* nuo čia būdinamųjų asmenų. Dėl to, rūpindamasis tautos laisvėjimu, rūpinies ir jos veikėjais. Autoriaus horizontai „J. L.“ daug platesni. Bendru žvilgsniu jis apmeta Lietuvos praeitį ir naują pavergtų tautų kilimą — visa tai autoriui laiduote laiduoja: Lietuva kelsis. Penktosios giesmės pirmasis eilėraštis — tai didingas tautų laisvėjimo himnas: norėtųs čia išrašyti jį visą, bet tikiu, kad mielas skaitytojas atsivers „J. L.“ 55 ps. ir pats persiskaitys; tie žodžiai

„... Kossovo kapai,
Tarytum tėvų užžavėti varpai,
Prabilo ir širdis sukratė“...

nuskamba gilia mistika, tačiau vaizdinga, pagaunančia širdį. Laisvės, ir mums laisvės! — turėjo anais laikais šaukti lietuvis, perskaitęs tokius žodžius.

Labai simpatingai įkomponuotos į poemą 6 dainuojamos dainelės ir himnai. Tiesa, dainelės stabdo patį veiksmą, atima daug dinamikos, bet, būdamos labai gražios, sustiprina ir šiaip lyrišką poemos nuotaiką. O himnai „Jau Slavai sukilo“, „Pasveikinkim rytą naujos gadynės“, būdami patys savyje dinamiški, mano galva, poemos dinamikai yra aktyvas.

Negalime čia nepaminėti brangių žemčiugų, įpintų taip pat ko ne į visas giesmes — tai nuostabūs gamtos aprašymai.

Pirmojoj giesmėj (7 ps.) gėrimės nuostabiu rudens gamtos ir buito aprašymu. Jis sužavi.

„Buvo giedras tą metą, bet ankstybas ruduo...“

Antrojoj giesmėj (15 ps.) pirmasis eilėraštis nors nėra jau taip gražus, bet charakteringas autoriaus pastangomis įpinti į posmą tautos džiaugsmų. Tačiau ką galima pridėti giliai kūrybškai strofai:

„Dabinasi girios drabužiais žaliais;
Ir žiedas ant kalno iš pumpuro gvildos“

Ketvirtojoj giesmėj (44 p.) daina apie Dubysą savo patiektais vaizdais ir melancholija kad ir dirbtinu paralelizmu mums sminga giliai į širdį, ir tuo ji brangi.

Septintosios giesmės (86 p.) „Ir kas do naktis“ gali eiti lenktynių su pasaulinio masto to žanro kūrėjais.

Devintosios giesmės (128 p.) „Rausvai geltonus lapus nuo šilo

Pavėju blaško ruduo“

klaikios rezignacijos nuotaika baigdamas poemą, autorius taip nuteikia ir skaitytoją: per visą poemą blaškęsis tarp entuzijastų veikėjų, su kylančiom tautom giedojęs prisikėlimo himnus, kada, rodos, štai ir tau pradės aušra žaižaruoti — pasijunti paskutinėj giesmėj palaužta dvasia. Rainio mirties išaugintos vilties nustojęs, tyliai, tyliai šnibždi:

„Nelaisvėj gimę, nuskurdę žmonės,
Varguos sulinkę žemai!“

Aišku, tokia pabaiga su pilna entuzijazmo ir vilties įžanga visai nesiderina.

Malonu pastebėti, kad šie aprašymai, dainos ir himnai labai meniškai harmonizuojas su atatinkamos giesmės nuotaika. Tik įsigilinkit kad ir į 7 giesmę.

Kalbėdami apie *„Mūsų vargus“*, deja, vėl turime konstatuoti, kad tų visų puikumėlių, kurių radome „J. L.“, čia neaptiksime. Jau esu minėjęs Jakšto nuomonę apie šį veikalą: tai istorinė sueiliuota kronika. Kas blogiausia, kad visiškai maža pareinamybė tarp poemos herojų ir visuomeninių faktų. Gauni įspūdį, kad šie būdinamieji asmens yra antraeiliai, o yra kiti, kurie judina visą tautinio kilimo mechanizmą. Iš tiesų taip ir yra. Bet tada kam sieti į krūvą du, veik nieko bendra tarpusavy neturinčius, dalykus? Pati kronika, aišku, sudėta kronologine eile, ir, žinoma, dėl to ką nors ypatinga čia rasti sunku.

5.

Visose savo poemose autorius muša į vieną tašką: išauš nauja gadynė. Tai vedamoji visų jo poemų mintis. Tik naująją gadynę kiekvienoj poemoj jis vaizduojas kitaip. „R. M.“ autorius akcentuoja tautinį susipratimą ir išsimokslinimą:

„Jis vargstančią šalį
Išpančios iš amžių skriaudos“ (II t. 161 p.).

„J. L.“ ryškiai akcentuoja nepriklausomybę.

„Laimėkite jaunos pakylančios šalįs!
Už laisvę kariauti padės Visagalįs!
Drąsiai už tėvynę į kovą!“ (J. L. 56 p.), kalba ne apie Lietuvą.

Vesdamas lygiagretę tarp laisvėjančių tautų ir Lietuvos himne Vytautui su entuzijazmu autorius ragina:

„Aprinkę vadovą, teeina į kovą,
Augintiniai tavo idėjų! (115 p.).

O ar nebuvo Vytauto didžiausias siekimas laisva, nuo lenkų nepriklausoma Lietuva.

„Mūsų Vargai“ apima jau ir Nepriklausomybės dalį. Bet autorius nesako, kad mūsų tautos jau visa pasiekta. Ne! savo lyrikoje dėl dabartinės Lietuvos moralinės būklės autorius, rodos, dar daugiau kenčia, negu pirmiau kentėjo dėl svetimos priespaudos. Nepriklausomai Lietuvai jis rodo naują gadynę:

„Pirmyn į *ramų* darbą, vyrai!
Šalin vergijos atmintis!
Valio šviesesnė ateitis!
Žadėta meilė, žagrei, lyrai!..“ (151 p. „M. V.“).

Vienoje strofoje pabrėžia visa, kas turi charakterizuoti naują gadynę: ramus laisvų piliečių kūrybinis darbas visose gyvenimo srityse.

Nagrinėdami šias poemas detaliau, rasime nemaža ir antraeilių tikslų, simpatiškai paglostančių ir mūsų tautinę ambiciją ir patrijotinius jausmus.

Minint V. D. U-tui Maironį Valstybės Teatre dr. J. Grinius „R. M.“ šiaip apibūdino:

„Raseinių Magdė“—satyriškas protestas prieš visokius skaisčių tautos tradicijų mindžiotojus. Tai protestas prieš bajorus, užmiršusius savo kalbą ir garbingus senuolių žygius; tai protestas prieš besimokančios kaimo jaunuomenės susižavėjimą svetimais idealais; pagaliau, tai protestas prieš mišrias tautinių atžvilgiu šeimas ir pabarimas lietuvaičių, kurios atsisako tautiškų papročių ir rūbų.“

Veik visus šiuos klausimus liečia ir „J. L.“ su „M. Vargais“.

Be visa to, norėčiau visus kovotojus vienijančio Rainio asmeny įžiūrėti senąją aušrininkų gadynę, kada veikėjai sielojosi ne dėl pasaulėžiūros reikalų, o dėl tautos likimo. Rainio vadovaujami visi sutilpo dirbti žadinimo darbą, kaip kad buvo „Aušros“ metu. Rainio papėdininkai Sutkus ir Brazda — suskilusios visuomenės atstovai. Tačiau įdomus jų likimas: Sutkus žūva, kaip Lietuvai yra žuvusi visa nutautusi lietuvių dalis, o Brazda išsižada jaunatvės klaidų — grįžta į tikėjimą ir susilieja į vieną būtybę su tėvynę mylinčia, darbščia ir religinga Danute. Išvada aiški: Maironis parašė testamentą, kuriuo įsakė išsižadėti iš svetur atgabentų nuomonių margumo ir visa savo būtybe sutapti su tradiciškąja Lietuva. Maironis čia pabrėžia *vienybės* idėją, kylančią iš tradicijos: tebūna visi religingi, visi temyli tėvynę.

Įsižiūrėję į „Mūsų Vargus“, randame, kad Maironis toleruoja ir net propaguoja revoliuciją. Jo simpatijos revoliucininko Brazdos, o ne tūpčiojančio pozityvisto Sutkaus pusėje.

6.

Atrodo kiek keistoka kalbėti apie poemos epiškumą, ar lyrizmą. Poema, savo esme būdama epo žanro kūrinys, ir tegali būti tik epiškas. Skaitome Ilijadą ar Odisėją: toks objektyvizmas, toks šaltas tragingiausių momentų vaizdavimas! Maironio poemos visai nepanašios į klasikinį epą.

Tas nepanašumas tačiau negalima imti kaip poemos neigiamybė. Poemų — epo ir lyrikos mišinių — nemaža randame Vakarų Europos literatūroje. Klasikinį epą skaitydamas jaus vienodo pasitenkinimo ir graikas ir trojietis , nes ir vieni ir kiti traktuojami maždaug vienodai. Čia ir glūdi visa anų veikalų epiškumo esencija. Kuo mažiausia subjektyvumo — reikalavimas, statomas epininkui — ten tobulai išpildytas. Gi Maironio poemas teskaitys vieni lietuviai, nes Maironis, būdamas lietuvis patrijotas, norėdamas iškelti kitų lietuviams daromas skriaudas, tegalėjo tuos kitus tik tamsiai vaizduoti. Čia — autoriaus subjektyvizmas, kuris kaip tik ir tolina jo poemas nuo epo ir veda į lyriką. Šis subjektyvizmas visoms jo poemoms sykiu suteikia lyrinį antspalvį. Epiškiausia poema skaitytume „Mūsų Vargus", lyriškai sarkastiškiausia —„Raseinių Magdę" ir lyriškai elegiškiausia — „Jaunąją Lietuvą".

Lyrinių vietelių iš visų 3 poemų galėtume pririnkti labai daug, bet grynai epiškų taip šykštu. O ir tos pačios, kurias skaitytume epiškiausiomis, yra kuo mažiausia poetiškos. Viena iš gražiausių epo pobūdžio visų trijų poemų vieta bene galėtume skaityti „Jaunosios Lietuvos" pirmosios giesmės kaikuriuos eilėraščius, kurie pabaigoje pereina į puikų lyrizmą.

Nieko nepadarysi: kuo Dievas sutvėrė, tuo ir liksi. Ar ne taip sako ir antikos likimas?. Maironiui likimas lėmė būti lyriku, jis tokiu ir yra. Veltui stengtis būti epininku ar dramaturgu: tik momento spragą užkiši, bet savo vardo neįamžinsi. O Maironis, jei net „Pavasario Balsų" būtų neparašęs, o tik savo lyriškus gamtos vaizdus, daineles ir himnus, — būtų likęs mūsų literatūroj amžinai.

Motiejus Lukšys

Jis buvo girtas

Kai praėjusios nakties visas sidabrines ašaras surinkusi saulė slinko vakarop, kai vėl rausvieji pazarai ramumą nešė nuvargusiai žemei, ištroškę vėsiųjų vakaro atdūsių namai atsikvėpė. —

Atidarė langus.

Langų stikluos sutvisko paskutinieji saulės spinduliai. Lyg ko bijodami, virpėjo, sklaidėsi, smulkėjo. —

Išsigando. —

Iš užkampių ir skersgatvių slinko į gatves ilgi ilgi šešėliai; nebeįsitekdami gatvėse kabinosi namų sienomis aukštyn, rinko nuo stiklų pabirusius paskutiniųjų spindulių virpėjimus ir pro atidarus langus nešė į vidų prieblandą.

Temo.

Pro vieną langą į tyliuosius saulėleidžius žvelgė dvi akys. Akys — visą naktį su žvaigždėm kalbėjusios, ryto ūkų sudrėkintos, giedros dienos šešėlių išvargintos, — liūdnos kaip karstas, neramios kaip rudens sulaukę paukščiai.

Žvilgsniai klaidžiojo vakaro ramumoj — vis neramūs. Pynėsi praėjusių dienų atošvaistės. Mintys slankiojo vakarykščiuos atsiminimuos. Ūžė spengė galvoje, kaip avilyj įlindus širšei. O nerimo įjaudinta širdis skubiais tvinkčiojimais kartojo:

— „Tu dar vaikas...“

Šie žodžiai, nors nemalonūs kaip liūdesys, nors baisūs jam kaip pragaras, bet neatsikratomi. Ir ką tiktai jisai galvojo, kur žvalgėsi, ką matė, ką girdėjo, — visur, rodos, kažkas kartojo tuos žodžius. Jų kankinamas jautė, kad praėjusių dienų ramiosios valandos išėjo kur toli ir niekad nesugrįš.

Tatai jausdamas drebėjo.

Nerimdamas raminosi.

— Ne, ji tyčia taip pasakė. Juokais. Dabar jau taip nebesakytų. Ne...

Vėsi vakario vėjo srovė ūžtelėjo pro langą Jį šiurpas pagaugais perėjo.

Pasipurtė.

Siekė uždaryti lango ir — sustojo.

— Argi? Liu?

Iš gatvės nejučiomis pažvelgė į jį linksmas veidas ir vel skubiai nusigręžė.

— Taip, ji. Bet kas tas nepažįstamasis?

Susidomėjo. Neramiai žvelgė į tolstančius.

— Kur jie eis?

Atsakymo nėra. Staiga uždarė langą. Trinktelėjo durys. Jau gatvėje.

Mato — eina linksmai kalbėdami. Tur būt, geri pažįstami. Artimi. Taip atrodo.

Paėjėjęs kiek sustojo.

— Ar aš žvalgas? Teeinie...

Ir buvo begrįžtąs atgal.

— Bet kas tas nepažįstamasis?

Įdomu. Ne tik įdomu — ir svarbu.

Pasuko į kitą gatvę. Pagreitino žingsnius. Užėjo už akių. Mato. —

Liucija ir nepažįstamasis ateina priešais. Vis linksmi. Vis įdomiai kalbasi.

Jis nerimsta. Apsimeta ramus.

Praeidamas pažvelgė.

— Labą...

Balsas suvirpėjo ir nutilo. Bijodamas įtarimo nė nestabtelėjo.

— Labas. Koks greitas!

Jau praėjus pavijo Liucijos žodžiai. Neatsigręžė. Skubėjo tolyn. Lyg susigėdo.

— „Koks greitas?“ — pakartojo girdėtus žodžius. Negi ji matė, kad aplink apėjau? Gal tas akiniuotasis? Bet nepažįsta. Jeigu matė...

Net šilta paliko.

Paėjęs kiek, nedrąsiai dairydamasis, atsigręžė. —

Jų jau nesimatė.

Pats pavaikščiojo. Pasidairė. Nieko daugiau nesutikęs — ir nenorėjo sutikti — sugrįžo namo.

Namuos keista. Šviesos neįžiebęs ties langu sustojo.

Pro langą veržėsi į vidų liesi elektros spinduliai. Pynėsi šešėliai. Vienuma nerimu spengė. Nykūs laikrodžio taksėjimai lyg kūju į smilkinius kalė. Galva ūžčiojo, tvinksėjo.

Priėjęs laikrodį sustabdė.

— Bus ramiau.

Ne.

Dabar, rodos, dar labiau ausyse spengė. Dar labiau galva ūžčiojo. O širdies tvinksėjimai stiprėdami skubėjo sudrumsti ramią tylią aplinką.

— Ir ją sustabdyti!

Priėjo prie lango. Atidarė. Sustojo.

Vėsus dvelkimas gaivino įkaitusius skruostus. Akys klaidžiojo tylinčiuos toliuos. Ramumu dvelkė mirksinčios žvaigždės.

Atsiduso. — Ramu. Ilgu. Liūdna. Spustelėjo elektros mygtuką. Pažvelgė į veidrodį: veidas išbalęs, akys miglotos — ne tas.

— Eisiu.

Išėjo. Gatvėje kur-ne-kur žmonės. Po vieną. Po du. Būriais. Rimutis slinko gatve ir mąstė.

— Ji rami. Ji sėdi... gal... tur būt... Laukia. Tikrai. Nueisiu. Atvirai tepasako. Kam neaiškumai?

Nepajuto — ir Pilies gatvėj. Įėjo į priebutį. Sustojo. Skaito. —

Liucija Valytė
Mokytoja

— Liucija, Liu. Ką ji atsakys?
Atsakymas neaiškus.
Atsakymas įvairus.
Atsakymas baisus.
— Jei vėl tą pat pakartos?
Baisu.
Abejoja.
— Eit, ar ne.
Žengė.
Tik kažkur trinktelėjo durys. Kažkas skardžiai nusikvatojo. Patenkintai. Linksmai.
Jis sustojo.
— Linksma... Manęs nelaukia...
Lyg ką bloga nujausdamas, net atsidusti bijodamas, išslinko į gatvę. Gatvėje galvą panarino. Įrėmė žvilgsnį į žemę.
Mintys blaškėsi, ir ausyse skambėjo juoko atgarsiai.
— Ji rami.
Nerimo vedamas ėjo, bet nežinojo kur. Įvairių minčių slegiamas troško, bet nežinojo ko. Lyg vienas pasaulyje gyvendamas, slankiojo gatvėmis, nežinodamas, kas galėtų atsakymą įspėti.
Sugrįžo į namus.
Įėjęs apsidairė.
Namai — ne namai: nyku, tvanku, neramu, tuščia.
— Ką aš čia veiksiu?
Atsiminė. —
— Ji linksma...
Nusišypsojo.
— Tikrai kaip vaikas. Ko gi aš bijau?
Pasiryžimas išvedė į gatvę.
Po kelių minučių stipriai pabeldė į Liucijos kambario duris.
Įėjo.
— Ne, nemaniau.
— Sveika.
— Sveikas. Niekad taip smarkiai nebelsdavai.
— Nesitikėjai? Aš tyčia...
Daugiau nieko nepratarė. Jautė, kad kažkas balsą užgniaužė. Tad žvelgė šypsodamas į ją ir tylėjo.
Ji laukė jį prašnekant. Toks triukšmingas įėjimas buvo neįprastas. Nesuprasdama, kam visa tai daroma, irgi tylėjo. Kartą antrą pažvelgė į jį. Jis šypsojos.
— Ko juokiesi?
— Aš?
— Negi aš?
— Kad... linksma.

Susigriebė netaip norėjęs pasakyti ir vėl nutilo. Lyg išsigando.

Ji įtariamai pažvelgė į jį.

— Kas tau? Tu... Tikrai.

Jūrės marelės. Klišė L. Š. S.

Klausimo nepabaigė. Kažką atsiminė. Apsimesdama nieko nepastebėjus, paėmė laikraštį. Išskleidė.

— Atkarpą skaitei?

— Ne.

— Labai įdomi.

— Gal. Tik ne man šiandien.

— Perskaityk.

Paėmęs laikraštį apgraibom peržvelgė eilutes. Nesigilino. Maža ką užkliuvo: mintys kaip mašalai grūstinį grūdo.

— Tau patiko?

— Ir dar kaip!

— Skaityk.

Ji skaito:

...„moters širdis sutverta meilei, o vyro — kerštui; nėr nė vieno vyro, kuris tikrai suprastų moterį“...

— Gražūs žodžiai!

— Tau nepatinka? Ir tu teisybės nejauti

— Plepalai.

— Oho! koks smarkus! Iš kur šiandien toks? Ar tik... Nekasdieniškas.

— Tikrai. Pirmą kartą gyvenime toks...

Ir nutilo. Žodžiai strigo gerklėje. Visas virpėjo. Tik akys drėgnos, liūdesio kupinos žvelgė į ją.

Ji sujudėjo.

— Tu girtas!

— Gal.

Jis atsistojo. Abiejų žvilgsniai susitiko. Akių nenukreipdamas priėjo ją.

Ji lyg gūžtelėjo, sudrebėjo.

— Bijaisi?

— Kam toks klausimas.

Jis paėmė abi jos rankas.

— Na?

— Paskutinį kartą...

Ji pradėjo trauktis atgal.

— Nebijok.

— Na?

— Liu, aš tave myliu.

Ji sujudėjo.

— Tik tiek. Juk vakar tą patį sakei. Aš, ką maniau, pasakiau. Pamiršai? Kam čia niekus plepėti. Užmiršk.

— Tikrai? Ne, Liu.

Pilnas pasiryžimo žvilgsnis smenga į ją.

— Ką čia, vaikų pasakos.

— Visada?

— Pats žinai.

— Tik tiek? Nesupranti?

— Pasakiau. Baigta.

— Tikrai?

Ji atsivertė knygą ir pradėjo skaityti.

Jis valandėlę pastovėjo.

— Panele Liucija, nieko neturi man ką daugiau pasakyti?

— Ne.

— Dovanok.

Stipriai suspaudė jos ranką. Pažvelgė į ją ir —

— Sudie.

Lyg vejamas skubiai išėjo į gatvę. Gatvė tuščia. Keletą žingsnių pažengęs sustojo. —

— Kur?

Atsigręžė atgal.

Liucijos kambary užgeso šviesa. Sušvito antro kambario langas.

— Kur dabar?

Pažvelgė į prieš stovintį namą.

Restoranas.

Pasuko skersai gatvę.

— Pirmą kartą...

Vidury gatvės sustojo. Pasidairė — kažkur mieste pasigirdo trimitas. Tuoj antras, trečias atsiliepė.

— Dega.

Pažvelgė į namų pusę.

— Et...

Trimitas vis nerimo. Gatvėje sujudo žmonės. Pro šalį pralėkė ugniagesių auto. Pasuko į Pilies gatvę, į Ežero.

—Kažin kur?

Rimutis eidamas gatve stebėjo skubančius žmones. Nesuprato, ko jie bėga. Nežinojo, kur bėga.

Pažvelgė į praeinančius.

Girdi sako:

— Pilies ar Ežero gatvėje.

Jis sustojo.

— Pilies? Juk aš tik ką buvau. Gal dabar užsidegė... Gal Liucijos?

Įsimaišė į bėgančius žmones. Skubėjo į Pilies gatvę. Tiesiai pro šventorių. Kad tik greičiau.

Ties bažnyčia sustojo: rami aplinka įspūdžius išblaškė, dėmesį patraukė. Tokių medžių, rodos, niekad nematė — toki aukšti, toki šakoti. Bokštai paslaptingai stiebėsi į tamsią erdvę, ramūs didingi.

— Čia ramu...

Lyg ko ieškodamas pasižvalgė. Atsiminė kur ėjęs. Pagreitino žingsnius. Tuoj ir Pilies gatvėje. Bet čia ramu. Tik žmonės skuba. Į Tilto gatvę.

Praeidamas sustojo ties Liucijos langais. Pro langą veržėsi spindulių pluoštas. Viduj šešėlis šmėkščiojo vaikščiojo. Staiga šviesa užgeso.

Sutrinko durys.

Rimutis sujudėjo. Skubiai pasuko į Tilto gatvę. Neatsigręžė. Jautė, kad ir Liucija eina gaisro žiūrėti.

Gatvėje žmonės nerimo. Stumdėsi. Juokėsi. Ūžčiojo.

Ilgi ugnies liežuviai veržiamiesi pro prieglaudos langus rijo stogą, griebėsi į gretimus namus ir kilo į tamsiąsias padanges.

Gatvėje triukšmas didėjo. Motorai ūžė. Vanduo šnypštė. Sienojai pleškėjo. Žmonės juokėsi, stumdėsi, barėsi, lakstė. Stebėjosi. —

— Žiūrėkit, vaikas pro langą lenda!

— Jau puola!

— Aii... — suskambėjo visoj gatvėj.

— Iššoko?

— Iš.

— Iš antro aukšto?

— Užsimušė?

— Dar vienas žiūri.

— Gelbėkit.

Iš minios išsiveržė vienas vyras ir dūmuose pranyko.

Po valandėlės grįžo vaiku nešinas.

— Daugiau nelįsk — sudegsi.

Nepaklausė.

Minia nutilo. Iš tolo sekdama kiekvieną liepsnos išsiveržimą laukė naujų įspūdžių.

— Vėl išneša.

— Kur?

Pasigirdo stiprus ūžtelėjimas.

Gatvė sujudėjo.

— Lubos įlūžo!

Klausimas klausimą sekė.

— Gyvi?

— Užgriuvo?

— Kelis?

— Ir jį?

Pro liepsnas išsiveržė pora ugniagesių.

— Išnešė?

— Iš.

— Gyvas?

— Vieną?

— Ką?

— Rimutį.

— Rimutį?

Žinia perbėgo visą gatvę.

Pasiekė ir Liuciją.

— Valys! Negali būti!

Prasiskverbė pro žmones artyn. Priėjo. Lyg kalta būdama sudrebėjo, išsigando. Norėjo ką sakyt. Lyg sustingo.

Rimutis vos gyvas alsavo.

Liūdnomis akimis pažvelgė į ligoninėn vežamą Rimutį. Stovėjo ir tylėjo. Niekaip negalėjo suprasti, kaip visa tai atsitiko.

Pažvelgė į degančius namus.

— Ko jis ten ieškojo?

Šiurpo krečiama atsiduso:

— Tikrai jis šiandien buvo girtas.

Kun. V. Švelnys

XXXI Tarptautinis Eucharistinis kongresas Dubline

Nedidelė, bet visais atžvilgiais įdomi airių tauta šią vasarą sudomino visą pasaulį. Jos sostinėj Dubline birželio 22-26 d. įvyko eilinis XXXI tarptautinis Eucharistijos kongresas. Žinovų tvirtinimu, jo būta vieno iš įspūdingiausių šios srities kongresų. Aktyvių dalyvių jame buvo daugiau, negu Čikagoj. O ką bekalbėti apie religinį entuzijazmą, viešpatavusį kongreso metu? Nesistebėkime tuo: ištisus keleris metus visa tauta džiaugsmingai ruošėsi didingam kongresui. Juk šiais metais airiai mini be galo brangias penkiolikos šimtų metų krikščionybės Airijoje įvedimo sukaktuves. Tad šis kongresas buvo amžiais kankinamos, o dabar laisvos tautos džiaugsmingas Aukščiausiajam Te Deum laudamus...

Norėdami geriau suprasti airių tautos džiaugsmą ir entuzijazmą kongreso metu, turime prisiminti, kad nieks nekentėjo dėl tikėjimo tiek, kiek airių tauta. Dvyliktam šimtmety ji netenka nepriklausomybės, jos didesnę dalį pavergia Anglija, o nuo Henriko VIII ir Elžbietos laikų prasideda airių tautai tikri kryžiaus keliai. Anglai prievarta stengiasi išplėšt brangiausiąjį tautos turtą — katalikų tikėjimą. Atima visas jos teises ir net žemę, kurią ji amžiais dirbo. Tik vargais negalais airis gauna tos žemės sklypelį nuomoti iš savo engėjų; dirbdamas ją, jis neturi teisės laikyti geresnio gyvulio; pav. arklį, brangesnį kaip 250 lit., buvo leista iš jo kiekvienam protestantui atimti. Kiekvienam kunigui, įžengusiam į Airiją grėsė mirties bausmė. Po visą salą slankiojo menkiausios vertės asmens, kunigų gaudytojai. Sugavę vyskupą jie gaudavo 2500 litų, kunigą — 1000 litų, mokytoją — 500 litų. Iš katalikų atimta visos gražesnės ir didesnės bažnyčios. Todėl nėra šiandien Dubline nė vienos katalikų bažnyčios, statytos priešreformaciniais laikais. Katalikų vaikams uždrausta lankyti mokyklos, nes nenorėta leisti jiems šviestis, kad būtų lengviau juos išnaikinti. Nuo tikėjimo atkritusius, ar šiaip kokiu apgaulingu būdu nuo tikėjimo atitrauktus, apipildavo pinigais ir garbės ženklais. Toksai paveldėdavo visą tėvų turtą — broliai ir seserys katalikai nieko negaudavo. Bet tokių apostatų buvo labai maža. Tris šimtus metų anglai žiauriai persekiojo airius katalikus. Tris šimtus metų kentėjo tauta baisią priespaudą. Per tą laiką tauta neteko šimtų tūkstančių geriausių savo vaikų, neapsakomai nuskurdo, bet vis dėlto jie liko ištikimi savo tikėjimui ir tautybei. Tik XIX šimtmečio pradžioje, 1829 m. airių tautos didvyris D. O'Connell'is iškovojo savo tautai tikėjimo laisvę, o 1922 m., po sunkių ir kruvinų kovų, airių tauta pagaliau gavo ir politinę laisvę. Cromwell'io

pasmerkimas neišsipildė. Ilgos už tikėjimą kovos airių tautą sucementavo, užgrūdino, padarė ją nepaprastai atsparią. Nenuostabu, kad šiandien airiai yra religingiausia tauta, o jų pamaldumas net priežodžiu virto. Niekur taip uoliai nesirenka žmonės sekmadienais ir šventėmis išklausyti šv. mišių, niekur neina taip daug ir taip dažnai prie komunijos, kaip Airijoj. Iš gražių religinių papročių pabrėžiame maldingumą į švenč. Panelę: airiai kasdien šeimoje kalba rožančių. Kongreso metu teko matyti ne vieną policininką su rožančiumi rankoje. Jei pridėsim dar, kad šiais metais Airija švenčia 1500 metų krikščionybės įvedimo sukaktuves, tai lengva bus suprasti tas nepaprastas airių tautos religinis entuzijazmas, pasireiškęs ruošiant ir vėliau paties kongreso metu. Dėkinga tauta nieko nesigailėjo eucharistiniam Dievui už suteiktas jai malones. Ji aukojo Jam savo triūsą, jėgas, savo pensus ir gražiausias gėles. Ne tik miestas, bet ir visa sala kongreso metu buvo kuogražiausiai pasipuošę.

Kadangi smulkiai aprašyti kongresą reiktų labai daug vietos, o apie tiek jau prirašė mūsų dienraščiai, tad aš pasitenkinsiu tik trumpa kongreso ir jo darbų apžvalga.

Visų pirma reikia pabrėžti, kad šv. Tėvo legatą kard. Lauri airiai sutiko nepaprastai iškilmingai. Jau Londone Addison Road stoty kardinolą pasitiko 5000 žmonių minia. Vos tik pasirodė legatas stoty, minia prasiveržė pro policijos užtvaras prie kardinolo, širdingai jį sveikindama ir atsiklaupus priimdama jo palaiminimą.

Šv. Tėvo legatui atvežti į Airiją valdžia pasiuntė specijalų laivą. Kai tik laivas įplaukė į Airijos vandenis, jį pasitiko orlaivių eskadrilė ir kryžmai išsirikiavus lydėjo jį ligi Airijos krantų. Birželio mėn. 20 d., pirmą kartą po 300 metų, Popiežiaus legatas įžengė į laisvą Airijos žemę. Čia pasitiko jį Dublino arkiv. Byrne, Airijos primas kard. Mac Rozy, prezid. De Valera su ministeriais, Dublino kard. Mayoras ir tūkstantinė minia. Pasisveikinęs ir suteikęs visiems palaiminimą, pop. legatas, aukštų asmenų lydimas, išvyko į miestą. Abipusiai gražiai išpuošto kelio per 8 km. stovėjo minios, kurios pravažiuojantį pop. legatą džiaugsmingai sveikino. Pats miestas gražiai pasipuošė — nebuvo namo, kuris nebūtų pasipuošęs vėliavomis, gėlėmis ir paveikslais; net žydai ir protestantai papuošė savo namus, tik jų šventovės ir maldyklos stovėjo nepagražintos.

Tą pačią dieną Dublino arkiv. Byrne suruošė Blackrock College parke pop. legatui pagerbti didelį priėmimą, į kurį sukviesta apie 20.000 asmenų.

Panašų priėmimą kitą dieną senoje Dublino pilyje suruošė Airijos valdžia. Seniau šią pilį airiai lankė tik turizmo tikslais, arba jos kalėjime trūnijo airiai belaisviai, gi šiandien čia pop. legatą supo 4000 garbingiausių Airijos piliečių. Kokia atmaina per taip trumpą laiką!

Į De Valeros sveikinimą pop. legatas pareiškė, kad siųsdamas jį popiežius pasakė: «Vyk mano vardu Airijon ir pasakyk ten susirinkusiai airių tautai, kad popiežius ją myli ir jai siunčia ne paprastą, bet ypatingą savo palaiminimą».

Iškilmingai kongresą atidarė trečiadienį, birželio 22 d. 15 val. Dublino prokatedroje. Šiose iškilmėse dalyvavo 9 kardinolai, 60 arkivyskupų, 170 vyskupų, daugybė vienuolių ir kunigų. Iškilmėse dalyvavo prezidentas De Valera, visi ministeriai ir šiaip daug aukštų asmenų. Perskaityta lotynų ir anglų kalbomis papos raštas, kuriame jis giria airių tikėjimą ir jų prisirišimą prie šv. Sosto ir skiria Airijos legatu kard. Lauri. Dabar kalbėjo Dublino arkiv. Byrne ir nuolatinis tarptautinių eucharistinių kongresų komiteto pirmininkas Namuro vysk. Heylen. Po jų pop. legatas sveikino savo vardu airių tautą. Iškilmes baigė palaimindamas susirinkusius šv. Sakramentu.

Vakare visose Dublino ir apylinkės bažnyčiose buvo išstatytas šv. Sakramentas adoracijai. Tik maža dalis žmonių tilpo į bažnyčias, kiti meldėsi gatvėse. Judėjimas mieste buvo sustabdytas. Visas miestas gražiai iliuminuotas. Prožektoriai raižė padanges, išrašydami ten žodžius: « Adoremus, laudamus ». Po dvyliktos atlaikyta visose bažnyčiose šv. mišios, kurių metu tūkstančiai priėmė komuniją. Tik vėlai naktį žmonės išsiskirstė į namus. Tai buvo užbaiga pasiruošimo kongresui. Jauku ir graudu buvo žiūrėti į tuos žmones, besimeldžiančius bažnyčiose ir gatvėse.

Ketvirtadienį ir penktadienį priešpiet įvyko tautinių sekcijų susirinkimai ir pamaldos. Tų sekcijų buvo net 13, nors kongrese dalyvavo kur kas daugiau tautų. Susirinkimai daugiausia ėjo valstybinio katalikų universiteto rūmuose. Lietuvių sekcija padarė du susirinkimu, kuriuose skaityta trys paskaitos: prof. prel. Grigaičio « šv. Patrikas — airių apaštalas », prof. kan. Kemėšio « Eucharistija — katalikiškos šviesos įkvėpėja », ir vysk. Būčio «Eucharistijos garbinimas šv. Bazilijaus ir šv. Jono Chryzostomo liturgijose». Į šiuos susirinkimus atsilankė Dublino katalikų universiteto rektorius ir rytų apeigų vysk. Čarneckis.

Lietuviams atlaikė pamaldas ir pasakė pamokslą vysk. Staugaitis. Pamaldų metu geresnieji giesmininkai pagiedojo keletą gražių mūsų giesmių. Manau, pirmą kartą skambėjo Dubline mūsų giesmės, nes lietuvių Airijoj veik nėra. Godžiai klausėsi jų svetimšaliai ir gėrėjosi jomis, visai jų nesuprasdami.

Airijos laikraščiai įsidėjo abiejų mūsų vyskupų fotografijas ir trumpai, bet palankiai aprašė mūsų posėdžius universitete ir pamaldas Corpus Christi bažnyčioje. Apskritai, Dublino spauda apie kongresą informavo labai greit ir plačiai, gausiai jį iliustruodama. Be to, ketvirtadienį ir penktadienį, po pontifikalinių mišių, prokatedroje, įvyko gausūs kunigų susirinkimai.

Pagaliau ketvirtadienį 8 val. vakaro didžiuliam Fenikso parke įvyko įspūdingos vyrų iškilmės. Šiame parke vyko ir kitų dienų bendrosios iškilmės. Fenikso parkas — didžiausias visoje Europoje. Jo plotas daugiau kaip 800 arų ir nusitęsia toli už miesto. Gražioje jo lankoje buvo pastatytas šv. Petro bažnyčios pavidalo altorius, kurio šonuose paruošta sostai pop. legatui ir kardinolams. Abipusiai altoriaus pusračiu ėjo dengtos galerijos vyskupams. Prieš altorių buvo pastatyti suolai kunigams ir kviestiems atstovams, o toliau keliolikos hektarų lankos plote susirinko kiti kongreso dalyviai. Čia ir mieste buvo išvadžiota 400 garsiakalbių, kurių dėka visi galėjo klausytis iškilmių ir pamaldų.

Į vyrų iškilmes susirinko apie 300.000 vyrų. Tarp jų buvo prezidentas De Valera, visi ministeriai, miesto lord mayoras, šeši kardinolai, daug vyskupų ir kunigų. Pop. legatas buvo sutiktas didžiausiomis ovacijomis. Pagiedojus legato garbei «Ecce sacerdos magnus» buvo pasakyti du pamokslai apie šv. mišias ir Eucharistiją, kaip meilės ir taikos sakramentą. Po to pop. legatas pranešė, kad šv. Tėvas jiems siunčiąs ypatingą palaiminimą, ir palaimino visus šv. Sakramentu. Prieš palaiminant šv. Sakramentu tos tūkstantinės vyrų minios rankose suliepsnojo užžiebtos žvakės. Gražu buvo žiūrėti į šią didžiulę minią ir žvakių jūres! Ir susipynė tos šviesų jūrės su gražiausiomis giesmėm s į puikią simfoniją Aukščiausiojo garbei. Ilgai skambėjo triukšmingos vyrų ovacijos pop. legatui, kada jis, aukštų asmenų lydimas, apvažinėjo jų eiles, juos laimindamas. Ir tik vėlai vėlai išsiskirstė šios minios savais keliais į savo namus.

Penktadienį, birž. 24 d., toje pat vietoje įvyko tokios pat moterų iškilmės. Ir jų susirinko ne mažiau kaip vyrų. Šios iškilmės skyrėsi nuo vyrų gal tuo, kad jose itin daug dalyvavo moterų vienuolių ir Marijos sodalisčių. Moterų iškilmių pabaigą kiek sutrukdė lietus.

Šeštadienis buvo paskirtas vaikams. Jau anksti rytą visais keliais pradėjo rinktis baltai pasipuošę vaikučiai į Fenikso parką. Jų susirinko čia apie 100.000. Pirmą kartą šiame parke buvo atlaikytos vaikučiams iškilmingos šv. Mišios. Po šv. Mišių pop. legatas palaimino juos šv. Sakramentu ir apvažinėjo jų eiles. Plodami rankomis ir mosuodami vėliavėlėmis sveikino jie šv. Tėvo atstovą.

Tačiau įspūdingiausios ir didžiausios iškilmės įvyko sekmadienį. Tai buvo kongreso žiedas ir vainikas. Tą dieną susirinko į tą patį Fenikso parką koks milijonas žmonių — tai netoli pusė Airijos katalikų gyventojų. Dar niekur pasaulyje nesusirinko į vieną vietą tiek žmonių klausyti šv. Mišių. Iš tiesų, neapsakomai gražus vaizdas! Šalia altoriaus devyni kardinolai, apie du šimtai vyskupų, keli tūkstančiai kunigų, penkiasdešimt karininkų su nuogais kardais ties altorium eina garbės sargybą — tai sudarė puikiausią, kokį kada nors pasaulis yra

matęs, reginį. Už silpną, nuvargusį pop. legatą jas atlaikė Baltimori arkiv. M. Curley. Po evangelijos pop. legatas pasakė trumpą prakalbą. Offertorium metu giedojo «Panis Angelicus» garsiausias airių dainininkas, tenoras Mac Cormick. Kitas šv. Mišių dalis giedojo 500 vyrų ir berniukų choras. Pakylėjimo metu skambino šv. Patriko penktojo amžiaus varpeliu. Tik airis suprato ir atjautė to varpelio skambesį. Mišių metu padangėje skraidė orlaiviai.

Po šv. Mišių visa milijoninė minia kažko laukdama nutilo. Tačiau neilgai teko laukti. Štai iš tolimos Romos pasigirdo malonūs šv. Tėvo Pijaus XI žodžiai: «Vardan Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios. Amen. Štai aš esu su jumis, mano brangieji vaikeliai Kristuje —» Tolimesnius jo žodžius sunku buvo išgirsti, nes trukdė padangėje skrajoją orlaiviai. Bet paskutiniai palaiminimo žodžiai vėl buvo aiškiai girdimi. Sužavėta minia tylėjo. Pirmą kartą šv. Tėvas, pasinaudodamas šių dienų technikos laimėjimais, taip ankštai teikės susijungti su savo vaikais, taip gausiai susirinkusiais į nepaprastas iškilmes.

Po šv. Tėvo prakalbos buvo padaryta trumpa pertrauka, kad visi galėtų šiek tiek pasisotinti. Vyskupams ir aukštiems svečiams užkandžiauti buvo paruoštos specijalios palapinės, o kiti valgė vietoje atsineštą maistą.

Po pertraukos prasidėjo procesija, nusitęsusi 8 kilom. Ji išėjo iš parko į miesto centrą. Ten, ant didžiulio O'Connell'io tilto, stovėjo koplytėlė-altorius. Iš jos pop. legatas paskutinį kartą palaimino šv. Sakramentu miestą ir visą Airiją. Be galo įspūdingas buvo momentas, kai prieš palaiminimą suskambinus, visa žmonių minia suklaupė gatvėse, priimdama palaiminimą Užbaigos žodyje pop. legatas padėkojo Viešpačiui Dievui, šv. Tėvui, Airijos primui kard. Mac Bory, Dublino arkiv. Byrne ir visiems, prisidėjusiems ruošti Jėzui Kristui šv. Sakramente trijumfą, kokį vargu ar kada pasaulis regėjo. Iš tikrųjų, sekmadienio šv. Mišios Fenikso parke su besimeldžiančia milijonine žmonių minia, o vėliau didinga procesija paliko visuose giliausią įspūdį. Todėl teisingai rašė «La Croix» korespondentas Fr. Venillot, kad iš dešimties tarpt. eucharistinių kongresų, kuriuose jis dalyvavęs, tokią nuotaiką ir tokius gilius įspūdžius sužadino tik Dublino kongresas. Garbė už tai airių tautai, nes aštuonios dešimtosios visų kongreso dalyvių buvo airiai, suplaukę iš visos salos ir iš už tolimųjų jūrių.

K. Bauba

Mūsų draugai Amerikoje

Visi gerai atsimenam, kai tūkstančiai mūsų išeivių, palikę gimtąjį kraštą, iškeliavo į tolimą, nežinomą Braziliją, Argentiną, Uragvajų. Kaikas stebėjosi jų drąsa, kaikurie dūsavo, kad Lietuvos žemė negalinti jų išmaitinti, kiti vėl piktinos kam jie lengvamintiškai palieka tėvynę ir tikisi, kad kitur kepti balandžiai jiems patys skris į burną. Šiandien, kada tūkstančiai lietuvių badauja Brazilijoje, mūsų vyriausybė, jų prašoma, deda pastangas padėti jiems grįžti į apleistą tėvynę.

Prieš keliasdešimt metų dar didesni mūsų išeivių būriai leidosi per platųjį Atlantiką į Šiaurės Ameriką, kurios apgyvendinimas europiečiais buvo ne kas kita, kaip naujausias didysis tautų kilnojimasis. Ne visi lietuviai tada bėgo į Ameriką tik dėl to, kad rastų geresnį uždarbį ir lengviau, poniškiau pagyventų. Ne visus į ten išstūmė nepakeliamas skurdas. Buvo ir tokių, kuriems rusų priespauda buvo pasidariusi nepakenčiama, ir jie su karšta lietuviška širdim, su gilia tautinio atgimimo mintimi, prasprūkę pro rusų pasienio policiją, nugalėjo visas kliūtis, pasiekė Hamburgą, ir iš čia transatlantikinis laivas juos išvežė į laisvės šalį, išvežė kaip įrankius, kurie turėjo toje „laisvės šalyje“ raustis giliai žemėse ir gaminti vis labiau mašinėjančios Amerikos mašinoms anglį. Tačiau gilūs požemių urvai ir monotoniški angliakasių dūžiai nenuslopino juose karštos tėvynės meilės. Tai rodo to laiko Amerikos lietuvių poezija, gausūs, pilni ilgesio laiškai ir veikli jų tautinė organizacija. Spausdintas lietuviškas žodis, neturėjęs teisės viešai pasirodyti nuo amžių lietuvių apgyvendintam krašte, ten laisvai suklestėjo, ten ir šiandien tebeina seniausi lietuviški laikraščiai.

Darbšti senoji išeivių karta pagaliau susikūrė visai neblogą būvį. Ne tik džiaugsmingais šūkiais, bet ir doleriais jie jau galėjo pasveikinti atgimusią, iš priešų jungo išsivadavusią Tėvynę.

Be didžiausių materijalinių vargų, kuriuos per vandenyno atstumą, sunku mums suprasti ir įvertint, mūsų tautiečiams nuo pat pradžios grėsė nė kiek nemažesni dvasios vargai. Amerika — kraštutinio aktyvizmo šalis. Žmogus čia, paskendęs mašinų triukšme, įtempęs visą dėmesį į materijalinės kultūros kūrimą, neturi laiko susitelkti ir ūgdyti pilnutinę asmenybę, todėl lėkšta laisvamanybė, pradėjusi sėkmingai sukti Amerikoje savo lizdus, paglemžė ne vieną tūkstantį ir mūsų tautiečių. Ir Lietuvoj pasidarė nebe naujiena grįžusio amerikono tipas, kuris Amerikos saliūnuose tiek „išsimokslino“, kad grįžęs visu amerikonišku pasitikėjimu savimi skelbė tikėjimą „išgriovusius“ naujausius mokslo išradimus, kartu tvirtindamas, kad Čikagoje iš nepasisekusios dešros mašinos vėl padarančios kiaulę o Bostone ar

Naujorke jau daktarai padarę dirbtiną gyvą žmogų, protingesnį už patį pasakotoją.

Kitas dvasinis vargas, prislėgęs Amerikos lietuvius — tai jaunosios kartos ištautėjimas. Sunku ir reikalauti, kad atsidūrę didžiulėse amerikoniškose jūrėse, žaisdami su angliškai kalbančiais draugais, lankydami amerikoniškas angliškas mokyklas, mūsų išeivių vaikai nepasijustų labiau savi su angliškai kalbančiais amerikonais, negu su lietuviais. Juk lietuviškai kalbant jie girdi tik tėvus, o tėvai taip retai tebūna namuose. Šį pavojų visiškai ištautėti žymiai sumažino gausiai pristeigtos lietuviškos mokyklos, tačiau ir šioji priemonė dar nesulaikė nuo masinio ištautėjimo. Pavartykime Amerikos lietuvių jaunimo laikraščius — pusė jų prirašyta angliškai, o dar blogiau, kad ne vienas mūsų jaunasis draugas amerikietis atvirai prisipažįsta, kad jis skai-

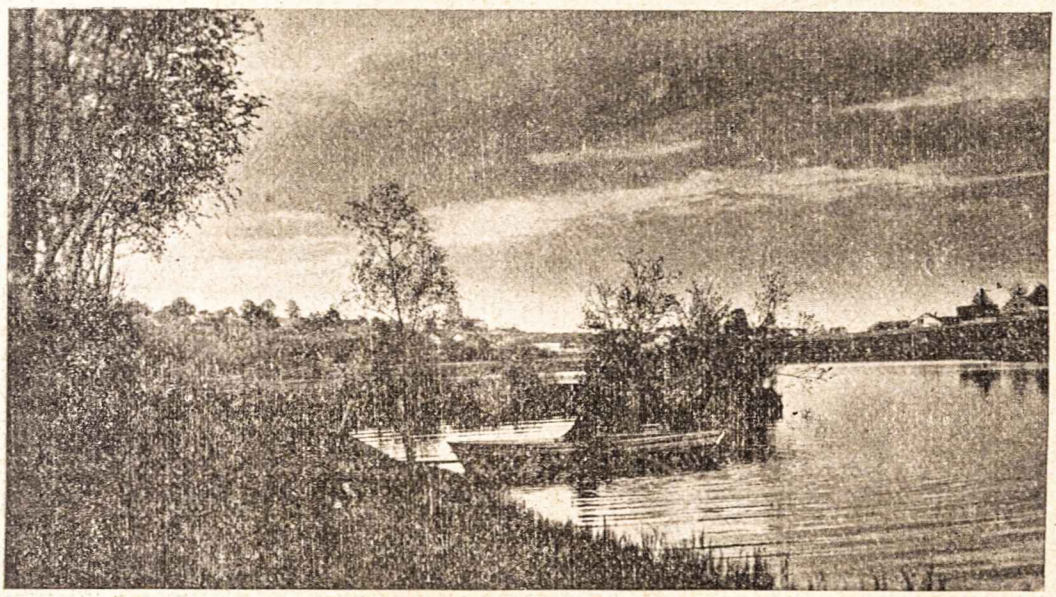

Tyliai Nemunėlis plaukia . . . Klišė L. Š. S.

to tik tą angliškąją pusę. Ir šit, ta didžioji mūsų tautos galybė, lietuviškasis jaunimas, Amerikoj ėmė vis daugiau linkti susilieti su angliškomis — amerikoniškomis masėmis.

O vis dėlto didelė to jaunimo dalis, — katalikiškas mokslus einąs Amerikos lietuvių jaunimas, — pajuto tą liūdną evoliuciją, suprato savo pareigas tautai ir ruošiasi didžiam žygiui. Šių metų spalių 12 diena neišdildomomis raidėmis liks įrašyta Amerikos lietuvių istorijoje. Tą dieną Thompson'e Conn. Šv. Marijos Kolegijoje įvyko steigiamasis suvažiavimas — *Seimas*, kuriuo įsteigta „Amerikos Lietuvių Katalikų Studentų Organizacija". Studentais Amerikoje vadinami ir moksleiviai, ir šioji organizacija yra užsimojusi jungti Amerikos lietuvių kolonijose:

1. Visus abiejų lyčių moksleivius, baigusius (ir baigiančius) pradines viešas ir parapines mokyklas.

2. Visus moksleivius, lankančius aukštesniąsias mokyklas (High Schools, Technical Schools, Commercial Schools, Academies, Institutes etc).

3. Visus studentus lankančius įvairias Amerikos Seminarijas, Kolegijas ir Universitetus.

4. Visus sendraugius, kurie yra baigę mokyklas.

5. Rėmėjus ir dvasios vadus.

Organizacijos šūkis: „Ieškok *Mokslo,* vartok *Išmintį* ir gyvenk *Tikėjimu*".

Tikslas: „Amerikos Lietuvių Katalikų Studentų Organizacijos aukščiausias tikslas yra išugdyti sąmoningą katalikišką lietuvišką inteligentiją, kuri išlaikytų Amerikos lietuvių jaunimą katalikišku ir lietuvišku".

Taigi anapus vandenyno matome ir gyvai sekame besikuriančią, tarsi, naują Ateitininkų Federaciją, nes šios organizacijos tikslai ir priemonės nieku nesiskiria nuo ateitininkijos idealų, ir toje Organizacijoje labiausiai akcentuojama *moksleivija.* Todėl ir mūsų moksleiviams beabejo bus įdomu susipažinti, kaip steigėsi šioji mūsų užjūrio brolių organizacija. „Garsas" Amerikos liet. kat. organas, įdomiai aprašo iš šio seimo įspūdžius:

„Spalių 12-tą jau nuo pat ryto pradėjo rinktis apylinkių, naujai susikūrusių kuopų atstovai ir svečiai. Dešimtą valandą parkas buvo pilnas automobilių.

Prasidėjo pamaldos kolegijos koplyčioje. Šv. Mišias atnašavo kun. Jonas Aleksiūnas iš Brooklyn, N. Y. Jam asistavo dijakonu kun. Jonas Bakšys iš Rochestre, N. Y., ir subdijakonu kun. Jonas Skalandis iš Brockton, Mass. Iškilmei pritaikintą garžų pamokslą pasakė kun. Kazimieras Jankus iš Boston, Mass. Kolegijos bernaičių choras pagiedojo labai gražiai, kaip tinka vyriškiems balsams, per Mišias ir per palaiminimą su Švenčiausiu. Altorius buvo išpuoštas baltomis rožėmis.

Po pamaldų didžioje puošnioje kolegijos salėje prasidėjo posėdžiai. Seimą atidarė kolegijos direktorius kun. dr. J. Navickas, pakviesdamas kun. Augustiną Petraitį atkalbėti maldas. Pasveikinęs gausiai susirinkusius svečius, kun. direktorius pakvietė Steigiamojo Seimo ruošimo komisiją pasidalinti pareigomis ir vesti seimą. Stud. J. Čelkys-Morkūnas, eidamas seimo pirmininko pareigas, pasakė atatinkamą Steigiamojo Seimo kalbą, reikšdamas džiaugsmo dėl gausaus svečių ir atstovų atvykimo ir kvietė visus į rimtą ir svarbų moksleivijos organizuotės darbą.

Pasakęs įžanginę kalbą, pirmininkas pakvietė prie garbės stalo įžymiausius mūsų visuomenės darbuotojus — kun. Kazimierą Urbanavičių, kun. Joną Švagždį ir kun. Augustiną Petraitį. Tuojau užsiregistravo iš 13 kuopų 58 atstovai. Didžiausia kuopa pasirodė esanti bernaičių kolegijos, skaitanti per 80 narių, davusi seimui 15 atstovų. Antra — šv. Kazimiero Akademijos, Chicago, Illinois — teprisiuntė pasveikinimo telegramą ne-

suskubusi taip trumpu laiku tinkamai dar susiorganizuoti ir savo atstovų prisiųsti. Trečia kuopa Boston, Mass., nuo 70 narių atsiuntė 12 atstovų. Kitos kuopos, turinčios mažiau narių, teatsiuntė ir mažiau atstovų, kaip 4 Rochester, N. Y.; 5Brockton, Mass.; 6 Norwood, Mass.; 7 Providence, R. I.; 8 Waterbury, Conn.; 9 Worcester, Mass.; 10 Lawrence, Mass.; 11 Cambridge, Mass.; 12 Brooklyn, N. Y. ir 13 So. Worcester, Mass.

Padarius atstovų registraciją, pasipylė sveikinimai.

Antrą posėdį vedė stud. *Juozas Laučka.* Išrinktos dvi komisijos: konstitucijos ir rezoliucijų. Į konstitucijos komisiją įėjo šie asmenys: kun. K. Urbanavičius, kun. J. Pakšys, advokatas P. Bublys, stud. J. Čelkys-Morkūnas ir stud. S. Vaičaitis. Į rezoliucijų komisiją įėjo — kun. K. Jankus, kun. J. Aleksiūnas, mokytojas P. Galinis ir stud. V. Sabas.

Daugiausia diskusijų iššaukė naujosios organizacijos vardas, tikslesnis organizacijos esmės aptarimas. Galutinai vienbalsiai nutarta oficialiai organizacija pavadinti „Amerikos Lietuvių Katalikų Studentų organizacija“ (angliškai: Lithuanian American Catholic Student's organization)“.

Toliau apibrėžtas organizacijos tikslas, veikimas ir tikslo siekimo priemonės.

Šioje organizacijoje nariais gali būti visi Amerikos lietuviai katalikai. Narių esama keturių rūšių: moksleivių, sendraugių, rėmėjų ir garbės narių. Moksleiviais yra visi jaunuoliai ir jaunuolės, lankantieji aukštesnes mokyklas, kaip high schools, akademijas, kolegijas, seminarijas ir universitetus. Sendraugiai yra tie nariai, kurie yra baigę kurią nors aukštesnę mokyklą. Rėmėjais vadinami moksleivių organizacijos prieteliai, sumokėdami į centro iždą 5 dolerius metams.

Sendraugiams Konstitucija laiduoja sprendžiamą balsą seime. Jie moka 5 dolerius metams, moksleiviai gi temoka tiktai 1 dolerį. Nutarta leisti mėnesinis žurnalas, kurio leidimui bus suvartojami šie narių mokesčiai. Aukščiausia šio žurnalo mintis bus auklėti ateičiai vadus. Visa darbuotė paremta Katalikiškosios Akcijos dėsniais.

Įdomus yra centro valdybos sutvarkymas. Centro valdyboje yra 10 asmenų: keturios vietos tenka sendraugiams, būtent: 1. dvasios vado, 2. garbės pirmininko, 3. iždininko ir 4. vyriausiojo redaktoriaus; šešios gi vietos tenka moksleiviams, būtent: 1. pirmininko, 2. jo pavaduotojo, 3. protokolų raštininko, 4. finansų raštininko, 5. redaktoriaus ir 6. administratoriaus. Kaip centras, taip ir kuopos turi savo valdybas.

Kadangi konstitucijos projektas buvo iš anksto pagamintas ir kiekvienam išdalintas, tai didelių sunkumų nebuvo. Netruko nė trijų valandų ir Konstitucija buvo priimta. Pirmininkui paskelbus konstitucijos priėmimą ir įsigalėjimą, salėje kilo didžiausios ovacijos. Pilni džiaugsmo jaunuolių veidai reiškė didžiausią pasitenkinimą ir gražiausią nuotaiką.

Priėmę konstituciją, seimo dalyviai išklausė rezoliucijų komisijos raporto ir priėmė sekančias rezoliucijas: 1. Dėl Visuomenės Vadų Auklėjimo, 2. Dėl Gimtosios Kalbos Išlaikymo, 3. Dėl Lietuvių Tautosakos Knygų Viešuose Knygynuose, 4. Dėl Lietuvių Kalbos Aukštose Amerikos Mokyklose ir 5. išneštas protestas prieš dabartinę Lietuvos valdžią, kuri neleido lietuviams katalikams atidaryti savo universiteto.

Pagaliau sekė centro valdybos rinkimai. Kunigų Vienybės centro valdyba, tuojau pasitarusi, paskelbė naujos moksleivių organizacijos centro dvasios vado paskyrimą. Ta garbinga vieta teko kun. Kazimierui Jankui, Boston, Mass. Jaunimas sutiko savo dvasios vadą didelėmis ovacijomis. Naujasis dvasios vadas pasakė gražią kalbą.

Sekė kitų centro valdybos narių rinkimas. Išrinkti į valdybą šie asmenys: garbės pirmininkas—advokatas Pranas Būblys, Worcester, Mass.; organizacijos pirmininkas—stud. Jonas Čelkys-Morkūnas, Rochester, N. Y:, jo pavaduotojas — stud. Kazimieras Vengras, Thompson, Ct.; iždininkas — mokytojas Pranas Galinis, Boston, Mass.; raštininkais: protokolų stud. Stasys Vaičaitis, Thompson, Conn. ir finansų—stud. A. Leščinskaitė, Boston, Mass.; redaktoriais: kun. K. Urbanavičius ir stud. Juozas Laučka, Boston, Mass.; administratorius — stud. Jonas Pilipauskas, Thompson, Conn.

Paskutinis dienotvarkės klausimas buvo ateinantiems metams seimo vietos nustatymas. Po kelių pasitarimų nutarta, kad kitais metais moksleivių seimas įvyks Boston, Mass.

Centro dvasios vadas kun. Kazimieras Jankus sukalbėjo maldas, ir tuo seimas baigėsi.

Seimas praėjo didžiausiu pasisekimu. Kartais teko išgirsti, kad mūsų jaunimas nedrąsus, kad jam trūksta inicijatyvos, kad susirinkimuose jaunuoliai tyli ir teklauso, ką senieji kalba: reikėjo būti šiame moksleivių seime, kad išgirdus tas visas jaunuolių diskusijas, tą entuzijazmą, kuris vyravo sesijų metu. Tas davė senesniems geriausio supratimo ir savo jaunuomenės pažinimo, kad tasai moksleivių pradėtas darbas tikrai bus gausus ir Amerikos lietuviams išganingas."

Visi tie entuzijastingi užsimojimai, rodos, sakyte sako, kad šios organizacijos neištiks toks likimas, kurio sulaukė prieš dešimtį metų Amerikoje įsisteigusi, vėliau apmirusi, panaši organizacija. Mes taip pat ne tik džiaugiamės ir sveikiname savo Amerikos brolius, bet kartu kviečiame į artimiausį bendradarbiavimą. Suprantama, visai skirtingos gyvenimo ir veikimo sąlygos, kiek kitokia vaga kreips ir patį veikimą, gal todėl ir neįmanoma sudaryti vieną *bendrą* organizaciją, tačiau tikime, kad abi organizacijos — Amerikos Lietuvių Katalikų Studentų Organizacija ir mūsų Ateitininkų Sąjunga—ras kelius artimiausiam bendradarbiavimui abiejų organizacijų gerovei ir šviesenei tautos ateičiai.

Kraštas anapus Mėnulio

Taip keliautojai turistai dažnai pavadina mažiausią Europos respubliką Andorrą. Prisiminkime geografijos pamokas ir paimkime Europos žemėlapį. Pirenėjų kalnuose, tarp Prancūzijos ir Ispanijos, pastebėsime įsispraudusią mažutę valstybėlę. Ji tokia maža, jog atrodo, kad žemėlapio braižytoją, bevedantį Prancūzijos — Ispanijos sienos liniją, kas netikėtai kumštelėjo. Jo plunksna padarė nenumatytą kilpą ir jis, pagal savo temperamentą atsikirtęs trukdytojui, braižė toliau. Tačiau toji mažutė „kilpa“ neatsirado žemėlapyje taip atsitiktinai, ji vaizduoja ją ata-

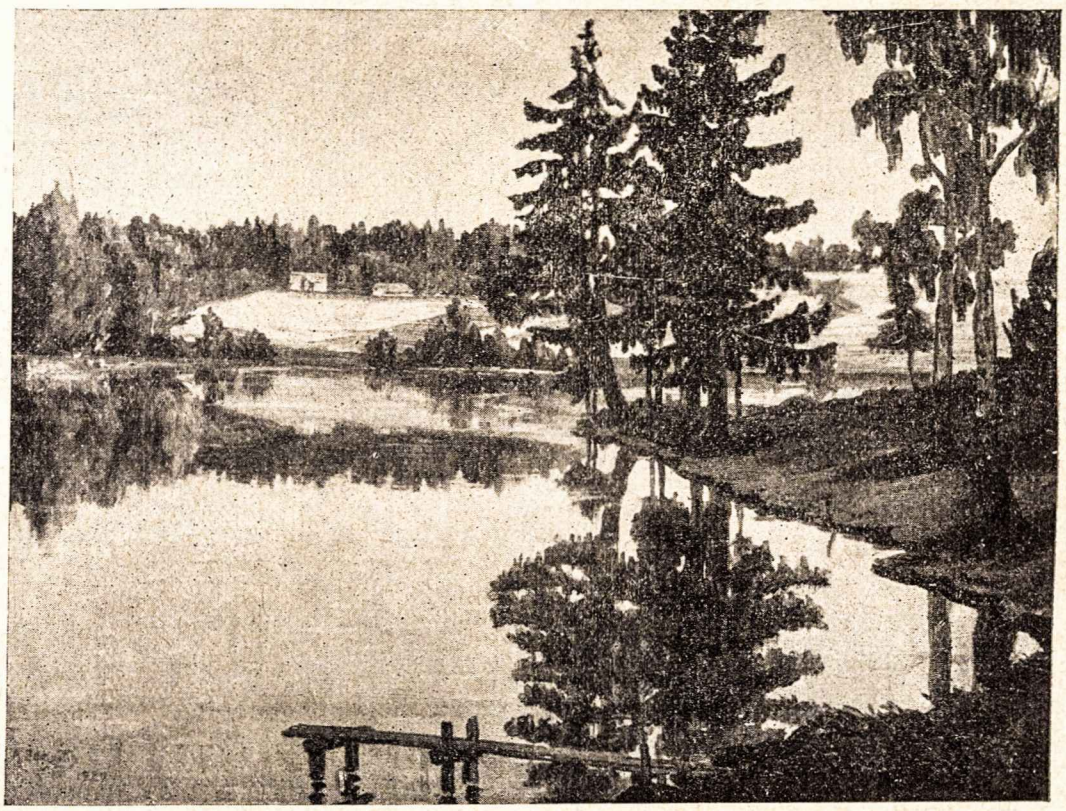

Mūsų lygumos.

tinkantį taip pat keistą kraštą, apgyvendintą kalnų ūkininkų, paprastų ir tiesiog primityvių, bet sugebėjusių priversti braižyti žemėlapy jų krašto sienas ir mus geografijos pamokose mokytis, kad Europoje yra respublika Andorra. Kaip žinome, Andorros respublika teturi keletą tūkstančių gyventojų. Labiausiai neprieinamose Pirenėjų srityse gyvena šie laisvieji ūkininkai, tik retkarčiais tesulaukdami svečių — lankytojų. Reikia didelio pasiryžimo išsirengti į sunkią kelionę neišlygintais kalnų keliais, kur automobilis tik vargiai tepajėgia prasiveržti, ir tai tik vienu žinomu keliu. Toms ypatingoms gamtos sąlygoms, atskyrusioms šį kraštą nuo visos kultūringos Europos, jo gyventojai turi dėkoti, kad jie nemoka jokių mokesčių ir didžiuojasi nepriklausomumu. Tačiau jie turi už tai atsisakyti nuo daugelio civilizacijos

teikiamų patogumų. Keliautojas *Ballé* šit kaip aprašo savo įspūdžius iš kelionės į Andorrą.

Kelionė į šį kalnų kraštą yra nepaprastai sunki; tiesa, kasdien į krašto sostinę iš Ispanijos kalnuotais keliais važiuoja pašto automobilis; tačiau jeigu nori patekti į Andorrą iš Prancūzijos, turi samdyti specijalų automobilį, arba dvi dienas kamuotis sėdėdamas ant mulo nugaros.

Andorros sienos yra aukštame dykame Pirenėjų kalnyne. Apačioje, Pietų Prancūzijoje, negailestingai kepina Viduržemio jūros saulė, o čia, aukštai, spinga šaltis, ir vienatvės melancholija nykiu gūdumu pripildo širdį. Aplinkui nė vieno žmogaus, tik keletas ožkų skabo skurdžią žolelę uolų atlaužose, ir aukštai, etero mėlynėje, supasi aras. Nušvintame ištrūkę iš tos vienatvės ir įvažiavę į miestą.

Kaip tas miestas atrodo, geriausiai gali pavaizduoti fotografinės nuotraukos, nes žodžiais sunku apibūdinti tas sukrypusias, pilkas akmens lūšnas. Gatvės grindinys čia būtų prabanga. Nėra čia kas reikalautų gatvėse švaros, niekas netvarko įstaigų ir nesirūpina apšviesti gatves. Butų kultūra Andorroje yra nežinoma sąvoka. Kiek nustebę įeiname į „Didįjį Viešbutį“ — „Grand Hotel“. Purvinas kiemas atstoja priėmimo salę, o kambariuose, rodos, visada yra pavojaus susidurti su kokiu nekviestu svečiu. Viduje, tiesa, šviečia elektra, kurios energiją gamina mažutė elktros stotis, o prie namų stovi net automobilis, kurio savininkas yra vienas aukštasis valdininkas.

Mus, svetimšalius, gyventojai priima gana draugiškai, bet ne be tam tikro rezervo. Greit gavome progos pažinti ir įžymiausius šalies asmenis. Pasveikinome ponus ministerius, dirbančius laukuose arba tvartuose, ir aplankėme ministerį pirmininką, kuris mus priėmė vilkėdamas tik liemene, be viršutinio švarko. Kiek pasidairę, radome ir centralinį paštą; jis buvo visiškai tuščias, nes vienintelis pašto valdininkas užkandžiavo gretimoje valgykloje. Žinoma, jis nedaug teturi darbo, nes kas taip jau koresponduos Andorroje, kuriai neapsimoka gaminti net savo pašto ženklų!

Mielai išvykstame iš šio nesvetingo krašto ir nežinome, kuo mums tenka labiau stebėtis: ar primityvišku tų kalnų ūkininkų gyvenimu, kurie pasitenkina kultūros trupiniais, ar didžia laisvės meile, kuri padarė, kad Andorra, būdama ligi šiol tarp dviejų didžiulių valstybių, sugebėjo išsaugoti savo nepriklausomumą.

Kdg.

Laiškas iš Kauno*)

Atleisi, drauge, jei tik šiandien parašysiu — gyvenau, mat, sunkiausias fuksės dienas; tai yra toks laiko tarpas, kada jau mano balta kepurė pasidarė gerokai pilka ir kada aš jau visais trim mėnesiais esu arčiau senjorės, negaliu nepasidalinti pirmaisiais „išsvajoto“ gyvenimo įspūdžiais.

Labai didingai skambėjo dar rugsėjo 15 d. „Gaudeamus...“ garsai; giliai, rodos, į širdis dėjomės mus sveikinusio Universiteto Rektoriaus žodžius, bet dabar visa tai jau gerokai toli...

Paklausi — kodėl?

Studentas — perėjimas iš moksleivio į mokytoją, valdininką, šeimos tėvą ar motiną. Bet, gerasis drauge, niekada nemaniau aš, negalvoji, tur būt, ir tu, kad tas, kuris ruošiasi būti tautos vadu, naujųjų kartų auklėtoju, kurios, prof. St. Šalkauskio žodžiais: „tinkamai išauklėtos ir išsilavinusios galės užpildyti kultūrines mūsų spragas sudaryti naują kultūringesnę visuomenę“ taip nerimtai žiūrėtų į savo darbą. Atrodo, kad jie nežino kur eina, nei ką čia turi daryti, tuo tarpu kai beveik visi svajoja: baigsiu, būsiu didelis žmogus. Pridėkime dar — ponas niekada nepasotinamo apetito, ponia — neišsenkančių kaprizų versmė — ir gausime šio momento studentijos fantazijos padarą — žmogutį, dargi „išmokslintą“, nežinantį, deja, tikrojo žmogaus paskyrimo.

Džiaugiasi išsilaisvinę, nė kieno nebepriklausomi ir, žinoma, gavę į rankas nors savo, bet nebesuvaldomo žirgo vadeles, puola į niekad nesibaigiančio pasismaginimo, liuksuso sūkurį... Įėjęs į vienus, antrus ar trečius Un-to rūmus, pasijunti iš visų pusių apsuptas koncertų-balių, vitrinose — visokių arbatėlių skelbimais! Nežinau, gal čia kalti tie pirmieji mokslo metų mėnesiai, gal tai tradicijų ir susidraugavimų laikas.

Seniau perskaičiusi M. Pečkauskaitės išsitarimą „Vaikščioja eilemis per gatves, lyg įkaušę naujokai ar studentai...“ pavadinau jį ne visai protingu. Bet dabar atrodo, kad tai, ką padaro tik įsikaušęs naujokas, gali padaryti visai negirtas studentas!

Parašiau, žinoma, ne tam, kad iš studentijos padaryčiau „baubą“, bet norėdama įspėti tave, kad jų taip neidealizuotum: jei

---

*) Kaip jaučiasi jauni abiturijentai, pradėdami naują akademišką gyvenimą, be abejonės, įdomu kiekvienam moksleiviui, o ypač tiems, kurie už kelių mėnesių patys pasijus „fuksai“. Todėl vieną, tikrai jums pažįstamą, jaunąją draugę prašėmė parašyti savo gimnazijos suole likusiems draugams, tų pirmųjų dienų įspūdžius. Matome, kad pirmiausiai pastebima išorė. Tą išorę kiekvienas savaip įvertina, tačiau apie tikrą studentijos veidą iš to toli gražu negalima daryti išvadų. Juk jeigu gausingos mūsų Almae Matris korporacijos ir draugijos iškabina apie rengiamą koncertą-balių margaspalvius plakatus, juk tai nereiškia, kad jie tik baliavoja — perskaitęs prof. Šalkauskio veikalą ar išlaikęs pas prof. Čepinskį egzaminus, juk nekabinsi plakato ,kad aš toks ir toks nuveikiau tai ir tai. Taigi apie vidų, apie tikrąjį studentų veidą galima spręsti tik daug arčiau susigyvenus, o pagaliau, mes patys ir *darome* tą veidą vienokį ar kitokį. *Red.*

Apžvalga

Spauda mini 100 metų sukaktuves. Kretingos vienuolyno mokytojo Kelch'io rūpesniu 1832 m. balandžio mėn. Tilžėje išėjo pirmasis lietuvių kalba religinio turinio laikraštis „Nusidawimai apie Evangelios Prasiplatinimą tarp Žydu ir Pagonu" ėjęs ligi pat Didžiojo Karo. Tai buvo tik pirmoji pavasario kregždė — ją sekė ir kitos: 1848 m pasirodo „Nauje Istatymu Dowadai", taip pat religinio turinio; po šio tuoj išeina „Lietuvininku Prietelis", kuris jau rūpinas *bendrais* lietuvių reikalais. Šie ir kiti to meto laikraščiai toli buvo nuo tautinio judėjimo; vis dėlto daug kieno buvo įsitikinta, kad ir lietuviški laikraščiai gali gyvuoti ir rasti skaitytojų. Todėl „Auszrai" dirva buvo jau kaip ir paruošta: turėdama įpratusių skaitytojų galėjo valdyti jų širdis ir protus ir pasiekti tų milžiniškų vaisių, iš kurių vertiname „Auszros" gadynę.

Prof. Myk. Biržiška atšventė 50 metų sukaktuves. Š. m. rugpjūčio mėn. 24 d. suėjo 50 m., kaip gimė Vyt. D. Universiteto profesorius, lietuvių literatūros istorikas, žymus visuomenininkas ir publicistas Mykolas Biržiška.

Jis gimė Žemaičiuose, Viekšniuose, bajorų šeimoje, kiek aplenkėjusioj. Sukaktuvininko tėvas — tikras žemaičių bajoro tipas, sveikai gerbiąs tradicijas ir lenkų kultūrą, tačiau nesikratąs, kaip daugelis bajorų kad darė, ir lietuvybės.

Mokslus Biržiška ėjo Šiaulių gimnazijoj ir Maskvos universitete, kur studijavo teisę. Jau studijų metais tenka paragauti Maskvos, Vilniaus ir Kauno kalėjimų. Baigęs studijas grįžta į Vilnių ir čia pasižymi kaip gabus visuomenės veikėjas. Vok. okupacijos, 1915, metais įsteigė Vilniuj „Ryto" gimnaziją ir buvo jos direktorium ligi 1922 m. Šiais metais jį su kitais 32 liet. veikėjais lenkai ištrėmė į Lietuvą. Lietuvoje Biržiška vadovavo „Aušros" gimnazijai, aktyviai prisidėjo organizuoti Lietuvos un-tą, kuriame paėmė vesti lietuvių literatūros katedrą. Mat, Biršika yra didelis literatūros mėgėjas ir istorikas. Šioj srity jo daug pasidarbuota: „Mūsų raštų istorija", „Dainų istorijos vadovėlis", „Duonelaičio gyvenimas ir raštai", „Barono gyvenimas ir raštai", „Rinktiniai mūsų senovės raštai" ir „Iš Adomo Mickevičiaus raštų".

Iš visuomeninių jo darbų reikia suminėti darbus, organizuojant Vilniui Vaduoti Sąjungą. Jos reikalais 1931 m. važinėjo net Amerikoj, kur įsteigė nemaža šios sąjungos skyrių.

Sukaktuvininkas — kupinas energijos ir pasiryžimų. Mokslui žada duoti nemaža naujų veikalų.

Mes sukaktuvininkui linkime dar daug pasidarbuoti mylimai tėvynei ir sulaukti išsipildant didžiausio visos tautos troškimo — išvaduoti pavergtą Vilnių..

---

yra čia kas gražu, tai ne anksčiau, kaip tada, kada ir vidus keičia spalvą sykiu su kepure... Be to, ir arbatėlių skelbimais nusagstytose vitrinose galima perskaityti „keistenybių", pavyzdžiui: „Š. m. 24 d. 20 val. I-se Uto Rūmuose *prof. K. Pakštas* skaito paskaitą — *„vykdomojo ateitininkų vajaus klausimu"*. Šitokio vajaus klausimu išleista prof. St. Šalkauskio atsišaukimą, beabejo, skaitei (jei ne — tuojau sėsk ir gerai išstudijuok!) ir, turbūt, neabejoji, kad daug ką gražaus bus galima išgirsti.

Tai tuo tarpu...

Tavo pažįstama.

Kaunas.

1932 m. lapkričio mėn. 23. d.

Gerhartui Hauptmanui 70 metų. Tai bene vienintelis vokiečių rašytojas, kurio tiek daug veikalų būtume išsivertę į savo kalbą. Jis, kaip ir Meterlinkas, yra įtrauktas į literatūros mokslo programą ir gana smulkiai nagrinėjamas. Pirmaisiais savo kūriniais Hauptmanas—realistas. Vėlesniame savo amžiuje, rašydamas Hanelę, svyra į simbolinę literatūrą, o su „Paskendusiu Varpu" iškyla kaip genijalus simbolistas, taip vykusiai simboliniu būdu pavaizdavęs kuriančio žmogaus sielos tragizma.

Jis gimė 1862 m. Silezijoj turtingų ūkininkų šeimoj, dar jaunas būdamas išvažiavo į Italiją studijuoti skulptūros, bet netikėtai susidomi literatūra, ir 1889 m. pirmoji jo drama „Susitaikinimo šventė" nulemia jo likimą: jis liko dramaturgas.

Iš jo raštų, be nagrinėjamų mokykloj, turime išsivertę „Susitaikinimo Šventę" (P. Vaičiūnas), „Prieš saulėtekį" (Talmantas) ir „Bebrenas".

Lapkričio 15 d. Berlyne buvo surengta visa eilė Gerharto Hauptmano 70 metų amžiaus paminėjimų. Daugely Berlyno teatrų buvo vaidinami jo veikalai. Vakare valstybės teatre buvo vaidinama viena jo dramų, kurios metu autoriui buvo įteiktas didelis auksinis valstybės medalis.

Tiek prie Meterlinko, tiek prie Hauptmano savo laiku apsistosime kiek ilgiau.

Naujas akademijos narys. Lapkričio 24 d. garsus rašytojas Pierre Benoit buvo iškilmingai priimtas į prancūzų akademiją. Jo veikalų liet. kalbcj turime „Atlantidą" ir „Aurorą".

Japonų kentėtojų filma. J. A. V. katalikų mokyklose rodoma labai įdomi tikybinė filma vardu „Dvidešimts šeši Japonijos kentėtojai". Filma vaizduoja katalikų persekiojimus Japonijoj, vykusius anais laikais.

Maurice Maeterlinck o 70 metų sukaktuvės.

Moricas Meterlinkas — belgų rašytojas, rašęs ir rašąs prancūziškai. Jis gimė 1862 m. rugpjūčio mėn. 29 d. Dabar gyvena saulėtojoj Nicoj, jaunas siela, stiprus ir energingas kūnu. Meterlinko, kaip ir kitų ano meto simbolistų kūryba, yra griežta reakcija prieš tada įsivyravusį kraštutinį realizmą ir natūralizmą. Jis ne tik simbolistas dramaturgas, bet ir simbolinės literatūros mokyklos kūrėjas. Savo pažiūras išdėstė poetiškai filosofiniam veikale „Trésor des humbles" („Romiųjų lobis"), o jas realizavo savo draminiuos veikaluos

M. Maeterlinck. Klišė „Sakalo" B-v.

„Pelėjas ir Melizanda", „Mėlyna Paukštė", „Nekviestoji viešnia" (pastaruoju du turime P. Vaičiūno ir Kutros išverstus į lietuvių kalbą) ir kt.

1911 m. Meterlinkas — Nobelio laureatas, o sukaktuvių dieną apdovanotas grafo titulu.

Nobelio literatūros premija paskirta Galsworthy. Švedų akademija 1932 m. Nobelio literatūros premiją paskyrė žinomam anglų romanistui John Galsworthy. Literatūros premija trečią kartą tenka anglui: 1925 m. ji buvo paskirta dramaturgui Bernard Shaw ir 1917 m. — poetui ir novelistui Kiplingui.

Be to, 1923 m. premija buvo paskirta garsiam airių poetui Yeats, kuris rašo anglų kalba. Premija šiais metais siekia 172.000 kronų. Šiemet buvo išstatytos dar anglo John Masefield, ruso Maksimo Gorkio ir prancūzo Paul Valery kandidatūros. Tačiau premija buvo paskirta Galsworthy, kuris yra labai plačiai skaitomas ir mėgiamas Švedijoj.

Naujas Nobelio laureatas gimė 1867 m. Mokslus jis išėjo Oxfordo universitete. Profesijos advokatas, tačiau advokatūra beveik niekad neužsiėmė. Literatūrai jis pasiaukojo 1890 m. Jo pirmas romanas „Jocelyn" išėjo 1898 m. ir sukėlė kiek susidomėjimo. Tačiau jis pagarsėjo tik 1904 m., kada išėjo jo romanas „The Island Pharisees". Galsworthy yra geriausiai žinomas kaip romanų ciklo, pavadinto „The Forsyte Saga", autorius. Galsworthy yra plačiai pagarsėjęs ir kaip dramaturgas.

Pora jo romanų, „Tamsioji Gėlė" ir „Patricijai", esame ir mes išsivertę.

Pažymėtina, kad savo laiku Galsworthy už nuopelnus anglų literatūrai buvo pasiūlyta pakelti į ritierius, bet jis atsisakė.

Giovani Papini apie Leniną, o Leninas apie bolševizmą.

Didieji žmonės dažnai turi labai keistų užmačių. Kalbamasis Papini, garsiosios „Kristaus Istorijos" autorius, pasiryžęs aplankyti ir pasikalbėti su šių dienų mokslo, meno ir politikos garsenybėmis. Toki vizitai dažnai jam kaštuoja kelias dešimtis tūkstančių dolerių, bet nemaža juk yra žmonių, kurių smalsumas perauges visas kitas aistras.

G. Papiniui pasimatyti su Vladimiru Iljičiu kaštavo 20.000 dolerių. Bet užtat jis pamatė Leniną.

„Jis man padarė įspūdį pasmerkto mirti žmogaus, kuriam prieš mirtį duota dar kelios valandos ramiai pažaisti. Mongoliška jo galva atrodė ištašyta iš seno, gelsvo, minkšto sūrio. Šlykščių lūpų plyšy šaipės dvi grasiu dantų eilės. Didelės, stiprios, mužikiškos rankos — išdžiūvusios: iš jų dvelkė pirmieji mirties ženklai. Niekados neužmiršiu jo atloštų, nešvaraus dramblio kaulo ausų, kuriomis jis, rodėsi, gaudo paskutinius pasaulio aidus", taip maždaug apibūdino Lenino išvaizdą.

Kas bolševizmo padaryta? — Nieko, nes visa tai jau prieš mus buvo padaryta. Mes taip pat negalime valdyti šimtmilijoninę žmonių masę be lazdos, be šnipų, teroro, kartuvių, katorgos ir kankinimų. Dabar hegemonija tik kitos klasės rankose. Vietoj privilegijuotų 60.000 bajorų ir 40.000 biurokratų atsistojo koki 2. 000.000 proletarų ir komunistų. O 98.000.000 gyventojų *nieko* nelaimėjo".

O Marksas, jo teorijos ir progresas... kur visa tai? — „Marksas buvo ne kas kitas, kaip tik žydas, buržujus, viską rėmęs ant anglų statistikos ir aklai garbinęs industrijalizmą (pramonybę). Alumi ir Hegelio teorijomis apnuodintų jo smegenų pranašystes komunizmas visiškai sugriovė: *komunizmas įsigalėjo kaip tik toj šalyj, kur buržuazijos kaip ir nebuvo.* Mano svajonė paversti Rusiją didžiuliais *prievartos* namais, *katorga*, nes laukiniams, kurie panašūs į kriminalistus, kalėjimo gyvenimas yra tinkamiausias. Čia prievartos keliu ir doras išliksi ir laisvas nuo visokių rūpesčių: tu tik dirbk, visu tavo gyvenimu kiti pasirūpins".

O kaimiečiai? — „Kaimiečių aš neapkenčiu, nes juose išliko visa, kuo aš bjauriuosi: praeitis, religinė manija, rankų darbas. Vienas elektrotechnikas yra vertas 100.000 kaimiečių. Ateis laikas, kad pasigaminsim maistą laboratorijose, ir kaimiečiai tada pasidarys arba darbininkais arba jie išstips. *Gyventi gamtoje,— tikriausia priešistorinių laikų gėda.* Bolševizmas veda trejopą kovą: civilizuotų barbarų su supuvusia inteligentija, rytų su vakarais ir miesto su kaimu. Kad ir sakau, jog kraujas pačios gamtos duotas geriausiąja trąša, aš nesu žiaurus: aš būčiau pavyzdingas pataisos namų bei pavyzdingos katorgos direktorius. O vis dėlto jaustis žmonių gyvybės viešpačiu savotiškai malonu: vietoj tikinčiųjų himnų girdžiu kalinių ir mirštančiųjų dejavimus ir šios simfonijos nemainyčiau į visas Beethowenn'o devynias simfonijas. Nes tai yra himnas, pranašaująs artimą laimę".

Ludwig Bauer'is apie Mussolinį ir fašizmą. Neseniai pasirodė knygų rinkoje įdomi Ludwig Bauer'io knyga „Morgen wieder Krieg" apie tai, kaip išvengti antrojo pasaulinio karo. Šitoje knygoje yra įdomių minčių apie Mussolinį ir jo diktatūrą. L. Baueris štai kaip charakterizuoja B. Mussolini: „Mussolini — protingas žmogus ir sieloje skeptikas; jis žino, kad Italija negali virsti imperija, kad ji negali įveikti Prancūzijos. Jo sieloje, kaip Bismarko ir Clemenceau sielose, gyvena begalinė panieka žmonėms. Akstiną veikti jam duoda tik noras valdyti, ir jis nori pats savim gėrėtis, gėrėtis savuoju gyvenimu ir veikimu. Jis artistiškai žaidžia savo žmonėmis, kuriuos kiaurai pažįsta, visuomet jiems randa naujų žaislų, tariamųjų darbų ir pažadų; giria save ir giria savąją partiją, sakydamas, kad jie esą daug didingo darbo nudirbę, bet nei jis pats nei jo partija savo širdyje tuo netiki, nes žino, kad tie pasigyrimai yra melagingi, bet nenori to melo matyti. Šiandien Ryme galima matyt žmogų, kuris ant pirštų galų pats stiebiasi į didybę ir savo šalį su savim traukia. Pas tą žmogų piligrimiškai keliauja visi nepatenkinti savo gyvenimu. (Tokių piligrimų buvo ten ir iš Lietuvos.) Tie piligrimai, susižavėję duče ir jo veikimu, tiesia į jį savo rankas, o šis šypsosi savo interviueriams ir savo užsienių politikoje visur kaišo fifilius po bačkomis su paraku. Atrodo, kad Mussolini jau šiandien esąs pasirengęs kariauti ir laimėti, bet iš tikrųjų taip nėra: Mussolinio lankytojai (iš užsienių) nepastebi, kad už dučės galvos stovi tiršti debesys. Tie debesys — tai 40 milijonų areštantų, dučės pasmerktų prieš savo valią ir įsitikinimus džiaugtis fašizmu ir rodyti dirbtinio entuzijazmo, kurį žmonėms pompuoja daugiausia slaptieji agentai ir paperkamieji žurnalistai.

Per ilgus amžius pasauliui nebuvo patiekta tokio užbaigto blefo, kaip tariamieji fašizmo laimėjimai: nacijonalinės energijos pakilimas — blefas, kova už nuosavus kviečius — blefas; kainų kritimas — blefas ir nuolatinis grasinimas karu yra toks pat blefas. Mussolini negali kariauti, nes per karą 40 milijonų areštantų pareikalautų sau laisvės, o tai jau sudarytų galą fašizmui.

Mussolinio politikos aktyve tėra pikti grasinimai vidaus ir užsienių priešams, o pasyve — tėra tik baimė. Kad ta baimė didelė, tai jau matyt iš to, kad dučė gabiausius savo bendradarbius šalina nuo savęs. Tokio, pav., Roceo (teisingumo ministerio) ir Grandi (užs. reik. min.) atleidimo pamate buvo ne kas kita, kaip tik baimė konkurentų. Toji baimė — tai Mussolinio silpnybė. Kiek Napoleonas brangino gabiuosius darbininkus, tiek Mussolini jų bijo ir juos pakeičia neprityrusiais jaunuoliais.

Tas faktas pakankamai įrodo, kad Mussolini negali eiti Napoleono pėdomis: jis bijo gabiųjų savo vienminčių, o tai yra didelis baimės ir silpnumo požymis". *J. Gs.*

Mus skiria ne taktikos, bet idėjiniai nusistatymai.

Šiandie neretai prikišama, kad ateitininkai, patekę politinės krikšč. demokratų partijos orbiton, nukrypę nuo tikrųjų savo tikslų, įsipolitikavę ir todėl, principe būdami apolitiški, vis dėlto nesą lojalūs kitoms irgi katalikų politinėms partijoms. Kad iš tikrųjų tas nesutarimas siekia daug toliau, kad jis eina visai ne iš ateitininkų, matome iš šio „Ryto" š. m. 228 Nr. tilpusio straipsnio. Jo autorius, anais laikais dirbęs „Viltyje", puikiai nušviečia tuos laikus, kada nebuvo valdę krikšč. demokratai, kada tik kūrėsi ateitininkai ir vis dėlto tiems patiems žmonėms, tos pačios ateitininkų *idėjos* buvo krislas akyje. Autorius rašo:

Nors „Vilties" sukaktuvių minėjimas mūsų spaudoje jau praskambėjo, bet gi man tik dabar teko pastebėti kai kuriuos „L. A." tvirtinimus, kurie, kaip neatitinką tikrovę, negali likti neatitaisyti, kad ir kiek pavėluotai.

Antai, „L. A". (235 Nr.) atsakydamas į savo paties patiektą klausimą, kodėl senoji, vadinas, visokių tobulybių pilna, „Viltis" ėjo tik 6 metus, rašo:

„Pradžioje kunigai neturėjo daug jaunimo, todėl ir nesijautė esą pakankamai stiprūs. Tačiau, kai atsiradę ateitininkai padaugėjo, tai kunigai panorėjo vieni dirbti. Jiems

pradėjo nepatikti, kad vadovauja pasaulionis. Tai pajuto ir „Viltis“. Be materijalinės ir moralinės kunigų paramos vieniems pasaulionims „Vilties“ leidimas nebuvo įmanomas. Todėl 1913 m. spalių mėn. iš „Vilties“ Redakcijos p. Smetona pasitraukė. Krikščionių demokratų srovė redaktorium pastatė p. Dovydaitį, kuris ir redagavo „Viltį“ karo metu iki jai sustosiant. Nežinia kas būtų toliau iš jos išaugę, jei karo siaubas nebūtų jos užspaudęs. Perėjus „Vilčiai“ į kitos srovės rankas, senieji viltininkai leido savo žurnalą „Vairą.“

Iš tik ką pacituoto tvirtinimo lyg eitų, kad ateitininkai yra buvę kunigai ir kad tikras pasaulionis yra buvęs tik p. Smetona, o p. Dovydaitis ne. Tuo tarpu, mano žiniomis, p. Dovydaitis nei tuomet nebuvo kunigas, nei dabar jis toks yra. Taip pat ir ateitininkai, apskritai, nėra buvę par excellence kunigų judėjimas. Dėl buvimo, buvo juose ir jaunesnių mokslus einančių kunigų, bet ateitininkai in nuce tai buvo pasaulionių studentijoje ir moksleivijoje kilęs judėjimas. Tikrai sakant, senoji „Viltis“ buvo „kunigiškesnė“, jei taip būtų galima sakyti, negu p. Dovydaičio perimtoji „Viltis“, nes senosios „Vilties“ redakcijoje nuolat buvo vienas kunigas (Tumas, Kemėšis, Dobužinskis), o naujoji „Viltis“ gyveno be kunigo ir laikėsi tik ant p. p. Dovydaičio ir Giros pečių.

Tame pačiame n-ry „L. A.“ paskelbė, kad senajai „Vilčiai“ kunigai buvo sudėję 50.000 rublių. Tai graži suma. Bet kai 1913 m. rudenį „Viltį“ paėmė p. Dovydaitis, tai rado tik keletą šimtų rublių skolos.

Atsiradusieji ateitininkai pirmieji „Vilties“ nepuolė; *jie buvo net jos bendradarbiai.*

Senoji „Viltis“ pirmoji pradėjo pulti ateitininkus. Tai ir buvo jos pabaigos pradžia. „Viltis“, daugiausia kunigijos pinigais palaikoma, pradėjo koneveikti ir slopinti katalikų besimokančio jaunimo bekylantį judėjimą. Kas gi ilgą laiką galėjo tokį anormalumą pakęsti. Todėl Kauno „Draugijoje“ ir Seinų „Vadove“ buvo įrodytas susidariusios padėties nenormalumas ir senosios „Vilties vadovų galvojimo bei elgesio nenuosakumas: jie ir toliau norėjo, kad kunigai užpildytų „Vilties“ ištuštėjusią kasą, bet patys nesiliovė per ją skelbę nekatalikiškų dalykų ideologijos srity. Tada kunigai toliau atsisakė duoti pinigų, ir „Viltis“ jau buvo besustojanti eiti. „Vilties“ gyvavimą ir išgelbėjo ne kas kitas, kaip tik tai, kad ji buvo atiduota vesti p. Dovydaičiui, kurio vienas pirmųjų rūpesčių buvo tas, iš kur gauti pinigų rastoms skoloms padengti ir toliau „Viltį“ leisti. Kadangi specialaus pinigų rinkiko naujoji redakcija neturėjo (senojoje redakcijoj tatai atlikdavo, rodos, redakcijos nariai, kunigai), tai naujam redaktoriui iš pat pradžių pačiam teko to labai nedėkingo darbo imtis. Bet jo bendraminčiai kunigai jį noromis pagal savo išgales parėmė, taip, kad „Viltis“ ne tik galėjo toliau eiti, bet nuo 1913 m. gruodžio mėn. 1 d. *virto dienraščiu,* tokiu ištesėdama būti iki vokiečiams Vilnių okupavus 1915 m. rugsėjo mėn. 18 d. Jos paskutinis numeris 188 (1429) išėjo jau vokiečiams Vilnių užėmus. Tas numeris buvo vienintelis visame Vilniuje tos dienos (rugsėjo mėn. 19 d.) laikraštis, kurį visi grobstyte grobstė, ir nelietuviai, nes rusų ir lenkų dienraščiai jau buvo pirmiau sustoję eiti.

Paskutiniame numeryje smulkiai aprašyta, kaip vokiečiai įėjo Vilniun, ir įdėtas keistas, perdėm lenkomaniškas vokiečių karo vadovybės išleistas, grafo Pfeil'io pasirašytas, pirmasis atsišaukimas „Į Vilniaus miesto gyventojus“. Taigi „Viltis“ iki paskutinio momento garbingai ėjo savo dienraštiškas pareigas Lietuvos sostinėje. Toliau „Viltį“ leisti neleido vokiečiai okupantai.

Naujoji „Viltis“ buvo nemažiau už senąją susirūpinusi lietuvių tautybės reikalais Vilniaus krašte ir visais kultūros bei politikos klausimais visoje Lietuvoje. Nuo senosios ji skyrėsi savo aiškia nuosakia katalikiška kryptimi ir dvasia.

Seniesiems viltininkams tas aiškumas buvo nepriimtinas ir jie pradėjo leisti savo „Vairą“. Šiuo vardu eina toks žurnalas ir šiandien. Gerai, kad jo veidas šiandie, ypač „Kultūros apžvalgos“ skyriuje, yra daug aiškesnis.

Naujasis Viltininkas.

Kronika

A. a. Kazytė Morkvėnaitė.

1932 m. rugsėjo mėn. 25 d. mirtis pakirto Biržų gimnazijos trečios klasės mokinę Kazytę Morkvėnaitę.

Kazytė gimė 1919 m. gegužės mėn. 7 d. Gulbinų km., Pabiržės valsč., Biržų apskr. Jos tėveliai neturtingi, turi 7 ha žemės.

Kazytė lankė Gulbinų pradžios mokyklą. Šią mokyklą baigusi, įstojo į Biržų gimnazijos antrąją klasę.

Kazytė buvo tyli, gabi, pavyzdinga mokinė. Tik beširdė mirtis...

Gyva būdama, ji norėjo viską atnaujinti Kristuje.

Kazytės laidotuvėse dalyvavo nemažas skaičius mokinių (daugiausia jaunesniųjų). Ne vienam ir ašaros riedėjo Pabiržės kapinėse, leidžiant jos karstą į duobę.

Amžiną atilsį duok mirusiai Kazytei, Viešpatie...

J. Ž.

„Ateities" administracija iš „Sakalo" b-vės įsigijo „Valdovo", Putino žymiausio veikalo, 200 egz., kurie bus padalyti anksčiausia užsimokėjusiems 1933 metų „Ateities" prenumeratą atskiriems prenumeratoriams ir platintojams. Paraginame mielus bičiulius skaitytojus pasistengti dovaną laimėti. (Žiūr. 3 virš. p.).

— *Biržiečiams ateitininkams žinotina.* 1933 m. sueina 20 metų, kaip Biržuose įsikūrė Ateitininkų kuopa. Vietos at-kai sendraugiai nori tą jubiliejų iškilmingai paminėti ateinantį pavasarį. Tarp kitų dalykų projektuojama išleisti biuletenis, kur bus įdėta Biržų Ateitininkų kuopos 20 metų gyvavimo apžvalga ir visų buvusių kuopos narių sąrašas. Todėl buvusieji Biržų at-kų kuopos nariai prašomi suteikti mums žinių, būtent: 1) kuopon įstojimo datą, 2) kokią mokyklą baigė, ar tebestudijuoja, 3) ką veikia dabar ir 4) šeimos būklę. Žinias prašome siųsti kiek galint greičiau šiais adresais: kun. kapel. P. Rauda, Biržai, Širvėnos g—vė 1, arba stud. Kostas Kaminskas, Kaunas, Kanto g-vė 13, b. 1

— *P. Ign. Skrupskelis* vyksta į Vieną baigti studijų.

— Lapkričio mėn. 5 ir 6 d. buvo studentų seimo — atstovybės rinkimai. Atstovybei pirmininkauja dabartinis generalinis sekretorius Jonas Štaupas.

— *Vilkaviškis.* Š. m. spalių 22 dieną įvyko VI-os kl. mokinių surengtas pasilinksminimas. Pasilinksminimas prasidėjo 6 val.

Buvo suvaidinta „Šių dienų gimnazistas", vieno veiksmo juokai. Šį vaidinimą parašė *V. Miliūnas,* VI kl. m. Vaidino J. Lukoševičiūtė ir A. Baltūsis. Šiam dijaloge atvaizduota gimnazistų gyvenimas, kaip gimnazistai apgauna savo tėvus ir mokytojus. Bajorėlį šoko A. Švabaitė. Smuiku solo griežė B. Augustinavi-

čius. Visi mokytojai ir mokiniai buvo patenkinti pačių mokinių muzika. Baletą, jūrininko šokį šoko J. Lukoševičiūtė. Griežė karių dūdų orkestras. Žiemą VI kl. rengiasi surengti dar vieną pasilinksminimą, kuris būsiąs dar įdomesnis.

A. V. Sudūvėlis

— *Plungė.* M a i r o n i o m i n ė j i m a s. Plungės mokytojų Seminarijos IV kursas su mokyt. J. Tarvydu š. m. spalių m. 21 d. surengė gana vykusį Maironio minėjimą. Programoje dalyvavo: Al. Barakauskas, L. Valiukaitė, L. Šarkauskas, Z. Šniukštaitė, E. Grigalauskytė, M. Sakalauskas ir B. Viudasiūtė.

Maironiui minėti buvo gauta visa diena. Minėjimas su pertraukomis tęsės apie 4 val. IV kursas tikrai buvo gerai pasirengęs, ir minėjimas išėjo gana sklandus ir įdomus. Po minėjimo mokiniai ir ponai mokytojai nusifotografavo.

Reikia pasakyti, kad ketvirtakursiai, jei nori, sugeba pasirodyti. Jie 1932 m. pavasarį, būdami dar III kurse, buvo suorganizavę didelį literatūros teismą, (teisė Petrą Jonaitį), o š. m. lapkričio 20 dieną rengia grandijozinį vakarą, kuriame žada suvaidinti „Savanorio dukterį". *Grynas*

10 metų jubiliejus pirmajai Europos Abstinentų draugijai.

Š. m. rugsėjo mėn. sukako 100 met. nuo įsikūrimo pirmosios Abstinentų draugijos Anglijoje ir visoje Europoje, įsikūrusios pramonės centre Prestone ir pasivadinusios *„Septyni vyrai iš Prestono"*.

Sukaktuvių proga tautinė Anglijos Abstinentų Lyga (vadovaujant Lordui Rhayder) lapkričio mėn. 22 d. sušaukė visos Anglijos Priešalkolinį Kongresą Londone. Kongresą sveikino Anglijos karalius, Kanterburio ir Jorko arkivyskupai ir daugelis žymių žmonių bei visuomenės grupių. Per tą laiką draugija yra padariusi įtakos ypač darbininkų tarpe mažindama girtavimą. Per kongresą buvo pagerbtas draugijos įkūrėjas ir ilgą laiką buvęs jos siela Joseph Livescy.

Katalikų mokyklos J. A. V. J. A. V. katalikų gerovės konferencijos švietimo departamentas praneša, kad nepaisant blogųjų laikų, visam krašte katalikiškos mokyklos gausingai lankomos. J. A. V. katalikai vis labiau įsitikina, kad katalikų vaikams katalikiškų mokyklų lankymas yra privalomas. Nes be jų katalikų vaikai negali išaugti ne tik gerais katalikais, bet ir gerais krašto piliečiais.

Minėtas švietimo departamentas nurodo, kad visam krašte yra 7.920 katalikiškų pradžios mokyklų — jas lanko apie 2.268.000 berniukų ir mergaičių. 2.254 katalikiškas vidurines mokyklas lanko 265.500 mokinių. 47 katalikiškas normalines mokyklas — apie 10.000 mokinių. 167 katalikiškas kolegijas ir universitetus — 116.000 studentų ir 188 katalikiškas seminarijas — apie 20.000 auklėtinių.

Katalikų Bažnyčia Peru respublikoj. Steigiamasis Peru respublikos susirinkimas, kuris ruošia naują konstituciją, nutarė, kad valstybė Katalikų Bažnyčiai garantuoja laisvą ir reikalingą apsaugą. Respublika padarys konkordatą su Vatikanu. Kiti tikėjimai respublikoj taip pat naudosis laisve.

Knygos

Feliksas Breimeris. „SKAMBANTIS LAIKAS“. Jasėno leidinys. Kaunas, 1932 m. 46 pusl. Kaina 1 lt.

Mes leidžiamės į Žemės išrinktą
planetą
Ir nešame jai Dieviško Giedrėjimo
atošvaistę.
Mes — Genijus, Žmogus ir amžinasis
Dualizmas —
Ateiname kentėti ir kovoti.

Toks motto padėtas knygos pradžioje. Autorius *apaštališkai* juo nusako žmogaus uždavinį: nešti žemei Dieviškąjį Giedrėjimą, *filosofiškai* — žmogaus esmę: Genijus, Žmogus ir amžinasis dualizmas ir *gyvenimiškai* — žmogaus paskyrimą: kentėti ir kovoti. Autorius jau pirmomis eilutėmis prabildamas apie save prabyla apie visus žmones, nes kasgi iš mūsų nejaučia pareigos ne tik sau, bet ir kitiems nešti laimę, kas nesižino esąs *tik* žmogus — dualizmas, amžinoji gero ir blogo kovų arena, kas iš mūsų išvengė kančios ir kovos? Dėl šių eilučių jaunasis poetas daros visuotinis — visiems artimas, suprantamas ir aiškus. Mus nugąsdina tik žodžiai „Mes — Genijus“, nes juk toki maži esame — dažnai apie save pagalvojame. Bet ar nėra žmoguje dieviškojo prado, kurs iškelia mus aukščiau visos prigimties ir priartina prie paties Dievo? Šia prasme imkime tuodu žodžiu.

Savo kūryba Breimeris — mažiausia apaštalas. Jis filosofas, sintetikas, vienu žvilgsniu apimąs kovų gyvenimą.

Iš pirmųjų eilėraščių dvelkia ryžtingas nusiteikimas kovoti, didvyriškos kovos siautimas, blaškymasis, fatališkas pralaimėjimas ir skaidrus atgimimas naujoms kovoms.

Breimerio kūryboje vaizduojamą pralaimėjimą nulemia ne pasyvi, romantiška melancholija, o milžiniška contra jėga, dėl kurios kova tokia didinga ir tokia tragiška.

O mano berže, mano tikras drauge!
Ir aš *baisios* kovos palaužtas,
Ir man žaibai, krūtinėje išaugę,
Suskaldė nepadalomą lig šioliai
jausmą,
Man sieloje *kardai* su *ugnimi*
kryžiavos
Ir griaudė *pragariškos skausmo*
salvės. (32 p.)

Šiuo gaivalingumu Breimeris — XX amž. sūnus, aktyvistas, ne svajotojas, realistas, ne romantikas. Todėl ir nenuostabu, kad jis taip mielai mums pasakoja auto-mašinų bijografiją, apie šių dienų lakūnus. Bet, taip galvojant apie autorių, reikia kiek nustebti dėl jo kovų fatališko galo — pralaimėjimo.

Suklumpu
Prie sosto, milžiniško ir bejausmio,
Jo auksą žėrintį bučiuodamas. (1 p.)

Autorius gal visai nesąmoningai prikėlė iš kapų antikos moirą—likimą, kuri taip skaudžiai pasijuokia visomis žmogaus pastangomis ir kurios neišvengiamumas taip tragiškai atvaizduotas „Karaliuje Edipe“.

Mielas Drauge, pagundų daug, kova sunki, bet — neškime žemei Dieviškąjį Skaidrėjimą išaukštindami Dieviškąjį Pradą jo pergalėmis.

Moderni, nesuvaržyta forma autoriaus kūrybą daro dar pajėgesnę, dar gaivališkesnę.

Malonu pastebėti, kad jaunasis pasisekęs moderniosios krypties poetas yra ateitininkas šatrijietis, todėl mums dar smagiau jį pasveikinti ir palinkėti išsilaužti iš šių dienų banališkos kūrybos ir eiti dar drąsiau pasirinktu keliu.

J. Mikulevičius.

Kituose numeriuose pasistengsime plačiau supažindinti mūsų skaitytojus su naujai išėjusia Dr. Griniaus knyga *„Putino lyrika“*. Ją turėtų išstudijuoti kiekvienas jaunas literatas.

Juozas Paukštelis. NAŠLĖS VAIKAS. Romanas. „Žinijos“ b-vės leid. Nr. 43. 1932 m. 262 p. 4 lt.

Autorius skaitytojams pažįstamas jau nuo seniau. Kokių nors pasikeitimų ar perversmų jo kūryboje, išleidus „Vidurnakčių balades“, neįvyko. Toks pat Paukštelis mums davė „Našlės vaiką“, ilgoką iš Lietuvos gyvenimo Didžiojo ir Nepriklausomybės karų meto romaną.

Našlės vaikas, vardu Levukas, kilimo linkuvis iš Pamušių. Tėvo jau keleri metai neturi. Vargingas našlaičio gyvenimas. Jis dar piemenėlis vargdienėlis. „Paminėjęs našlės vardą Levukas nesusilaiko, jo akys pasrūva karštomis ašaromis. Toks liūdnas, toks nelaimingas tas žodis — našlė...“ (78 p.). Iš tikrųjų, ypač karo metu sunku našlaičiams gyventi, nes „nei miškas rudenį taip neūžia, negaudžia, nei audra taip neklykia, nesiskundžia, kaip dūsauja, verkia vargšės našlės juodas dienas gyvendamas...“ (259). Bet Levukas nori išsivaduoti iš to vargo, nori mokytis. Jis nenori pasilikti pilksermėgis, nori tapti daug galinčiu žmogumi ir neduoti žmonių žudyti. Akstinas tiems jo siekimams yra įsimylėjimas į gražią mokytą panelę. Ir jis svajoja „tapti šviesesniu žmogumi, būti vertu baltosios panelės...“ (81). Geradario Pundulio padedamas ir mokomas patenka išsyk į aukštesniąją (Šiaulių) gimnazijos klasę. Ir vis svajoja apie savo numylėtąją Idaliją, kurią ganydamas žąsis važiuojančią į kaimynus išvydo ir taip įsispoksojo. Jos dovanotą nosinę saugoja kaip brangiausią relikviją. Trokšta dar savo mylimąją pamatyti. Bet pamatęs apsivilia. Ji jau ne ta gražuolė. Dabar jam vienintelė paguoda — mokslas. Bet tuo tarpu ateina Nepriklausomybės dienos, ir Levukas su draugais išeina Lietuvos nuo bolševikų saugoti.

Tai knygos mintis. Labai gausūs pašaliniai epizodai per daug ištęsia knygos turinį ir nustelbia pagrindinę mintį, ypač kad jie gana ryškiai ir jumoriškai pabrėžti, sakysim, aprašymas, kaip Linkuvos klebonas išvaduoja iš vokiečio bažnyčios vargonus. Todėl knygą perskaičius lieka įstrigę atmintyje tik epizodai, o ne pagrindinė mintis. Stilius nenusistoję. Karo scenas aprašymuose žymu daugiau realizmo, net natūralizmo. Levukui šiurpu, kad „Lavonų krūvų krūvos — tirščiau nei skerdykloje. Be rankų, be kojų..., persiskyrusios galvos...“ (60). Kaikur atskiri posakiai labai charakteringi. Rodos, ir matai, kaip „bernas iškiša baltų dantų eilę. Aštriai mėlynose akyse velnias tupi“ (34). O „šimtai vaizdų ir atsiminimų pakorė Leono širdį. Ji dreba, kaip pašautas paukštis“ (258).

Reikėtų pabarti dažną ilgųjų balsių painiojimą su trumpaisiais: išdžiuvusi (30), sudžiuvusi (123).

J. S.

Atsiųsta paminėti

1. *André Maurois,* SIELŲ SVĖRIKAS . Vertė *A. Vaičiulaitis.* „Sakalo“ b-vės leid. Kaunas, 1932 m. 92 pusl. Kaina 1,50 lt.

2. *Pitigrilli,* MEILĖS EKSPERIMENTAS, romanas, iš italų k. išvertė *A. Barčius.* „Naujo Žodžio“ leidinys. Kaunas, 1932 m. 226 psl.

3. MŪSŲ KALENDORIUS 1933 metams, L. Šaulių Sąjungos leid. Kaina 50 ct.

4. *J. Murka,* VAIKŲ DARBYMEČIUI, V knygos — Gamta ir namai. Pradžios mokyklos IV skyriui. Šv. Kazimiero drg. leid. Nr. 551. Kaunas, 1932 m. 196 pusl. Kaina 4 lt.

5. *Grabau,* SOCIALINĖ GLOBA IR VAIKŲ TEISMAI. Kaunas, 1932 m. 16 pusl. Kaina 50 ct.

6. *Dr. J. Grinius,* PUTINO LYRIKA. Vyt. Didž. Universiteto Teologijos-Filosofijos fakulteto leidinys. Kaunas, 1932 m. 108 pusl. Kaina 3 lt.

7. KAUNO KALENDORIUS 1933 metams. Šv. Kazimiero drg. leid. Nr. 552. Kaunas, 1932. 78 pusl.

8. MŪSŲ ŽINYNAS, karo mokslų žurnalas, 1932 m. XXIII t. 92 Nr.

Red. *K. Bauba* Ats. red. *A. Vaičiulaitis*

Kas nori **suprasti** moderninį Lietuvos ir užsienio gyvenimą,
kas nori **žinoti** naujausias žinias iš literatūros, meno, mokslo ir visuomenės gyvenimimo,
kas nori **matyti** naujausių meno kūrinių reprodukcijas ir geriausių mūsų fotografų vaizdus,
kas nori įeiti ir dalyvauti nuostabiai turtingame ir įdomiame šių dienų kultūros gyvenime,
tas turi skaityti ir užsiprenumeruoti literatūros, meno, mokslo, visuomenės, kino ir sporto iliustruotą savaitinį žurnalą

„Naująją Romuvą“

„Naująją Romuvą“ redaguoja J. Keliuotis.
Metams ji kaštuoja tik 24 lit., moksleiviams 25 proc. nuolaidos t. y. 18 lit., pusei metų — 9 lit.
Visi, kurie mylite gyvenimą — prenumeruokite šį žurnalą. Jei vienas neišgalite jo išsirašyti, tai du, trys susidėję tą padarysite.
Kas surinks 6 prenumeratorius — septintą gaus veltui.
Be to, kas užsisakys „N.Romuvą“ 1933 metams iki 1933.I.1., tas gaus žinomo dailininko Šepečio gražų ir didelį D. L. K.Kęstučio paveikslą.

Užsakymus ir pinigus siųskite šiuo adresu:

„N. Romuvos“ Administracijai,
Kaunas, Laisvės Al. 31 b.

Prasilavinę žmonės

negali apsieiti be žymiausio lietuvių žurnalo

„ŽIDINIO“,

kurs eina kas mėnuo nuo 1924 m pabaigos sąsiuviniais po 96—112 puslapių, nes

„ŽIDINYS“

a) duoda naujausių lietuvių literatūros kūrinių ir literatūros nagrinėjimų;
d) pedagogikos, filosofijos, meno, istorijos ir šiaipjau įvairių sričių straipsnių;
c) plačias meno, mokslo, visuomenės, politikos, mokyklos ir auklėjimo bei akademiškojo gyvenimo apžvalgas;
d) recenzuoja naujausias savas ir svetimomis kalbomis knygas;
e) seka svarbesniuosius užsienio žurnalus ir duoda įdomesnių straipsnių santraukas.

Nevėluokite užsisakyti „ŽIDINĮ“ 1933 metams!

Pirmųjų trijų šimtų metinių apsimokėjusių pr-rių kas trečias asmuo gaus dovanų po 1 egz *P. Šležo* red. monografijos „Vytautas Didysis“, kurios kaina perkant yra 10 lt.

Prenumeratos kaina met. 35 lit., pusm. 20 lt. Pradž. mokykl. mokytojams 30 lt., pusm. 15 lt. Stud. ir moksl. met. 25 lt., pusm. 15 lt.

Adresas: «ŽIDINYS» Kaunas, Laisvės Al. 3.

Kaina 1,7o lt.

Senas draugas vertesnis už kelis naujus!

Tuo draugu yra seniausias Lietuvoje besimokančiai jaunuomenei skiriamas mėnesinis moksleivių iliustruotas žurnalas

„ATEITIS“

kuris jau 22 metai kaip lanko visas mokyklas, ugdydamas jaunųjų intelektualines jėgas, sukeldamas didesnių pasiryžimų, neleisdamas surambėti ir paskęsti gyvenimo smulkmenose. Kas skaitė šį žurnalą būdamas moksleivių, negali su juo atsiskirti ir dabar, matyt iš to, kad daugelis jau subrendusių ir seniai mokyklos suolą apleidusių žmonių su didžiausiu malonumu jį metai iš metų prenumeruoja.

Ir 1933 metams nepamirškite

šį įdomų ir vertingą žurnalą užsiprenumeruoti, nes „Ateities“ adm-ja, be gražaus iliustruoto žurnalo (su nemokamu „Gamtos Draugo“ priedu), kuris jus lankys reguliariai kas mėnuo per visus metus, dar skiria už

800 litų dovanų

tiems metiniams prenumeratoriams, kurie anksčiausia pasiskubins apsimokėti, nes *pirmųjų keturių šimtų metinių apsimokėjusių pr-rių kas antras asmuo gaus* nemokamai po 1 egz. Putino veikalo „Valdovas“, kurio kaina perkant yra 4 lt., o visi apsimokėję met. p-riai galės gauti nemokamai 12 sąsiuvinių „Ateites“ praėjusių metų (komplektams pasipildyti arba ir pilną kurių metų komplektą), temokėdami už juos tik persiuntimo išlaidas (po 10 ct. už sąsiuvinį), kurias reikia pasiųsti (kad ir pašto ženklais) iš anksto.

Nepraleiskite progos įsigyti vertingų knygų!

Pr-tos kaina: met. 6 lt., pusm. 3 lt.; nemoksleiviams: met. 15 lt., pusm. 8 lt. Užsieny: moksl.: met. 10 lt., pusm. 5 lt. ir nemoksleiviams: met. 20 lt., pusm. 10 lt.

Adr.: **Kaunas, Laisvės Al. 3. Tel. 26-76.**

Jau spausdinamas naujas, svarbus prof.
D-ro Stasio Šalkauskio veikalas

Lietuvių tauta ir jos ugdymas

Šūkis: „Nė vienas katalikas inteligentas negali būti be dienraščio“

labai lengva įgyvendinti, nes katalikiškas dienraštis yra tik vienas ir todėl pasirinkti nesunku. Tai

„RYTAS“

Kiekvieno kataliko inteligento pareiga jį skaityti ir palaikyti užsiprenumeruojant, nes **tai vienintelis, kasdieninis mūsų Lietuvos katalikų rankose esantis žinių šaltinis, vienintelis katalikų ginklas.**

Turime stiprių savaitraščių, turėkime ir stiprų dienraštį. UŽSIPRENUMERUOKIME! Adresas, Kaunas, Duonelaičio g. 24.

Kaina: metams—50 lit., mėnesiui—5 lit. Kaune met.—50 lt., mėn.— 6 lt.

Akc. „Žaibo“ B-vės sp. Kaune. Karo cenzūros leista.